

**ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN KİMLİK STİLLERİ VE
KİŞİLERARASI İLİŞKİLERİNİN İNCELENMESİ**

Merve Sayıkoğlu Uçar

YÜKSEK LİSANS TEZİ

REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK ANABİLİM DALI

GAZİ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

AĞUSTOS, 2020

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren(....) ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : Merve

Soyadı : SAYIKOĞLU UÇAR

Bölümü : Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık

İmza :

Teslim tarihi :

TEZİN

Türkçe Adı : Üniversite öğrencilerinin kimlik stilleri ve kişilerarası ilişkilerinin incelenmesi

İngilizce Adı : An investigation of identity styles and interpersonal relationships in university students

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı: Merve SAYIKOğLU UÇAR

İmzası:.....

JÜRİ ONAY SAYFASI

Merve SAYIKOĞLU UÇAR tarafından hazırlanan “Üniversite öğrencilerinin kimlik stilleri ve kişilerarası ilişkilerinin incelenmesi” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği / oy çokluğu ile Gazi Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Prof. Dr. Mehmet GÜVEN

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi

Başkan: Prof. Dr. Galip YÜKSEL

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi

Üye: Doç. Dr. Sevdâ ASLAN

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı, Kırıkkale Üniversitesi

Tez Savunma Tarihi: 16/07/2020

Bu tezin Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof.Dr. Selma YEL

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

Anneme ve babama

TEŞEKKÜR

Tez yazma sürecimim her aşamasında bana desteklerini esirgemeyen,engin bilgisiyle beni yönlendiren ve eşsiz insanlığıyla her konuda beni dinleyen ve anlayan tez danışmanım Prof. Dr. Mehmet GÜVEN'e teşekkür ederim. Ayrıca tez jürimde yer alan saygıdeğer hocalarım Prof. Dr. Galip YÜKSEL ve Doç. Dr. Sevda ASLAN'a tezime yönelik sundukları önerilerden dolayı teşekkür ederim.

Tez sürecimin fikir geliştirme aşamasında bana destek olan, her soruma içtenlikle cevap veren, bana her zaman vakit ayıran; aynı zamanda kendimi tanımama ve kişilerarası ilişkilerimi gözden geçirmeme yardımcı olan sevgili hocam Dr. Öğr. Üyesi Abdi GÜNGÖR'e sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Anket çalışmama gönüllü olarak katılan Düzce Üniversitesi öğrencilerine ve uygulama esnasında bana yardımcı olan tüm hocalarıma çok teşekkür ediyorum.

Yüksek lisans eğitimimde tanıştığım Işkın Bekar ve Sümeyra Yaşar bana hem bir arkadaş hem de yoldaş oldular. Destekleri ve güzel dostlukları için teşekkür ediyorum. Sizinle tanışmak benim için büyük bir şanstı.

Son olarak yüksek lisans eğitimimde tanıştığım sevgili eşim Turgay Uçar'a; senin varlığın en büyük desteğimdi. İyi ki varsın...

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN KİMLİK STİLLERİ VE KİŞİLERARASI İLİŞKİLERİNİN İNCELENMESİ

Yüksek Lisans Tezi

Merve Sayıkoğlu Uçar

GAZİ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Ağustos 2020

ÖZ

Bu çalışma üniversite öğrencilerinin kimlik stilleri (bilgi yönelimli, norm yönelimli, kaçınma yönelimli ve bağlanım) ve kişilerarası ilişki boyutları (onay bağımlılığı, empati, başkalarına güven ve duygu farkındalığı) arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Ayrıca çalışmada kimlik stilleri ve kişilerarası ilişki boyutlarının çeşitli demografik değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığına bakılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 2019-2020 eğitim-öğretim döneminde Düzce Üniversitesi'nde öğrenim görmekte olan 380'i kadın 383'ü erkek toplam 763 üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırma verilerinin toplanmasında Kimlik Stilleri Envanteri, Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Analizler için SPSS 25.0 paket programından yararlanılmıştır. Araştırma sonucuna göre bilgi yönelimli kimlik stili, norm yönelimli kimlik stili ve bağlanımın olumlu kişilerarası ilişki boyutlarıyla pozitif olarak ilişkili olduğu görülmüştür. Kaçınma yönelimli kimlik stili ise olumlu kişilerarası ilişki boyutlarıyla negatif ilişkiye sahip olduğu görülmüştür. Cinsiyete göre kaçınma yönelimli kimlik stili, bağlanım, empati ve duygu farkındalığı puanları anlamlı düzeyde farklılaşmıştır. Sınıf düzeylerine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farklılık görülmemektedir. Üniversite öğrencilerinin barınılan yer (aile ile ya da aileden ayrı yaşama) durumuna göre norm yönelimli kimlik stili ve bağlanım puanlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur. Üniversite

öğrencilerinin romantik ilişki durumuna göre kaçınma yönelimli kimlik stili ve başkalarına güven puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur. Üniversite öğrencilerinin daha önce bir romantik ilişki deneyimlemelerine göre norm yönelimli kimlik stili, empati ve onay bağımlılık puanlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur. Aşamalı regresyon analizi sonuçlarına göre bağlanım ve norm yönelimli kimlik stili, onay bağımlılığı puanlarını anlamlı düzeyde yordamıştır. Bilgi yönelimli kimlik stili ve bağlanım alt boyutları, empati puanlarını anlamlı düzeyde yordamıştır. Bağlanım, başkalarına güven puanlarını anlamlı düzeyde yordamıştır. Bilgi yönelimli, kaçınma yönelimli ve norm yönelimli kimlik stili ve bağlanım duygu farkındalığı puanlarını anlamlı düzeyde yordamıştır. Araştırmanın sonucunda özellikle bağlanımın kişilerarası ilişki boyutlarında önemli bir faktör olduğu görülmüştür. Bu bulgular kimlik stillerinin kişilerarası ilişki boyutlarıyla olan ilişkisini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: kimlik, kimlik stilleri, kişilerarası ilişkiler, beliren yetişkinlik

Sayfa Sayısı : 143

Danışman : Prof. Dr. Mehmet GÜVEN

AN INVESTIGATION OF IDENTITY STYLES AND INTERPERSONAL RELATIONSHIPS IN UNIVERSITY STUDENTS

(M.S. Thesis)

Merve Sayıkoğlu Uçar

GAZI UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL OF EDUCATIONAL SCIENCES

August 2020

ABSTRACT

This study examined the relationships between identity styles (information-oriented, normative, diffuse-avoidant style, and commitment) and interpersonal relationship dimensions (approval addiction, empathy, trusting others, and emotional awareness) in university students. In addition, the study aimed to investigate whether identity styles and interpersonal relationship dimensions differed based on various demographic variables. The study group of this study consists of 763 university students, 380 females and 383 males, attending at Düzce University in the 2019-2020 academic year. “Personal Information Form”, “Identity Styles Inventory” and “Scale of Dimensions of Interpersonal Relationships” were used to collect the data. The data were analyzed using SPSS 25.0 program. The results showed that information-oriented style, normative style and commitment were positively related to positive interpersonal relationship dimensions. Diffuse-avoidant style was negatively related to positive interpersonal relationship dimensions. The results of the t-test revealed that there were significant differences in the scores of diffuse-avoidant style, commitment, empathy and emotional awareness based on gender. There was no significant difference based on the class level. There were significant differences in the scores of normative style and commitment based on accommodation (family or separate living with the family). The results showed that there were significant

differences in the scores of diffuse-avoidant style and trusting others based on participants' romantic relationship status. There were significant differences in the scores of normative style, empathy, and trusting others based on participants' previous experience of a romantic relationship. The results of the regression analysis showed that the normative style and commitment significantly predicted approval addiction. Information-oriented style and commitment significantly predicted empathy scores. Commitment significantly predicted trusting others scores. Information-oriented style, diffuse-avoidant style, normative style, and commitment significantly predicted emotional awareness scores. According to the findings of this study, commitment is an important factor in interpersonal relationship dimensions. These findings show the relationships between identity styles and interpersonal relationship dimensions.

Key Words : identity, identity styles, interpersonal relationship, emerging adulthood

Page Number: 143

Supervisor : Prof. Dr. Mehmet GÜVEN

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU	i
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI.....	ii
JÜRİ ONAY SAYFASI.....	iii
İTHAF SAYFASI.....	iv
TEŞEKKÜR.....	v
ÖZ	vi
ABSTRACT	viii
İÇİNDEKİLER.....	x
TABLolar LİSTESİ.....	xiv
SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ.....	xvi
BÖLÜM I	1
GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Çalışmanın Amacı.....	5
1.4. Çalışmanın Önemi	6
1.5. Çalışmanın Sınırlıkları	8
1.6. Çalışmanın Varsayımları	8
1.7. Tanımlar	8
BÖLÜM II.....	10
KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	10
2.1. Kimlik.....	10
2.2. Kimlik Gelişimi Kuramları ve Modelleri	11
2.2.1. Erikson'un Psikososyal Gelişim Kuramı	11
2.2.2. James Marcia'nın Kimlik Statüleri Modeli.....	14

2.2.2.1. Başarılı Kimlik Statüsü	15
2.2.2.2. Moratoryum Kimlik Statüsü	16
2.2.2.3. İpotekli Kimlik Statüsü.....	16
2.2.2.4. Dağınık Kimlik Statüsü	16
2.2.3. Berzonsky Sosyal-Bilişsel Kimlik Stilleri Modeli	17
2.2.3.1. Bilgi Yönelimli Kimlik Stili	18
2.2.3.2. Norm Yönelimli Kimlik Stili.....	18
2.2.3.3. Kaçınma Yönelimli Kimlik Stili	18
2.2.3.4. Bağlanım.....	19
2.3. Kişilerarası İlişkiler	20
2.4. Kişilerarası İlişkilerle İlgili Kuramsal Yaklaşımlar	21
2.4.1. Psikanalitik Teoride Kişilerarası İlişkiler.....	21
2.4.2. Sullivan'ın Kişilerarası İlişki Teorisi	23
2.4.3. Bağlanma Teorisinde Kişilerarası İlişkiler	25
2.4.4. Bilişsel Yaklaşım Teorisinde Kişilerarası İlişkiler	28
2.4.5. Kişilerarası İlişki Boyutları.....	29
2.4.5.1. Onay Bağımlılık.....	29
2.4.5.2. Empati.....	30
2.4.5.3. Başkalarına Güven.....	31
2.4.5.4. Duygu Farkındalığı.....	32
2.5. İlgili Araştırmalar	33
2.5.1. Kimlik Stili ile İlgili Araştırmalar	33
2.5.2. Kişilerarası İlişkiler ile İlgili Araştırmalar.....	36
BÖLÜM III	40
YÖNTEM	40
3.1. Araştırma Deseni	40
3.2. Çalışma Grubu	41
3.3. Veri Toplama Araçları	43
3.3.1. Kimlik Stilleri Envanteri (KSE)	44
3.3.2. Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeği (KİBÖ).....	45
3.3.3. Kişisel Bilgi Formu.....	46
3.4. Verilerin Toplanması.....	47
3.5. Verilerin Analizi.....	47
BÖLÜM IV	49

BULGULAR	49
4.1. Araştırmada Kullanılan Ölçeklerin Betimsel İstatistikleri.....	49
4.2. Üniversite Öğrencilerinin Cinsiyete Göre Kimlik Stilleri ve Kişilerarası İlişki Boyutları Puanları	51
4.3. Üniversite Öğrencilerinin Sınıf Düzeylerine Göre Kimlik Stilleri ve Kişilerarası İlişki Boyutları Puanları.....	52
4.4. Üniversite Öğrencilerinin Üniversitede Barınılan Yer (Aileden Ayrı veya Ailenin Yanında) Durumuna Göre Kimlik Stilleri ve Kişilerarası İlişki Boyutları Puanları..	54
4.5. Üniversite Öğrencilerinin Şu An Devam Eden Romantik İlişki Durumuna Göre Kimlik Stilleri ve Kişilerarası İlişki Boyutları Puanları	56
4.6. Üniversite Öğrencilerinin Daha Önce Biten Romantik İlişki Deneyimine Göre Kimlik Stilleri ve Kişilerarası İlişki Boyutları Puanları	57
4.7. Üniversite Öğrencilerinin Kimlik Stilleri ile Kişilerarası İlişki Boyutları Arasındaki İlişki.....	58
4.8. Katılımcıların Onay Bağımlılık Puanlarını Yordayan Değişkenlere İlişkin Bulgular	60
4.9. Katılımcıların Empati Puanlarını Yordayan Değişkenlere İlişkin Bulgular	61
4.10. Katılımcıların Başkalarına Güven Puanlarını Yordayan Değişkenlere İlişkin Bulgular	62
4.11. Katılımcıların Duygu Farkındalığı Puanlarını Yordayan Değişkenlere İlişkin Bulgular	63
BÖLÜM V	66
TARTIŞMA VE YORUM	66
5.1. Cinsiyete Göre Kimlik Stilleri ve Kişilerarası İlişki Boyutları Puanlarına İlişkin Bulguların Tartışılması	66
5.2. Sınıf Düzeyine Göre Kimlik Stilleri ve Kişilerarası İlişki Boyutları Puanlarına İlişkin Bulguların Tartışılması	71
5.3. Üniversitede Barınılan Yere Göre Kimlik Stilleri ve Kişilerarası İlişki Boyutları Puanlarına İlişkin Bulguların Tartışılması	72
5.4. Katılımcıların Romantik İlişki Durumuna Göre Kimlik Stilleri ve Kişilerarası İlişki Boyutları Puanlarına İlişkin Bulguların Tartışılması	75
5.5. Kimlik Stilleri ve Kişilerarası İlişki Boyutları Arasındaki İlişkiye Ait Bulguların Tartışılması.....	78
5.6. Onay Bağımlılığı Yordayan Değişkenlere İlişkin Bulguların Tartışılması	82
5.7. Empatiyi Yordayan Değişkenlere İlişkin Bulguların Tartışılması.....	85
5.8. Başkalarına Güveni Yordayan Değişkenlere İlişkin Bulguların Tartışılması	87
5.9. Duygu Farkındalığını Yordayan Değişkenlere İlişkin Bulguların Tartışılması ...	89
BÖLÜM VI	92

SONUÇ VE ÖNERİLER.....	92
6.1. Sonuçlar	92
6.2. Öneriler	94
6.2.1. Uygulayıcılara Yönelik Öneriler.....	94
6.2.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler	94
KAYNAKLAR.....	96
EKLER.....	115
EK 1. Kimlik Stilleri Envanteri (KSE)	116
EK 2. Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeği (KİBÖ).....	118
EK 3. Kişisel Bilgi Formu.....	120
EK 4. Kimlik Stilleri Envanteri İzni	121
EK 5. Kişilerarası İlişki Boyutları İzni	122
EK 6. Etik Kurul İzni Formu.....	123

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. <i>Aşamalı Oluşum Çizelgesi</i>	12
Tablo 2. <i>Kimlik Statüleri İçin Kriterler</i>	15
Tablo 3. <i>Katılımcıların Demografik Bilgilerine İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları</i>	42
Tablo 4. <i>Kimlik Stilleri Envanterine İlişkin Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları</i>	45
Tablo 5. <i>Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeğine İlişkin Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları</i>	46
Tablo 6. <i>Ölçeklere Ait Betimsel İstatistikler</i>	50
Tablo 7. <i>Kimlik Stilleri ve Kişilerarası İlişki Boyutları Puanlarının Cinsiyete Göre T Testi Sonuçları</i>	51
Tablo 8. <i>Kimlik Stilleri ve Kişilerarası İlişki Boyutları Puanlarının Sınıf Düzeylerine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi(ANOVA) Sonuçları</i>	53
Tablo 9. <i>Kimlik Stilleri ve Kişilerarası İlişki Boyutları Puanlarının Üniversitede Barınılan Yer Durumuna Göre Mann Whitney U Testi Sonuçları</i>	55
Tablo 10. <i>Kimlik Stilleri ve Kişilerarası İlişki Boyutları Puanlarının Şu An Devam Eden Romantik İlişki Durumuna Göre T Testi Sonuçları</i>	56
Tablo 11. <i>Kimlik Stilleri ve Kişilerarası İlişki Boyutları Puanlarının Biten Romantik İlişki Deneyimine Göre T Testi Sonuçları</i>	58
Tablo 12. <i>Üniversite Öğrencilerinin Kimlik Stilleri ve Kişilerarası İlişki Boyutları Arasındaki İlişkiye İlişkin Korelasyon Analizi Sonuçları</i>	59
Tablo 13. <i>Öğrencilerin Onay Bağımlılığını Yordayan Değişkenlere İlişkin Aşamalı Regresyon Analizi Sonuçları</i>	61

Tablo 14. Öğrencilerin Empati Düzeylerini Yordayan Değişkenlerine İlişkin Aşamalı Regresyon Analizi Sonuçları.....	62
Tablo 15. Öğrencilerin Başkalarına Güven Düzeylerini Yordayan Değişkenlere İlişkin Aşamalı Regresyon Analizi Sonuçları.....	63
Tablo 16. Duygu Fakındalığının Yordayıcıları Olarak Bilgi Yönelimli, Norm Yönelimli, Kaçınma Yönelimli ve Bağlanım Değişkenlerine İlişkin Aşamalı Regresyon Analizi Sonuçları.....	64

SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ

%	Yüzde
Çev.	Çeviren
Ed.	Editör
n	Katılımcı Sayısı
p	Anlamlılık Düzeyi
s	sayfa
sd	Serbestlik Derecesi
SPPS	Statistical Package for the Social Sciences
vd.	Ve Diğerleri
x	Aritmetik Ortalama

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problem durumu, araştırmanın amacı, alt problemleri, önemi, araştırmanın sınırlılıkları, varsayımları ve araştırma ile ilgili tanımlara yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

İnsan gelişimi yaşam boyu devam eden bir süreçtir. İnsanın yaşam dönemleri biyolojik, bilişsel ve sosyo-duygusal süreçlerin birbirini etkilemesiyle ortaya çıkmaktadır. Gelişim dönemi bireyin yaşam sürecinde belli başlı özelliklerle tanımlanmış bir zaman dilimidir. İnsanın gelişim sürecini anlama amacıyla gelişim çeşitli dönemlere ayrılarak incelenmiştir. Bu dönemler genel olarak doğum öncesi dönem, bebeklik, ilk çocukluk, orta ve ileri çocukluk, ergenlik, ilk yetişkinlik, orta yetişkinlik ve ileri yetişkinlik olarak adlandırılan dönemlerden oluşmaktadır (Santrock, 2012).

Gelişim süreci evrensel bir yapıya sahip olsa da aynı zamanda her dönemin kendine özgü yapısı ve gelişim görevleri bulunmaktadır. Fakat son yüzyıllarda özellikle sanayileşmiş toplumlarda genç insanlarda geç ergenliğin ve yirmili yaşların gelişimsel doğasının değiştiği gözlenmiştir. Evlenme ve çocuk sahibi olma yaşı oldukça ertelenmiş ve bireylerin yetişkin rollerine girme süresi uzamıştır (Arnett, 1998). Genç insanların büyük bir kısmı için geç ergenlikten yirmili yaşlara kadar geçen yıllar büyük bir öneme sahiptir ve bu dönemde önemli değişimler yaşanmaktadır. Örneğin bu süre boyunca birçok genç hayatının geri kalanında kazancı ve mesleki başarıları için temel oluşturacak eğitim ve öğretim seviyesini elde etmektedir (Chisholm ve Hurrelmann, 1995).

Yaşanan gelişmeler ve değişimlerin etkisiyle, aynı zamanda bu dönemin önemi doğrultusunda ergenlikten sonra fakat yetişkinliğe geçmeden önce 18-25 yaşları arasındaki bireyler için beliren yetişkinlik dönemi adı verilen yeni bir gelişimsel dönem ortaya çıkmıştır. Bu dönemdeki bireyler çocukluk ve ergenliğe özgü özelliklerden sıyrılmış fakat yetişkinlikte olması gereken kalıcı sorumluluklara girmemişlerdir (Arnett, 2000). Bu dönem birçok insana aşk, iş ve dünya görüşlerinde alternatifleri araştırmasına olanak tanımaktadır. Dönemin getirdiği bu özellikler bireyin kimlik arayışı içerisine girmesine neden olmaktadır (Arnett, 1998, 2000; Erikson, 1968).

Kimlik bireyin kim olduğuyla ya da ben kimim sorusuna verdiği cevapla ilişkilendirilmiştir. Bununla birlikte bireyin kim olduğuna dair zihninde canlandırdığı imajlar kimliği içermektedir (Bilgin, 2001). Üniversite dönemi içerisinde bulunan öğrenciler içinde bulundukları gelişim dönemi çerçevesinde kim olduklarını, hayattan ne istediklerini ve beklentilerini, kendi yeteneklerini ve yapabileceklerini keşfetmeye çalıştıkları bir kimlik arayışı dönemindedirler. Kimlik gelişiminin bireylerin kendini kabul, benlik saygısı ve diğerleriyle pozitif ilişkiler gibi öznel iyi oluşu arttıran faktörlerle ilişkili olduğu görülmüştür (Basow, Lilley, Bookwala ve McGillicuddy-DeLisi, 2018; Phillips ve Pittman, 2007). Bu yüzden üniversite öğrencileriyle çalışan uzmanların, öğrencilerin olumlu ruh sağlığı özelliklerini arttırmak için kimlik gelişimini göz önünde bulundurmaları gerekmektedir.

Son yirmi yıldır yurt dışındaki kimlik çalışmalarının özellikle beliren yetişkinlik döneminde yoğunlaştığı görülmektedir (Beaumont, 2011; Johnson, Kent ve Yale, 2012; Skhirtladzea, Javakhishvilia, Schwartzb ve Luyckxc, 2018). Bu dönem ergenlik döneminin sonlarında olan bireylerin yetişkinlerin rol ve sorumluluklarına girişini erteleyen kültürlerde var olmaktadır. Bu nedenle beliren yetişkinlik dönemi evrensel olmaktan çok kültüre özgü bir dönemdir (Arnett, 2000). Türkiye gelişmekte olan ülkeler arasında yer almaktadır. Son yıllarda Türkiye’de eğitim alma sürecinin uzamakta, evlilik ve çocuk sahibi olma yaşının artmakta olduğu görülmüştür. Bu gelişmeler bireylerin yetişkinliğe geçiş dönemini uzatmaktadır. Bu nedenlerle kimlik gelişiminin ergenlikten çok beliren yetişkinlik döneminde olduğu düşünülmektedir (Atak, 2005). Türkiye’de kimlik gelişimiyle ilgili son on yıldır yapılan çalışmaların özellikle beliren yetişkinlik döneminde yoğunlaştığı görülmektedir (Demir ve Derelioğlu, 2010; Gürcan Aydın, 2017; Morsümbül ve Uçar, 2017; Uçar, 2015). Bu açıdan bakıldığında Türkiye’de kimlik gelişimi için

yapılacak olan çalışmalar ve uygulamaların beliren yetişkinlik döneminde araştırılması gerekmektedir.

Kimlik, bireyin yaşam sürecinde verdiği kararlar, cinsel ilişki deneyimi, kullandığı ilaçlar, niversiteye gidip gitmemek, bir işte çalışmak, siyasette aktif rol almak ve kişisel ilişki içinde bulunulan insanlar gibi birçok faktörü etkilemektedir (Marcia, 1980). Arnett (2007) beliren yetişkinlik döneminin kişilerarası ilişkiler üzerinde en büyük etkiye sahip olduğu gelişim dönemlerinden birisi olduğunu belirtmiştir. Erikson (1963) ise geliştirdiği psikososyal gelişim kuramı çerçevesinde genç yetişkinlik olarak belirttiği bu dönemde kişilerarası ilişkilerin önemine dikkat çekmiştir. Bu dönem genç yetişkinlerin kimlik gelişiminde diğer bireylerle etkileşim içerisinde olmaya istekli olduğu, kendi kimliğini açıkça belirginleştirdiği ve aynı zamanda samimi ilişkiler için hazır oldukları bir dönemi kapsamaktadır. Bu doğrultuda beliren yetişkinlik döneminde aile ve arkadaşlarla kurulan kişilerarası ilişkilerin yoğun olarak yaşanmakta olduğu, aynı zamanda birey ilişkilerini tekrar oluşturmakta ve değerlendirmekte olduğu görülmektedir.

Erikson (1968) aşamalı oluşum ilkesi doğrultusunda bireylerin sağlıklı bir kimlik yapısına sahip oldukları zaman daha başarılı ilişkiler kurabileceğini ve gerçek yakınlığın mümkün olacağını belirtmektedir. Aşamalı oluşum ilkesi (epigenetic principle), gelişmekte olan her şeyin bir zemini olduğunu, her bir parçanın gelişmek için özel bir zamana sahip olduğunu ve sonunda bir bütünlük oluşturduğunu belirtmektedir. Aşamalı oluşum ilkesi zaman ve mekn içerisinde bir parçanın diğer parça üzerinde gelişmesi anlamında kullanılmaktadır. Bu ilke, kimlik gelişiminin geç ergenlik döneminde ve beliren yetişkinlik döneminde yakınlama ve izolasyon çatışmalarının çözülmesinin temelini oluşturduğunu belirtmektedir (Arnett, 2000). Bu ilkeye dayanarak kimlik araştırma sürecindeki niteliksel farklılıkların, beliren yetişkinlerin kişilerarası davranışlarının niteliği ile ilgili olması beklenmektedir.

Bir genç, geç ergenlik ya da erken yetişkinlik dönemlerinde diğerleriyle ve kendi içsel kaynaklarıyla samimi ilişkiler kuramadığında büyük oranda alışılmış kişilerarası ilişkileri kabullenebilir ve derin bir yalıtılmışlık duygusu hissedebilir. Kimliği konusunda karmaşa yaşayan genç bireyler kişilerarası ilişkilerden uzaklaşmakta ya da kendini rastgele gerçek ve doğru olmayan yakınlık davranışları içinde bulabilmektedir. Eğer genç birey hayatında kişisel olmayan bir kişilerarası ilişki içinde bulunursa kendinden ve yaşamından uzaklaşmaktadır (Erikson, 1968). Kimlik gelişimi ve kişilerarası ilişkilerle ilgili yapılan

alışmalar incelendiğinde başarılı, kararlı ve tutarlı bir kimlik gelişiminin sağlıklı kişilerarası ilişkilerle ilgili olduğu bulunmuştur (Doumen, Smits, Luyckx, Duriez, Vanhalst, Verschueren ve Goossens, 2012; Klimstra vd., 2013; Smits, Doumen, Luyckx, Duriez, Goossens vd., 2011). Bu durum bireylerin kimlik oluşumun kişilerarası ilişkilere etkisini açıkça göstermektedir.

Kişilerarası ilişkiler, bireylerin diğer insanlarla olan ilişkilerinde deneyimledikleri duygu, düşünce ve davranış tarzlarını belirtmektedir. Bireyin hayatında oldukça önemli bir yere sahip olan kişilerarası ilişkiler bireyin kişiliğinin, ruh sağlığının, tutum ve davranış örüntülerinin şekillenmesinde aktif bir rol oynamaktadır (Saymaz, 2003). Kişilerarası ilişkilerin olumlu ruh sağlığıyla yakından ilişkili olduğu araştırmalarda desteklenmiştir. Örneğin beliren yetişkinlik döneminde aileden alınan sosyal desteğin orta yaşlarda bireylerin öznel iyi oluşlarını etkilediği görülmüştür (Poon ve Knight, 2013). Aynı zamanda aileden alınan sosyal destek beliren yetişkinlerin çevreye daha kolay uyum sağlamalarını kolaylaştırmaktadır (Shulman, Kalnitzki ve Shahan, 2009). Ayrıca günümüzde bireylerin deneyimledikleri temel sorun alanlarından birinin de kişilerarası ilişkiler olduğu belirtilmiştir (Saymaz, 2003). Olumsuz kişilerarası ilişki tarzları bireylerin yaşam kalitesini ve yaşam doyumunu olumsuz yönde etkilemekte ve bireyin kişilerarası ilişkilerinde çatışma ve sorun yaşamalarına neden olmaktadır (Batığn, 2004). Sonuç olarak bireyin oluşturduğu kişilerarası ilişkilerin niteliğinin bireyin genel iyi oluş düzeyini etkilediği görülmektedir. Bu nedenle bu çalışmada niversite Ğrencilerinin kişilerarası ilişki boyutları incelenmiştir.

Üniversite yaşantısı içinde bulunan bireylere yönelik yapılan çalışmalara bakıldığında niversite psikolojik danışma merkezlerine aile içi ilişkiler ve arkadaşlık ilişkilerinde yaşanan problemlerin başvuru sebepleri arasında olduğu görülmektedir (Aluede, Imhonde ve Eguavoen, 2006; Erkan, Cihangir ankaya, Terzi ve zbay, 2011). Bu doğrultuda kişilerarası ilişkilerin niversite Ğrencilerinin yaşamında önemli bir yerde olduğu ve bu alanda yaşanan olumsuzluklarla baş etmekte zorluk yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Kişilerarası ilişkilerde yaşanan problemlerin öğrencileri psikolojik danışma birimlerine yöneltmekte olduğu görülmektedir. Bu noktada öğrencilerin kişilerarası ilişkilerde yaşadığı problemlerin hangi faktörlerden kaynaklı olduğunu belirlemek ve bu problem alanına çözüm sağlamak oldukça önemlidir.

Sonuç olarak beliren yetişkinlik döneminde üniversite öğrencilerinde kimlik gelişimi ve kişilerarası ilişkiler yoğun olarak yaşanmaktadır. Bireyin diğer insanlarla kurduğu kişilerarası ilişkilerin bireyin kimliğini oluşturma sürecinden etkilendiği düşünülmektedir. Kişilerarası ilişkileri etkileyen kimlik gelişiminin Türkiye’de oldukça az çalışmada ele alındığı görülmektedir. Bu durum kişilerarası ilişkileri anlama konusunda bir boşluk yaratmaktadır. Bu nedenle bu çalışmada kimlik gelişiminin kişilerarası ilişkilerle olan ilişkisi incelenmiştir.

1.2. Çalışmanın Amacı

Araştırmanın temel amacı, çalışmanın örneklemini oluşturan üniversite öğrencilerinin kimlik stilleri ve kişilerarası ilişkilerinin incelenmesidir. Ayrıca kimlik stilleri ve kişilerarası ilişki boyutlarının bazı demografik değişkenler (cinsiyet, sınıf düzeyi, üniversitede barınılan yer, devam eden ve biten romantik ilişki durumu) açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki alt problemlere cevap aranmaya çalışılmıştır:

1. Üniversite öğrencilerinin kimlik stilleri (bilgi yönelimli, norm yönelimli, kaçınma yönelimli ve bağlanım) ve kişilerarası ilişki boyutları (onay bağımlılık, empati, başkalarına güven ve duygu farkındalığı) puanlarında cinsiyete göre anlamlı bir farklılık var mıdır?
2. Üniversite öğrencilerinin kimlik stilleri (bilgi yönelimli, norm yönelimli, kaçınma yönelimli ve bağlanım) ve kişilerarası ilişki boyutları (onay bağımlılık, empati, başkalarına güven ve duygu farkındalığı) puanlarında sınıf düzeyine göre anlamlı bir farklılık var mıdır?
3. Üniversite öğrencilerinin kimlik stilleri (bilgi yönelimli, norm yönelimli, kaçınma yönelimli ve bağlanım) ve kişilerarası ilişki boyutları (onay bağımlılık, empati, başkalarına güven ve duygu farkındalığı) puanlarında üniversitede barınılan yer durumuna göre anlamlı bir farklılık var mıdır?
4. Üniversite öğrencilerinin kimlik stilleri (bilgi yönelimli, norm yönelimli, kaçınma yönelimli ve bağlanım) ve kişilerarası ilişki boyutları (onay bağımlılık, empati,

başkalarına güven ve duygu farkındalığı) puanlarında şu an devam eden romantik ilişki durumuna göre anlamlı bir farklılık var mıdır?

5. Üniversite öğrencilerinin kimlik stilleri (bilgi yönelimli, norm yönelimli, kaçınma yönelimli ve bağlanım) ve kişilerarası ilişki boyutları (onay bağımlılık, empati, başkalarına güven ve duygu farkındalığı) puanlarında daha önce biten romantik ilişki durumuna göre anlamlı bir farklılık var mıdır?
6. Üniversite öğrencilerinin kimlik stilleri ve kişilerarası ilişki boyutları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
7. Üniversite öğrencilerinin bilgi yönelimli, norm yönelimli, kaçınma yönelimli kimlik stili ve bağlanım puanları kişilerarası ilişki boyutları onay bağımlılık alt boyutu puanını anlamlı düzeyde yordamakta mıdır?
8. Üniversite öğrencilerinin bilgi yönelimli, norm yönelimli, kaçınma yönelimli kimlik stili ve bağlanım puanları kişilerarası ilişki boyutları empati alt boyutu puanını anlamlı düzeyde yordamakta mıdır?
9. Üniversite öğrencilerinin bilgi yönelimli, norm yönelimli, kaçınma yönelimli kimlik stili ve bağlanım puanları kişilerarası ilişki boyutları başkalarına güven alt boyutu puanını anlamlı düzeyde yordamakta mıdır?
10. Üniversite öğrencilerinin bilgi yönelimli, norm yönelimli, kaçınma yönelimli kimlik stili ve bağlanım puanları kişilerarası ilişki boyutları duygu farkındalığı alt boyutu puanını anlamlı düzeyde yordamakta mıdır?

1.4.Çalışmanın Önemi

İnsan sosyal bir varlıktır ve yaşamı boyunca çeşitli ortamlar içinde yer alır. Sayısız insanla karşılaşır ve etkileşim hâline girer. Özellikle beliren yetişkinlik dönemindeki bireylerin üniversite yaşamı boyunca sağlıklı kişilerarası ilişkiler kurması temel gelişim görevleri arasındadır. Sağlıklı ilişkiler kurabilen bireyler, etkileşim içerisinde bulunduğu bireyleri anlamakta ve onlara güven duymaktadır. Aynı zamanda kendine yönelik olumlu düşüncelere sahiptir. Bu özellikler bireyin kendi düşünce, duygu ve inançlarını sağlıklı bir şekilde anlamasını ve gerekli durumlarda düzenleme becerisini sağlamaktadır. İlişkiler, bireyin ruh sağlığını düzenleyici bir etkiye sahipken aynı şekilde bireyin ruh sağlığı da

kişilerarası ilişkileri düzenleyici bir etkiye sahiptir (İmamoğlu, 2008). Bu doğrultuda olumsuz kişilerarası ilişkilerin içinde olmak bireylerin ruh sağlığını olumsuz yönde etkileyeceği ve çeşitli sorunlara neden olacağı düşünülmektedir. Kişilerarası ilişkilerin birey için kaçınılmaz ve hayatının her döneminde var olacağı düşünüldüğünde bu alanda yaşanan herhangi bir olumsuzluğun bireyi derinden etkileyeceği açıktır. Bu nedenle kişilerarası ilişkileri etkileyen faktörleri bulmak, bu alanda çözüm bulmak ve sağlıklı kişilerarası ilişkiler oluşturmak için oldukça önemlidir.

Özellikle yurt dışında kimlik gelişimi ve kişilerarası ilişkilerle ilgili çeşitli araştırmalar yapıldığı görülmektedir (Craig-Bray, Adams ve Dobson, 1998; Donovan, 1975; Doumen vd., 2012; Smiths vd., 2011). Bu çalışmalar bireyin kimlik gelişimi ve kişilerarası ilişkileri arasındaki ilişkiyi açıkça gösterir niteliktedir. Bireyin kişilerarası ilişkilerini etkileyen kimlik gelişimi yurt dışında önemli bir faktör olarak karşımıza çıkmaktayken Türkiye’de kişilerarası ilişkileri bu bağlamda inceleyen çalışmaların oldukça sınırlı olduğu görülmüştür (Morsümbül, Crocetti, Çok ve Meeus, 2016). Bu açıdan kişilerarası ilişkilerin kimlik gelişimiyle olan ilişkisini araştırma adına yapılan bu çalışma hem alanyazına katkı sağlayacak olması hem de kuramcıların dile getirmiş olduğu varsayımı Türkiye kültüründe uygulamak açısından oldukça önem arz etmektedir.

Alanyazında kimlik araştırmaları incelendiğinde çalışmaların özellikle ergenlik döneminde yoğunlaştığı görülmektedir. Erik Erikson’un (1963, 1968) kimlik kavramı üzerine yaptığı kapsamlı çalışmaların kimlik çalışmalarının hem yurtdışında hem de Türkiye’de ergenlik döneminde yoğunlaşmasına sebep olduğu düşünülmektedir. Erikson (1963) geliştirdiği psikososyal gelişim dönemleri çerçevesinde kimlik gelişimi için ergenlik döneminin kritik olduğunu belirtmekle birlikte aynı zamanda kimliğin her zaman gelişmekte ve değişmekte olduğunu belirterek sanayileşmiş toplumlar için bireye kimlik araştırmaları için fırsat tanıyan uzatılmış ergenlik sürecinden bahsetmiştir. Bu dönem aslında bir askıya alma (moratorium) dönemidir. Erikson bu terimi insan gelişiminde bir gecikme dönemi olarak adlandırmıştır. Yükseköğrenime devam eden gençlik için kimliklerini bulma sürecinin ertelenmesi olgusu için bu kavramı kullanmaktadır. Toplum bu gençlerin gençliklerini yetişkin yaşamlarına dek uzatmalarına izin vermektedir. Erikson, bu erteleme döneminde ergenin özgürce yaşadığı rol deneyimlerinin etkisiyle toplum içinde güvenilir ve kendisine uygun bir alan bulacağını belirtir. Bu durum bize kimlik gelişimi sürecinin ergenlikten sonraki dönemlerde de araştırılması gerektiğine dair ipucu vermektedir. Son yıllarda

kimlik gelişimi çalışmalarının ergenlikten sonra yetişkinlikten önce yeni bir dönem olan beliren yetişkinlik döneminde yapılması ve alanyazına kazandırılması önemlidir.

Ayrıca araştırmanın bir diğer önemi ise ilgili alanyazın incelendiğinde kimlik gelişimiyle ilgili yapılan çalışmaların özellikle Marcia'nın geliştirmiş olduğu kimlik statülerine yönelik olduğu görülmektedir. Kimlik gelişimi çalışmalarında son yıllarda farklı yaklaşımların olduğu göze çarpmaktadır (Berzonsky, 1992; Crocetti, Rubini, Luyckx ve Meeus, 2008). Bu çalışma Berzonsky'nın Sosyal Bilişsel Kimlik Stili yaklaşımı ele alınarak kimlik gelişimi çalışmalarına daha güncel yaklaşmakta, aynı zamanda kimlik süreçlerini hem sosyal hem de bilişsel açıdan değerlendirmektedir.

1.5. Çalışmanın Sınırlıkları

1. Araştırmada elde edilen bulgular 2019-2020 eğitim-öğretim yılında Düzce Üniversitesi öğrencilerinden elde edilen verilerle sınırlıdır.
2. Araştırmadan elde edilen bulgular; Derelioğlu ve Demir (2007) tarafından uyarlanan Kimlik Stilleri Envanteri, Erden İmamoğlu ve Aydın (2009) tarafından geliştirilen Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeği ve araştırmacı tarafından hazırlanan Kişisel Bilgi Formu'ndan elde edilen verilerle sınırlıdır.

1.6. Çalışmanın Varsayımları

1. Araştırmaya katılan kişilerin ölçek maddelerini içtenlikle ve dikkatlice cevapladıkları varsayılmıştır.
2. Evrenden seçilen örneklem grubunun, evreni yeterince temsil ettiği varsayılmıştır.

1.7. Tanımlar

Kişilerarası İlişkiler: İki ya da daha fazla insan arasında oluşan farklı ihtiyaçlardan kaynağını alan, tanışıklıktan samimiyete kadar farklı yoğunlukta yaşanan, karşılıklı duygusal etkileşim ve davranımlardır (İmamoğlu, 2008).

Kimlik: İnsanın kim olduğuyla ya da ben kimim sorusuna verdiği cevapla ilgilidir. Kimlik, insanın kim olduğuna dair zihninde canlandırdığı imajları içermektedir. İnsanın kimliği kişilerarası ilişki içinde oluşun ve gelişen bir öz-imaj veya bilinçtir (Bilgin, 2001).

Kimlik Stilleri: Bireylerin çeşitli çevresel ve sosyal bağlamlarda karakteristik olarak kullandığı veya kullanmayı tercih ettiği bir dizi stratejiyi içermektedir (Berzonsky, Nurmi, Kinnery ve Tammı, 1999).

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde kimlik stilleri ve kişilerarası ilişkilerle ilgili kuramsal bilgiler ve ilgili araştırmalar sunulmaktadır.

2.1. Kimlik

Kimlik, tarihsel olarak 1950’li yıllarda Erik Erikson’un çalışmalarıyla ortaya çıkmıştır. 1970’li yıllarda ise bu kelime günlük dilde ve birçok sosyal disiplin içinde oldukça başarılı ve yaygın şekilde kullanılmaya başlanmıştır (Fearon, 1999). Günümüzde ise kimlik disiplinlerarası bir kavram olarak birçok alanda kullanıldığı görülmektedir.

Kimlik, bireyin kendisi, davranışları, ihtiyaçları, motivasyonları ile ilgili belirli bir ölçüde tutarlılık gösteren, bireyin diğerlerinden ayrı ve özel bir varlık gibi algılanmasını içeren bilişsel ve duygusal boyutta bir araya gelmiş olan zihinsel yapıdır (Mussen, 1986). Erikson (1968), kimliği canlandırıcı bir aynılık ve sürekliliğin öznel bir duygusu olarak tanımlanmıştır. Erikson’a göre kimlik bir tarafta kimliğin bilinçli bir hali, diğer yandan bireye özgü karakterin sürekliliği için bilinçdışı bir uğraşı, bir diğer yandan benlik sentezinin sessiz işlemleri için bir kriter olarak tanımlanabilir (Özakkaş, 2014).

Kimlik fiziksel, bilişsel ve toplumsal öğeleri içinde barındırdığından dolayı karmaşık bir yapıdır ve tanımlaması güç olmaktadır (Atak, 2011). Bu doğrultuda kimlik kavramını daha iyi anlayabilmek için kimliğin gelişimine yönelik açıklayıcı kuramlar ve modeller detaylı bir şekilde anlatılmaktadır.

2.2. Kimlik Gelişimi Kuramları ve Modelleri

Kimliğin oluşumu bebeklik yıllarından itibaren diğer bilişsel ve entelektüel gelişim süreçleriyle ilişki içinde sürekli ve aşamalı olarak ilerlemektedir (Bilgin, 2001; Erikson, 1963). Başlangıçta nispeten daha sade olan benlik algıları zamanla karmaşıklaşmakta ve farklılaşmaktadır. Kimlik olgusunu oluşturan öğelerden bir kısmı (vücut, cinsiyet ve görünüş) erken yaşlarda diğer kısımları ise aile içinde ve bireyin oluşturduğu çevrenin etkileşimleriyle daha sonraki yaşlarda ortaya çıkar. Bunlar kendine güven, öz-saygı, öz-değerlilik duygusu gibi bazı kimlik boyutlarıdır (Bilgin, 2001).

Kimlik gelişiminin sağlıklı bir şekilde ilerlemesi, bireylerin kendi yaşamlarını oluştururken kendi güçlü ve zayıf taraflarını, diğer bireylerle benzer özelliklerini ve kendi benzersiz özelliklerini ayırt edebilmelerini sağlamaktadır. Kimlik yapısının az gelişmesi ise bireylerin kendilerini diğer bireylerden farklı özellikleri konusunda karışıklık yaşamalarına neden olmakta ve bireylerin kendilerini değerlendirirken dış kaynaklara daha fazla önem vermelerine neden olmaktadır (Marcia, 1980).

Kimlik gelişimine yönelik araştırmalar temel olarak Erikson'un (1968) psikososyal gelişim kuramına dayanmaktadır. Yapılan araştırmalarda sıklıkla kullanılan modeller şu şekilde sınıflandırılabilir: Kimlik statülerine odaklanan modeller (Marcia, 1993; Waterman, 1992), kimlik gelişiminde sosyal-bilişsel süreçlere odaklanan modeller (Berzonsky, 1992), kimlik gelişiminde sürece odaklanan modeller (Crocetti vd., 2008) ve son olarak da kimliğin bireyler için sağladığı işlevlere odaklanan (Adams ve Marshall, 1996; Serafini ve Adams, 2002) modellerdir.

2.2.1. Erikson'un Psikososyal Gelişim Kuramı

Erik Erikson kişilik gelişiminde doğuştan getirilen özelliklerin önemini kabul etmekle birlikte sosyal ve tarihsel süreçlerin kişiliğin biçimlenmesinde önemli rol oynadığını söylemektedir. Erikson'un kişiliğin anlaşılmasında en önemli katkılarından biri kişilik gelişimini yaşam boyu devam eden bir süreç olarak ele almasıdır. Kişiliğin gelişimini ergenlik sonrasında da inceleyerek psikanalitik gelişim kuramını zenginleştirmiş ve kişiliğin ilk çocukluk yıllarında belirlendiği görüşünü reddederek insanın bireysel yaşamının sekiz çağdan oluştuğunu öne sürmektedir. Bu dönemler; temel güvene karşı güvensizlik, özerkliğe karşı utanç ve kuşku, girişimciliğe karşı suçluluk, başarıya karşı

aşağılık duygusu, kimlik kazanmaya karşı rol karmaşası, yakınlığa karşı yalıtılmışlık, üretkenliğe karşı durgunluk, benlik bütünlüğüne karşı umutsuzluk olarak adlandırılmaktadır. Tablo 1’de bu dönemler ayrıntılı olarak gösterilmiştir.

Tablo 1.

Aşamalı Oluşum Çizelgesi

VIII								Umutsuzluk
Olgunluk								k
								Benlik
								Bütünlüğü
VII								Durgunluk
Erişkinlik								k
								Üretkenlik
VI								Yalnız
Genç								Kalma
Erişkinlik								k
								Yakınlık
								Kurma
V								Rol
Ergenlik ve								Karmaşası
Delikanlılık								k
								Kimlik
IV								Aşağılık
Gizlilik								k
								İş yapıcılık
III								Suçluluk
Devimsel								Duygusu
Üreyimsel								k
								Girişim
II								Utanç ve
Kassal Anal								Kuşku
								k
								Özerklik
I								Güvensizlik
Ağızcıl								k
Duyusal								Temel Güven
	1	2	3	4	5	6	7	8

Erikson, E. H. (1963). *Childhood and society*. New York: Norton.

Her çağ o döneme has temel bir çekirdek çatışmanın çözümünü içerir. Bu çekirdek çatışma benliğin ruhsal toplumsal gelişme süreci içerisinde aşması gereken bir dönüm noktası/bunalım olarak yer alır. Her çatışmanın biri olumlu öteki olumsuz olmak üzere

karşıt iki ucu vardır. Ancak bu çatışma hiçbir zaman tamamen net bir çözüme ulaşamamaktadır. Önemli olan olumlu ucun olumsuzu göre daha üstün gelmesidir. Benliğin gelişme evreleri her bir çağda olumsuzu karşı olumlu nitelikler olarak adlandırılmıştır (Erikson, 1963).

Her güç kendi ortaya çıkma zamanı gelmeden önce de herhangi bir biçimde var olmaktadır. Her bir dönüşül nokta bir bütün sağlayacak biçimde karşılıklı olarak diğerlerine bağlıdır. Her davranış tüm evrelerin bütünleşmesini gerektirmektedir. Her güç kendi döneminde belirginleşmekte ve sonrasında dönüm noktası/bunalımıyla karşılaşmaktadır. Belirlenen belli bir süre içerisinde çözüm bulmaktadır. Bir evreden diğer evreye geçişte izlenecek sıra belirli ve evrenseldir. Fakat geçiş hızı ve yoğunluğu noktasında bireysel farklılıklar bulunmaktadır. Dönemler arası geçiş ve çözüm bulma aşamasında yaşanan bu gelişmeler sonraki evreler üzerinde etki yapmaktadır. Kısaca kişilik gelişimi yaşamın ilk günlerinde başlayarak birbiri üzerine binen ve birbirini hazırlayan evrelerden oluşmaktadır (Özakkaş, 2014).

Erikson'un psikososyal gelişim kuramında çocukluk dönemi, ergenliğin gelmesiyle ve beceriler ve araçlar dünyasında başlangıç ilişkisinin iyi kurulmasıyla sonlanmakta ve gençlik başlamaktadır. Ergenlik döneminin getirdiği fizyolojik değişimler ve genital olgunluk daha önce oluşturulmuş ve güvenilen bütün aynılık ve sürekliliklerin tekrar sorgulanmasına neden olmaktadır. Aynı zamanda ergenlik dönemi beraberinde somut yetişkin görevleri getirmektedir. Ergenler öncelikle kendileri hakkında hissettiklerini karşılaştırmalı olarak diğerlerinin gözünde ne olduklarını ve günün mesleki prototipleriyle daha önceden elde edilen rollerin ve becerilerin nasıl bağlanacağı sorusuyla ilgilenmektedirler (Erikson, 1963). Ergenlik döneminde yaşanan bu fizyolojik, sosyal ve bilişsel süreçler ergenlerin kimliklerini şekillendirmelerini sağlamaktadır. Erikson geliştirdiği psikososyal gelişim dönemlerinde bu dönemi beşinci evrede rol karmaşasına karşı kimlik kazanımı olarak adlandırmıştır.

Benlik kimliği biçiminde bu evrede yer alan bütünleşme, belirtilmiş olduğu gibi çocukluk özdeşimlerinin toplamından ötedir. Benlik, çocukluk özdeşimlerini, libidonun dönüşümlerini, doğuştan getirilen temel üzerinde geliştirilen yetenekler ve toplumsal roller içinde sunulan olanaklarla bütünleştirir. Benlik kimliği bu bütünleştirme yeteneğinin birikmiş deneyimleridir. Bu yüzden benlik kimliği duygusu iç aynılık ve sürekliliğin

kişinin başkaları için anlamının aynılığı ve sürekliliği ile denk düşmesi konusunda birikmiş güvendir (Erikson, 1963).

Bu dönemde kimlik gelişimi yolunda gitmediği takdirde rol karmaşası/kimlik bunalımı ortaya çıkmaktadır. Ergenlerin bu dönemde en fazla tedirgin oldukları durum mesleki kimlik süreçlerini oturtma noktasındaki yetersizliktir. Ergenler kimliklerini kaybetmemek için geçici olarak rol model olarak gördükleri kişilerle aşırı özdeşim içine girmektedirler. Bu dönemde kimlik karmaşası duygusuna bir savunma olarak ergenler kendinden farklı olan bireyleri dışlama eğiliminde olabilirler (Erikson, 1963).

2.2.2. James Marcia'nın Kimlik Statüleri Modeli

Marcia'ya (1980) göre kimlik, bir “duyum” “tutum” ve “çözüm” gibi kavramlarla adlandırılmıştır. Kimliğin bireysel geçmiş, inanç, yetenek ve dürtülerin dinamik bir organizasyonu, içsel bir kendini yapılandırma süreci olduğunu belirtmiştir. Marcia, kimlik gelişiminin bebeklik döneminde çocuğun kendi ve nesneyi farklılaştırması ile başladığını ve yaşlılık döneminde kendi-insan entegrasyonu ile son aşamasına ulaşmakta olduğunu belirtmiştir. Fakat kimlik gelişimi için en önemli dönemin ergenlik dönemi olduğunu belirtmektedir. Bu dönem fiziksel gelişim, bilişsel beceriler ve sosyal beklentilerin bir arada olduğu bir dönemdir.

Marcia (1966), Erikson'un kimlikle ilgili teorik kavramlarının ampirik çalışmaya tabî tutulabileceği bir metodolojik araç olarak kimlik statülerini geliştirmiştir. Erikson'un temellerini oluşturduğu kimlik gelişimini değerlendirmek için Erikson'un kimlik krizinin formülasyonu ile uyuşan kriter ve ölçümler tanımlamıştır. Bu bağlamda oluşturulan kimlik statüleri meslek seçimi, din ve politik görüşü içeren kriz ve bağlanım olarak iki değişkene dayandırılmıştır. Kriz bireyin anlamlı alternatifleri arasında seçim yapma konusunda uğraşını ifade etmektedir. Bağlanım ise bireyin sergilediği kişisel yatırımın derecesini göstermektedir. Marcia bu doğrultuda 4 farklı kimlik statüsü geliştirmiştir. Tablo 2'de Marcia'nın geliştirmiş olduğu kimlik statüleri modeli gösterilmiştir.

Tablo 2

Kimlik Statüleri İçin Kriterler

İdeoloji ve Mesleki Durum	Kimlik Statüleri			
	Başarılı Kimlik	İpotekli Kimlik	Dağınık Kimlik	Morotaryum Kimlik
Kriz	Var	Yok	Var ya da yok	Kriz içinde
Bağlanım	Var	Var	Yok	Var ama belirsiz

Marcia, J. E. (1980). Identity in adolescence. In J. Adelson (Ed.), *Handbook of adolescent psychology* (pp. 159-187). New York: Wiley.

Bu kimlik statüleri, mesleki durum ve ideoloji alanında kişisel yatırımın (bağlanım) ve karar verme sürecinin (kriz) varlığı ya da yokluğu açısından tanımlanmıştır. Oluşturulan bu kimlik statüleri kendi içinde üst kimlik ve alt kimlik şeklinde ikiye ayrılmaktadır. Çevresindeki imkanları araştıran kimlikler üst kimlik (başarılı ve moratoryum), çevresindeki imkanları araştırmayanlar ise alt kimlik (ipotekli ve dağınık) olarak belirlenmiştir. Kimlik statülerinin her birinin hem sağlıklı hem patolojik yanları bulunmaktadır (Marcia, 1980).

2.2.2.1. Başarılı Kimlik Statüsü

Başarılı kimlik statüsü bir kriz süreci deneyimlemiştir. Aynı zamanda ideoloji ve mesleki alanlarda bağlanım geliştirmiştir. Başarılı kimliğe sahip bireyler mesleki seçimleri üzerine detaylı bir şekilde düşünmüştür ve aynı zamanda ailesinin belli istekleri olmasına rağmen kendi istekleri doğrultusunda karar vermektedir. İdeolojiyle ilgili olarak eski inançlar tekrar gözden geçirilmiştir ve kendisini harekete geçirmekte özgür bırakacak çözüm bulunmuştur. Genel olarak bu bireyler beklenmedik sorumluluklarla ve kendi çevresinde yaşanan ani değişikliklerle daha iyi başa çıkabilmektedir (Marcia, 1966).

Başarılı kimliğe sahip bireylerin otorite değerlerini diğer kimliklerden daha az onayladıkları ve daha gerçekçi isteklere sahip oldukları görülmüştür. Problemler üzerinde daha fazla azimli ve benlik saygılarının olumsuz bilgilere daha dayanıklı oldukları görülmüştür (Marcia, 1980).

2.2.2.2. Moratoryum Kimlik Statüsü

Moratoryum kimlik statüsünde bağlanım ve kriz dönemi oldukça belirsizdir. Bireyler bağlanım konusunda aktif bir mücadele içindedir. Bireyler için ailesinin istekleri önemlidir ve aynı zamanda toplumun istekleri ve kendi yetenekleri arasında uzlaşmaya çalışmaktadır. (Marcia, 1966). Aynı zamanda bu kimlik statüsündeki bireylerin mesleki durum ve ideoloji konularında mücadele halinde ve bir kimlik krizi sürecinde oldukları belirtilmiştir (Marcia, 1980).

2.2.2.3. İpotekli Kimlik Statüsü

İpotekli kimlik statüsündeki bireylerin herhangi bir kriz dönemi deneyip deneyimlemedikleri belli değildir fakat bağlanım düzeylerinin var olduğu ifade edilmektedir. İpotekli kimliğe sahip bireyler, hayatlarındaki önemli kişilerin isteklerini uygularlar. Deneyimler onların çocukluk inançlarını daha da pekiştirmektedir. Kişiliklerinde de belli bir değişmezlik vardır. Bireyler eğer aile değerlerinin işe yaramadığı bir durumla karşılaşrsa kendini son derece tehdit altında hissetmektedir. İpotekli kimliğe sahip bireylerin otoriter değerleri (itaat, güçlü liderler ve otoriteye saygı vb.) daha fazla onaylamakta ve benlik saygılarının ise negatif bilgilere karşı daha açık olduğu belirtilmiştir (Marcia, 1966). İpotekli kimlik, mesleki durum ve ideoloji alanlarında bağlı fakat bunlar kendi seçimlerden ziyade aile seçimlerini içermektedir. Yani karar verme süreçleri kendileri tarafından yapılmamıştır (Marcia, 1980).

2.2.2.4. Dağınık Kimlik Statüsü

Dağınık kimlik statüsü bir kriz dönemi deneyimlemiş ya da deneyimlememiş olabilir fakat temel özelliği bağlanım eksikliğidir. Dağınık kimliğe sahip bireyler ne bir mesleğe karar vermiştir ne de meslek seçimiyle yakından ilgilidir. Seçimleri konusunda oldukça kolay karar değiştirebilmektedir. İdeolojik konularda ise ya ilgisizdir ya da çok çeşitli bir bakış açısına sahiptir (Marcia, 1966). Dağınık kimlikte olan bireyler herhangi bir karar verme süreci deneyimleyip deneyimlemediklerine bakılmaksızın mesleki durum ve ideolojik olarak herhangi bir yönleri yoktur (Marcia, 1980).

Alanyazın incelendiğinde Marcia'nın geliştirmiş olduğu kimlik statüleri modelinin kimlik gelişimi çalışmalarında en çok kullanılan model olduğu görölmektedir. Ancak son zamanlarda özellikle modelin kimlik sürecini göstermekten çok bireyleri sınıflandırması ya da statülere ayırması yönünde eleştiriler almaktadır. Marcia'nın modelinde süreçten çok o anki durum ya da sonuç belirtilmiştir. Fakat Erikson'un geliştirdiğı psikososyal gelişim kuramında kimlik durağan bir durum değil bir süreç olarak ele alınmıştır (Morsümbül ve Atak, 2013). Bu sebeple bu çalışmada Marcia'nın geliştirmiş olduğu kimlik statüsü modelinin kullanılmaması daha uygun görölmektedir.

2.2.3. Berzonsky Sosyal-Bilişsel Kimlik Stilleri Modeli

Berzonsky (2011) kimliği karar verme, problem çözme ve kendisiyle ilgili bilgileri yorumlamak için bir kişisel referans çerçevesi sağlayan bir bilişsel yapı ya da öz teori olarak kavramsallaştırmıştır. Kimlik, bir kişisel kimlik duygusunu yapılandırmak, sürdürmek ve/veya yeniden yapılandırmak için kullanılan sosyal bilişsel stratejilerini düzenleyen ve kontrol eden bir süreç olarak görölmektedir.

Marcia'nın (1966) kimlik statüleri uzun dönem boyunca kimlik araştırmalarında en yaygın model olmuştur. Berzonsky (1990) ise kimlik durumlarını kişilik çıktılarından ziyade bir süreç modeli olarak kavramsallaştırmaya çalışmıştır. Daha çok keşif sürecine odaklanarak bireylerin kimliğine ilişkin bilgileri arama, işleme ve kullanma şeklindeki farklılıkları tanımlamaktadır. Berzonsky, Marcia tarafından sınıflandırılan dört farklı kimlik statülerini, farklı karar verme ve problem çözme biçimleriyle temsil edilebilir veya en azından ilişkili olabileceğini detaylandıran süreç odaklı ve dinamik bir kimlik oluşumu modeli geliştirmiştir.

Berzonsky'nin kimlik oluşumu modelinde en genel seviye olan kimlik stili, bireylerin çeşitli çevresel ve sosyal bağlamlarda karakteristik olarak kullandığı veya kullanmayı tercih ettiğı bir dizi stratejiyle ilgilidir. Sosyal bilişsel stratejiler, temel davranış ve bilişsel birimlerin düzenlenmiş kümelerinden veya sistemlerinden oluşur. En belirgin seviye, bireylerin kimlik çatışmalarını müzakere ederken ve karar alırken yaptıkları bilişsel ve davranışsal tepkilerden oluşur (Berzonsky, Nurmi, Kinney ve Tammi, 1999). Kimlik stilleri bireylerin kendisiyle ilgili bilgileri nasıl kullanacağını, araştırma, ilerleme ve değerlendirdiklerini göstermektedir (Berzonsky,1999).

Berzonsky (1990), Marcia'nın (1966) kimlik statüleri modelinin sosyo-bilişsel temellerini temsil ettiği düşünülen üç keşif stilini belirtmektedir: Bilgi yönelimli kimlik stili, norm yönelimli kimlik stili ve kaçınma yönelimli kimlik stili.

2.2.3.1. Bilgi Yönelimli Kimlik Stili

Bilgi yönelimli kimlik stili herhangi bir bağlanım oluşturmada ve karar vermeden önce kimlikle ilgili bilgileri aktif olarak araştırıp değerlendiren keşif sürecini içermektedir (Erol Öngen, 2011). Bilgi yönelimli kimlik stiline sahip olan bireyler kendi düşüncelerini ve kendileriyle ilgili bilgileri aktif olarak araştırıp değerlendirmekte ve aynı zamanda kimlik çatışmalarını çözmek için bilgileri araştırıp, işleyip kullanmaktadırlar (Berzonsky, 1989; 2011). Bilgi yönelimli bireyler genel anlamda yeni düşüncelere, değer ve eylemlere açıktır. Marcia'nın (1966) kimlik statüleri modeline bakıldığında ise bilgi yönelimli kimlik stilini kullanan bireylerin başarılı ve moratoryum kimlik statüsünde olan bireylere ait özelliklere sahip oldukları görülmektedir (Berzonsky, 1990).

2.2.3.2. Norm Yönelimli Kimlik Stili

Norm yönelimli kimlik stiline sahip olan bireylerin temel olarak emirlere uyduğu ve kendi için önemli olan diğerlerinin beklentilerine karşı uyumlu oldukları belirtilmiştir (Berzonsky, 1989). Kendi için önemli olan diğerlerinin ve referans gruplarının emirlerini ve standartlarını içselleştirerek toplu bir kimlik duygusunu daha otomatik olarak benimsemektedir (Berzonsky, 2011). Bu kimlik stiline sahip bireyler kimlikle ilgili karar alma süreçlerinde daha otomatikleşmiş düşünce mekanizmalarını kullanmaktadırlar. Ayrıca norm yönelimli kimlik stili kullanan bireylerin Marcia'nın (1966) ipotekli kimlik statüsünde olan bireylere ait özelliklere sahip oldukları görülmektedir (Berzonsky, 1990).

2.2.3.3. Kaçınma Yönelimli Kimlik Stili

Kaçınma yönelimli kimlik stiline sahip bireyler mümkün olduğunca kimlik konularıyla ilgili süreçleri ertelemektedirler (Berzonsky, 1989). Kaçınma yönelimli kimlik stiline sahip bireyler kimlik çatışmalarıyla yüzleşmek konusunda isteksizdirler ve mümkün olduğunca erteleme eğilimine sahiptirler. Onların eylemleri daha çok durumsal ödül ve taleplerden

etkilenmektedir (Berzonsky, 2011). Bu kişilerin, problemlerle uğraşmaktan ve kendi başlarına kararlar almaktan kaçındıkları görülmektedir. Kaçınma yönelimli bireylerde yeni fikirlere açık olma, bilişsel işlevler ve içe bakış arasında negatif bir ilişki mevcuttur (Berzonsky ve Ferrari, 1996). Ayrıca kaçınma yönelimli kimlik stili kullanan bireylerin Marcia'nın (1966) dağınık kimlik statüsünde olan bireylere ait özelliklere sahip oldukları görülmektedir (Berzonsky, 1990).

Genel olarak kimlik stillerine bakıldığında sosyo-bilişsel süreçler yoluyla bireylerin kimlikle ilgili konuları ele aldığı görülmektedir. En sağlıklı kimlik stili ise bilgi yönelimli kimlik stili olduğu düşünülmektedir. Çünkü bu stile sahip bireyler kimlik alanlarında düşünerek ve bilgileri araştırarak bir süreç geçirmekte iken norm yönelimli kimlik stiline sahip bireyler özdeşimde bulunduğu bireylerin ya da grubun değer sistemini almaktadır. En sağlıksız kimlik stili ise kaçınma yönelimli olduğu görülmektedir. Çünkü bu bireyler kimlikle ilgili konulardan kaçınmakta ve ertelemektedir. Berzonsky (1990) bu doğrultuda en olgun kimlik stili bilgi yönelimli kimlik stili olduğunu, en az olgunlaşmış kimlik stili ise kaçınma yönelimli kimlik stili olduğunu belirtmiştir.

2.2.3.4. Bağlanım

Marcia'nın (1966) kimlik statüleri modelinde bağlanım kavramı oldukça az ilgi görmüştür. Berzonsky ise geliştirdiği kimlik stilleri modeline bir alt boyut olarak kimlik bağlanımını dâhil etmiştir. Bağlanım, bireyin başka türlü değişmeye meyilli olacağı belli koşullar altında bireylerin davranışlarını stabilize etmektedir (Brickman, 1987). Bağlanım, bireylerin çeşitli gelişim alanlarındaki seçimlerini ve bu seçimlerden elde ettikleri özgüven konusunda yapılan kalıcı seçimlerini ifade eder (Crocetti, 2017). Bağlanım, kimlik oluşumunda bir karara bağlanmayı işaret eder (Topal, 2019). Bağlanım insanlara bir amaç ve yön duygusu sağlamakta aynı zamanda içinde davranış ve geri bildirimin izlendiği, değerlendirildiği ve düzenlendiği bir referans çerçevesi sağlamaktadır (Berzonsky, 2003, 2011; Brickman, 1987; Nurmi, 1991). Birçok çalışma bağlanımın kimlik stilleriyle ilişkisi olduğunu göstermiştir. Örneğin, bilgi ve norm yönelimli kimlik stiline sahip bireylerin kaçınma yönelimli kimlik stiline sahip bireylerden daha güçlü bağlanıma ve daha açıklığa sahip oldukları görülmektedir (Berzonsky, 1990, 2003; Vleioras ve Bosma, 2005). Bağlanım kavramı kimlik statülerinin doğasında bulunur ve kimlik stilleri üzerinde karşılaştırılmalı bir olanak sağlar (Vleioras ve Bosma, 2005). Marcia (1966), her bir

statüye bağlanımı dâhil ederken, Berzonsky (1992) kimlik bağlanımından ayrı olarak kimlik stillerini araştırmaktadır. Bağlanım, keşif sürecinden çok bir sonuç ya da son nokta olsa da bu çalışma için oldukça önemlidir.

2.3. Kişilerarası İlişkiler

İnsanı diğer canlılardan ayıran temel faktörlerden biri kişilerarası ilişkilerdir. İnsanlar biyolojik mekanizmalar olarak doğmaktadır. Doğumdan kısa bir süre sonra, kişilerarası deneyimler bireylere insani özellikler kattığında insanlar potansiyellerini fark etmeye başlarlar (J. Feist ve Feist, 2009). Açık bir şekilde bilinçli, etik veya sembolik olarak başka bir insanla ilişkili olan davranış kişilerarasıdır. Kişilerarası davranış insanın hayatta kalması için oldukça önemlidir (Leary, 1957).

İnsan yaşamı boyunca sayısız ilişki deneyimlemektedir. Çoğu insan için ilk önemli olan ilişkiler ebeveyn ve akrabalarla olan ilişkilerdir. Büyüdükçe ve sosyal çevre genişledikçe diğer ilişkilerde birey için önemli hâle gelmektedir. Örneğin; arkadaşlık kurmak, işe gitmek, romantik ilişkiler yaşamak bu ilişkiler içinde sayılabilir. Tüm bu yaşam olayları bizim yaşam kalitemizi büyük ölçüde etkileyen kişilerarası etkileşimlerimizi içermektedir (Dwyer, 2000).

Dwyer (2000) kişilerarası ilişkilerde bazı spesifik ilişkileri tanımlamıştır. Bunlar; arkadaşlık, aile ve romantik ilişkiler olarak belirtilmiştir. Arkadaşlık, birlikte bir şeyler yapmaktan zevk alınan ve sevilen insanlardan oluşmaktadır. Arkadaşlık tamamen gönüllü yapılmaktadır. Arkadaşlık evrenseldir her yaşta, her sınıfta, her kültürde, kadında ve erkekte arkadaşlık bağları oluşmaktadır. Arkadaşlık ilişkilerinin istikrarında ve yakınlık derecesinde önemli farklılıklar vardır. Çocukluk arkadaşlıkları oldukça dengesiz olma eğilimindeyken ergenlik ve erken yetişkinlik döneminde olan ilişkilerin genellikle en yakın ve en kalıcı olanı olduğu görülmüştür (Dwyer, 2000).

Yakınlarla olan ilişkiler, insanların büyük çoğunluğu için aile üyeleriyle olan ilişkiler özellikle ebeveyn ve çocuk arasında olan ilişki tüm yaşam süreci boyunca sosyal ağların hayati bir özelliğidir. Zaman zaman bireylerin yaşamlarında yoğun rahatsızlıklara sebep olmasına rağmen aileler yaşamda ortak kimlik ve güvenli bir temel sağlayarak hayati bir fonksiyona hizmet etmektedir. Bu doğrultuda özellikle anneyle olan bağlantıların güçlü olduğu görülmektedir. Kardeş ilişkileri ise özellikle paylaşılan deneyimler açısından çoğu

zaman bireyin yaşamındaki tüm ilişkilerin en kalıcı olanıdır. Özellikle aile dışındaki akraba ilişkilerinde dede ve torunlar arasında yakın ilişki olduğu görülmüştür (Dwyer, 2000).

Romantik ilişkilere bakıldığında ise insanlar yalnız yaşayamayan, başkalarıyla birlikte var olan ve yakın ilişkiler arayan canlılardır. Yakın ilişki ya da aşk, bazen kişisel bir ilişki, bazen kişisel ilişkilerin özel bir ögesi ya da bir özelliği, bazen de bir insanın diğerine duyduğu belli bir duyguyu belirtmek için kullanılmaktadır. Burada önemli olan, yakın ilişki ya da aşk için her zaman bir “diğer” kişinin olması gerektiğidir (Rotenberg, Shewchuk ve Kimberley, 2001).

2.4. Kişilerarası İlişkilerle İlgili Kuramsal Yaklaşımlar

En uzak ilişkiden en samimi ilişkilere kadar kişilerarası ilişkiler bireyin hayatında önemlidir ve bu durum kuramcılar tarafından çeşitli şekillerde ele alınmıştır.

2.4.1. Psikanalitik Teoride Kişilerarası İlişkiler

Kişilerarası ilişkilere yönelik ilk kuramsal girişimler Sigmund Freud ve onu izleyen psikoanalitik kuramcılar ile başlamıştır. Bu kuramcılar nesne ilişkileri olarak kavramsallaştırdıkları kişilerarası ilişkileri kişiliğin gelişimi ve psikopatolojilerin oluşumunda önemli bir faktör olarak ele almışlardır (Boyacıoğlu, 1994).

Freud’un kişilerarası ilişkilere yönelik açıklamaları psikoseksüel gelişim kuramı başlığı altında incelenebilir. Freud kişilik gelişiminin ilk basamağı olan oral dönemde bebeğin ilk sevgi nesnesinin annesi olduğunu ve bebeğin ilk sevgi nesnesine karşı geliştirdiği bağlılığın kalitesinin yaşamının ilerleyen süreçlerinde etkileşim içerisine girdiği diğer kişilere karşı geliştireceği duygu, tutum ve davranışlarını belirlemekte olduğunu söylemiştir. Bu dönemde ilk sevgi nesnesiyle sıcak, samimi ve güven verici bir ilişki oluşturan bebek, yaşamı süresince diğer insanlarla da daha sağlıklı ilişkiler kurabilmesi beklenmektedir (Geçtan, 1990).

Karen Horney ise sosyo-kültürel faktörlerin bireyin öğrenme sürecinde etkili olduğunu düşünmektedir. Bireylerin aile ilişkilerinde yaşanan problemlerin normal dışı davranışlara neden olduğunu belirtmiştir. Horney’e göre davranışlar insanın çevresiyle olan ilişkileri içinde geliştirdiği tepkilerin örgütlenmiş örüntülere dönüşmesiyle oluşur. Horney’e göre

sağlıklı gelişmiş insan gerektiğinde başkalarının isteklerini kabul edebilmeli, savaşılabilmeli ve yalnız kalabilmelidir. Nevrotik kişi bu üç davranıştan birini sürekli bir biçimde içselleştirir ve bir yaşam biçimine dönüştürür. Diğer insanlara sürekli itaat eden, kendinden tavizler veren ve hayatında önemli olan diğerlerinin sürekli desteğini isteyen kişiler, insanlardan yalıtılmış, etkileşim içerisine girmeyen bireyler nevrotik davranış örüntülerine örnek sayılabilir (Geçtan, 1990).

Melanie Klein ise küçük çocukları dikkatli gözlemleyerek nesne ilişkileri teorisini oluşturmuştur. Bu teoriye göre bebeğin hareketleri (açlık, seks vb.) bir nesneye (bir meme, bir penis, bir vajina vb.) yöneliktir. Klein'a göre, çocuğun anne memesiyle olan ilişkisi ilk nesne ilişkisini oluşturur. Bu ilişki daha sonraki tüm kişilerarası ilişkileri etkileyen gerçekçi olmayan bir nitelik kazandırır. Bu nedenle Klein'ın fikirleri, psikanalitik kuramın odağını biyolojik temelli gelişim aşamalarından kişilerarası ilişkilerin oluşumunda nesne ilişkilerine kaydırma eğilimindedir. Nesne ilişkileri teorisi biyolojik temelden ziyade kişilerarası ilişkilerin tutarlı kalıplarına daha fazla önem verir (J. Feist ve Feist, 2009).

Yeni Freud'cu akım içerisinde yer alan Erik Erikson geliştirdiği psikososyal gelişim kuramında altıncı evre olarak “yakın ilişkilere karşı soyutlanma” döneminde kişilerarası ilişkilere yönelik açıklamalarda bulunmuştur. Erikson'a (1963) göre bir önceki dönemde kimlik arayışından çıkan genç kendi kimliğini başkalarıyla birleştirmeye isteklidir. Yakınlık kurmak için hazırdır. Yakın bağlılıklar içerisindeki dayanışma, cinsel birliktelik, yakın arkadaşlıklar, kendinin açığa çıkmayan özelliklerini keşfetme gibi kendini ortaya koymayı gerektiren durumlarda bireyin benlik kaybı korkusu nedeniyle kaçınması, derin bir izolasyon duygusuna, yalnız kalmaya ve sonuç olarak sadece kendisiyle ilgilenen bireyler haline gelmesine neden olur. Ayrıca Erikson bu durumun önemli karakter sorunlarına yol açabileceğini belirtmiştir.

Alfred Adler ise geliştirdiği bireysel psikoloji kuramında kişiliğin bireyin kendisine, diğer insanlara ve topluma karşı geliştirdiği tutumların ürünü olarak geliştiğini belirtmiştir. Adler kişilerarası ilişkileri ve diğer toplumsal faktörleri insanın kendi hakkında geliştirdiği imajın temel bir belirleyicisi olarak tanımlamıştır. Bireysel psikoloji insanın toplumsal davranışlarını vurgular ve bireyin kişilerarası ilişkilerde gösterdiği tepkilere önem verir. Adler, insan davranışlarının yaşamının ilk gününden başlayarak toplumsal bir süreç içerisinde geliştiğini vurgular. Aile içinde doğan çocuğun anne ve diğer aile üyeleriyle çok yakın ilişkiler geliştirmesi kaçınılmazdır (Geçtan, 1990).

Erich Fromm ise bireyin dış dünyayla ilişkilerini anlayabilmenin önemli olduğunu belirtmiştir. Fromm insanın varoluş koşullarından kaynaklanan ihtiyaçları arasında ilişki ihtiyacının önemine dikkat çekmiştir. İlişki ihtiyacı insanın insan olmak uğruna doğayla sürdürdüğü beraberliğinden ayrılmış olması gerçeğinden kaynaklanır. İnsan kendi ilişkilerini kendi kurmak zorundadır ve bu ilişkilerin en güçlüsü insanların birbirine duyabileceği sevgiyle gerçekleşmektedir (Geçtan, 1990).

2.4.2. Sullivan’ın Kişilerarası İlişki Teorisi

Harry Stack Sullivan insan gelişiminde sosyal ve kişilerarası faktörlerin rolünü en çok vurgulayan kişidir. Geliştirdiği kişilerarası ilişki teorisinde kişilerarası ilişkilerin önemine dikkat çekmiştir. Sullivan (1953) “Bir başkasıyla gerçekten çok gelişmiş bir samimiyet, yaşamın temel işi değil, belki de yaşamdaki temel memnuniyet kaynağıdır” diyerek yakın ilişkilerin önemine dikkat çekmiştir. İnsanları anlamamanın tek yolunun onları çeşitli kişilerarası durumlarda nasıl davrandıklarını gözlemlemek olduğunu belirtmiştir. Ayrıca Sullivan, zihnin kişilerarası deneyimlerle ortaya konanlar dışında hiçbir şey içermediğini belirtmektedir. İnsanların içgüdülerden değil, kişilerarası ilişkilerden gelen çevresel kaynaklardan etkilendiklerini belirtmiştir (J. Feist ve Feist, 2009). Sullivan’a (1953) göre kişilik “insanın yaşadığı ve varlığını bulduğu karmaşık kişilerarası ilişkilerden asla soyutlanamaz” diyerek kişilerarası ilişkiler kavramının önemini belirtmiştir.

Sullivan özgünlük ve bireysellik kavramlarına kişilerarası ilişki teorisi için çok az ilgi göstermiştir. Çünkü kişisel bireyselliğin bir duyu yanılması olduğunu, insanların sadece diğer insanlarla ilişkilerle var olduğunu ve kişilerarası ilişkilere sahip oldukları kadar kişiliklerinin var olduğunu söylemektedir (J. Feist ve Feist, 2009).

Sullivan (1953), her biri insan kişiliğinin oluşumu için çok önemli olan, genellikle birbiri içine geçen ve her biri kendine özgü ihtiyaçlarla belirlenen yedi çağ ya da gelişim aşaması önermiştir. Bu dönemler bebeklik, çocukluk, gençlik dönemi, erken yaşta ergenlik, erken ergenlik, geç ergenlik ve yetişkinlik olarak adlandırılmaktadır. Bu dönemlerde bebeklikten yetişkinliğe kadar kişilerarası ilişkilerin önemini vurgulamaktadır.

Kişilerarası ilişkilerin yolu aşamalar boyunca devam etmektedir. Bireyin hayatında etkileşim içinde bulunduğu diğer insanlar bebeklikten yetişkinliğe kadar bireyin kendi gelişimi için vazgeçilmezdir. Çocuklar, hem ihtiyaçlarını önemseyen, hem de kaygılarını

arttıran bir anneyle tek taraflı bir ilişki ile hayata başlamaktadır. Daha sonra annenin duygularına karşılık vererek çocuk ile ebeveyn arasında bir ilişki oluşmaktadır. Bu ilişki daha sonraki kişilerarası ilişkileri kuran bir temel olarak işlev görür. Çocuklar okula ilk başladıkları zaman ise rekabet, işbirliği ve diğer çocuklarla uzlaşmaya maruz kalırlar. Bu görevleri başarıyla yerine getirirlerse, daha sonra gelecek samimiyet ve sevgi için gerekli araçları elde ederler. Bununla birlikte, sağlıklı kişilerarası ilişkilerin olmayışı psikolojik büyümenin sınırlı kalmasına yol açmaktadır (J. Feist ve Feist, 2009).

Sullivan gelişim dönemlerinden özellikle ergenlik öncesi dönemin önemli olduğunu belirtmiştir. Ergenlik öncesi dönem oldukça kısa süren bir dönem olmasına rağmen diğer insanlarla gerçek ve yakın ilişkilerin başlaması yönünden oldukça büyük bir önem taşımaktadır. Bu dönemde çocuk iç dünyasını paylaşabileceği ve karşılaştığı güçlükler karşısında dayanabileceği aynı cinsten yakın arkadaşlar edinir. Önceki dönemde çocuk büyüklerine bağımlıdır. Bu dönemde ise eşitlik, ortaklık ve karşılıklı alıp vermenin egemen olduğu ilişki biçimleri belirlemeye başlar. Birey bu dönemde yakın ilişkiler kurmayı gerçekleştiremezse umutsuzluğun eşlik ettiği yoğun bir yalnızlığa düşmektedir (Geçtan, 1990). Aynı zamanda Sullivan gelişim evrelerinde yetişkinlik döneminde oturmuş bir meslek yaşamının, yetişkin arkadaşlıklarının ve uzun süreli cinsel ilişkinin gelişim görevleri olduğunu belirtmiştir (Burger, 2006).

Sullivan zayıf toplumsal ilişkilerin güvensizlik duygusuna ve kaygıya neden olacağını belirtmektedir (Burger, 2006). Sağlıklı insan gelişimi, bir kimsenin başka bir kişiyle yakınlık kurma yeteneğine dayanmaktadır. Ancak ne yazık ki, kaygı herhangi bir yaşta kişilerarası ilişki doyumuna müdahale edebilir (J. Feist ve Feist, 2009). Kaygı ve kişilerarası ilişkiler döngüsel bir şekilde birbirine bağlanır ve bu durum kişilik değişiminin zorlaşmasına neden olur. Kaygı, sağlıklı kişilerarası ilişkilerin gelişimini engelleyen en temel güçtür. Kaygı kişilerarası ilişkilere müdahale eder ve tatmin edici olmayan kişilerarası ilişkiler kaygıyı geçici olarak baskılayan katı davranışların kullanılmasına yol açar. Ancak bu aşılma davranışlar temel sorunu çözmediği için, sonunda kişilerarası ilişkilerde daha fazla bozulmaya yol açan daha yüksek kaygı düzeylerine yol açmaktadır. Kişilerarası ilişkiler, insanlarda hem olumlu hem de olumsuz özelliklerden sorumludur. Özellikle bebeklik döneminde anne tarafından ihtiyaçları karşılanan bebekler, annelerinin kaygılarından büyük ölçüde rahatsız olmayacak, gerçek bir hassasiyet duygusu alacak, kötü niyetli bir kişilik olmaktan kaçınabilecek ve başkalarına karşı şefkatli hisler geliştirme

yeteneğine sahip olacaklardır. Bununla birlikte, tatmin edici olmayan kişilerarası ilişkiler kötü niyetli olmayı tetikleyebilir ve bazı çocukları, insanlara güvenemeyeceği ve temelde düşmanları arasında yalnız oldukları hissi ile bırakabilir (J. Feist ve Feist, 2009).

İhtiyaçlar, bir insan ile fizyokimyasal çevre arasındaki organizmanın hem içinde hem de dışında bulunan biyolojik dengesizliğin neden olduğu gerilimlerdir. İhtiyaçlar epizodiktir - bir kez tatmin edildiklerinde, geçici olarak güçlerini kaybederler, ancak bir süre sonra tekrar etmeleri muhtemeldir. Her ne kadar ihtiyaçlar başlangıçta biyolojik bir bileşene sahip olsa da, çoğu kişilerarası durumdan kaynaklanmaktadır. En temel kişilerarası ihtiyaç hassasiyettir (J. Feist ve Feist, 2009). Bebek doğduğunda kendi ihtiyaçlarını karşılayamamaktadır. Bu nedenle kendi ihtiyaçlarının karşılanması bir diğer insanın yardımına bağlıdır. Doyum sağlama durumu kişilerarası etkileşimle sonuçlandığından dolayı fizyolojik ihtiyaçlar kişilerarası ihtiyaçlara dönüşmektedir. Bebek ise böyle bir durumda tepkilerini diğer insanlardan gelecek davranışlara göre düzenlemeyi öğrenmektedir. Sullivan bu görüşten hareket ederek sevecenlik ihtiyacı, güvenlik ihtiyacı eşit ilişki ihtiyacı gibi bazı örüntülerin tanımını yapmıştır. Sullivan'a göre başkalarıyla ilişki içinde olma insanın yapısında var olduğundan bu örüntüler kolaylıkla oluşur ve evrensel niteliktedir. İlişki ihtiyaçları bireyin aradığı davranışları hangi kişilerde bulabileceğine göre belirlenir. Örneğin sevecenlik ihtiyacı kişinin sevgisi açıkça gösterebildiği daha uyumlu insanlara yönelmesine neden olur (Geçtan, 1990).

2.4.3. Bağlanma Teorisinde Kişilerarası İlişkiler

Bağlanma, çocuk ile bakım veren kişi arasındaki ilişkide, çocuğun yakınlık arayışı ile ortaya çıkan, tutarlı ve sürekli bir duygusal bağdır (Thompson, 2002). Bağlanma davranışı bireyin yaşamında karşılaştığı problemlerin üstesinden gelebildiği düşünülen ve iyi tanıdığı başka bir bireye yakınlık kurmak veya o yakınlığı korumak şeklinde sonuçlanan herhangi bir davranış biçimidir (Bowlby, 2014).

Yaşamın birinci yılında bağlanmanın ve bakım verenin duyarlılığının önemini vurgulayan İngiliz psikiyatrist John Bowlby etolojik, evrim kuramı, bilgi işleme, kontrol kuramı, sibernetik perspektifi doğrultusunda yaptığı çalışmalarla bağlanma teorisinin kaynağını oluşturmuştur. Bağlanma teorisi, hem bağlılık davranışını, epizodik görünümü ve

kaybolması ile hem de çocukların ve diğer bireylerin belirli başkalarına yaptığı kalıcı bağlılıkları açıklamaya yönelik bir girişim olarak tanımlanmaktadır (Bowlby, 1969).

Bağlanma davranışı en bariz olarak erken çocuklukta görülmekle beraber tüm hayat döngüsü içinde görülmektedir (Bowlby, 2014). Bireyler yaşam boyunca yakın ilişkilerini şekillendirmeye ve ilişki kurma davranışlarını düzenlemeye çalışırlar. İnsanlar yeni ilişkiler kurdukça, eski ilişki yaşantılarından elde ettikleri tecrübeleri yeni ilişkilerine yansıtmakta ve ilişkilerinden beklentilerini buna göre düzenlemektedirler. Bireylerin bağlanma süreçlerinin ve kişilerarası ilişkilerindeki davranışlarının değişime karşı son derece dirençli olduğu düşünülmektedir. Bu doğrultuda bireyin çocuklukta kendisine bakım verene olan bağlanma davranışı, onun gelecek ilişkilerinde nasıl davranacağını tahmin edebilmemizi sağlamaktadır. Bu açıdan bireyin şu anda gösterdiği davranışların, geçmişte yaşadığı deneyimlerinden elde ettiği düşünülmektedir (Bowlby, 1973; Fraley ve Shaver, 2000). Bireyin bebeklik döneminde geliştirmiş olduğu bağlanma tarzı ile yetişkinlik döneminde sahip olduğu bağlanma tarzlarının birbirine benzerlik gösterdiği, bireylerin yetişkinlik döneminde yaşadıkları sosyal ilişkilerin çocuklukta bakım veren ile oluşturulan ilişkilerle uyumlu olduğu görülmektedir (Safran, 1990). Küçük yaşlarda geliştirilen bağlanma, zamanla aile dışındaki bireylere aktararak bireyin kişilerarası ilişkilerini etkilemektedir (Karen, 1998; Keskin ve Çam, 2009).

Bir insan için bağlanma figürünün mevcut veya ulaşılabilir olduğunu bilmek güçlü ve her zaman hissedilen bir güvenlik duygusu verir ve o insanı ilişkiye değer verme ve devam ettirme konusunda teşvik eder (Bowlby, 2014). Bu ilk temel ilişkide ortaya çıkan yetersizlikler ve aksamalar bağlanmayı olumsuz yönde etkilemektedir. Güvenli ya da güvensiz olarak belirlenen bağlanma ilerleyen dönemlerde çok az değişiklik göstermekte ve sonraki gelişim basamaklarını da olumsuz etkilemektedir (Nakash-Eisikovits, Dutra ve Westen, 2000).

Mary Ainsworth'un bağlanma teorisi kapsamında yaptığı çalışmalar Bowlby'nin fikirlerinin bazılarını ampirik olarak test etmeyi mümkün kılmıştır. Ayrıca teorinin genişlemesine yardımcı olmuştur. Ainsworth, bağlanma figürü kavramına, bir bebeğin dünyayı keşfedebileceği güvenli bir temel olarak katkıda bulundu. Buna ek olarak, bebek sinyallerine anne duyarlılığı kavramını ve bebek-anne bağlanma modellerinin gelişimindeki rolünü formüle etti (Bretherton, 1992). Bu doğrultuda Ainsworth, Blehar, Waters ve Wall (1978) tarafından yapılan yabancı durum araştırmasında erken bebek

bağlanmasının tarzlarını araştırarak güvenli, kaçınan ve kaygılı olarak adlandırılan üç bağlanma stili ortaya koymuştur (Santrock, 2012). Daha sonraki yapılan çalışmalarda yaşamın ilk yıllarında oluşan ve yaşam boyu devam ederek kişinin diğerleriyle ilişki kurma şeklini belirleyen güvenli, saplantılı, korkulu ve kayıtsız olarak adlandırılan dört bağlanma stili oluşturulmuştur (Bartholomew ve Horowitz, 1991). Bağlanma stilleri, erken yaşlarda birincil bakım verenle kurulan etkileşimin kalitesi temelinde şekillenerek ileriki dönemlerde yakın ilişkilerdeki beklentileri, inançları, ihtiyaçları, duygu düzenleme stratejilerini ve sosyal davranışları etkileyen örüntülerdir (Bowlby, 1969). Bağlanma stilleri kişinin kendini ve diğerlerini nasıl gördüğünü açıklamaktadır (Bartholomew, 1990).

Güvenli bağlanma stiline sahip bireylerin kendine ve başkalarına ilişkin düşünceleri genel olarak olumludur. Kendisini sevmeye değer, başkalarını da kabul edici ve teşvik edici olarak görür. Güvenli bağlanan bireylerin özgüvenleri yüksektir, ilişkilerinde rahat ve güvenlidirler (Bartholomew ve Horowitz, 1991). Güvenli bağlanma stiline sahip bireyler aynı zamanda kişilerarası ilişkilerine daha olumlu görüşleri olan, diğerlerine yakınlaşmayı kolay bulan ve romantik ilişkileriyle aşırı derecede ilgilenmeyen ya da bu nedenle aşırı kaygı altına girmeyen yetişkinleri tanımlayan bir bağlanma stilidir (Santrock, 2012). Güvenli bağlanmak bebeklerin nevrozlardan ve güvensizliklerden arınmış olmasını sağlar. Bu da bireylerin ileriki yaşantılarında kişilerarası ilişkilerinin daha doyum sağlayıcı olmasını sağlamaktadır (Karen, 1998).

Saplantılı bağlanma stiline sahip bireyler kendilerine karşı güvensizdir, kendileriyle ilgili olumsuz değerlendirmelere sahip ve kendilerini sevmeye değer görmezler. Aynı zamanda yaşamındaki diğer kişiler hakkında olumlu değerlendirmelere sahip olup onları değerli görme eğilimindedirler (Bartholomew ve Horowitz, 1991).

Kayıtsız bağlanma stiline sahip bireyler kendilerini değerli görürken, yaşamındaki diğer kişiler hakkında olumsuz bir düşünce yapısına sahiptir. Yakın ilişkilerin önemine inanmazlar ve yakın ilişki kurmak konusunda isteksizdirler (Bartholomew ve Horowitz, 1991). Aynı zamanda yakın ilişkilerinde kararsız veya kendilerini partnerlerinden uzaklaştırmaya çalıştıkları gözlemlenmiştir (Santrock, 2012).

Korkulu bağlanma stiline sahip bireyler ise kendilerini değersiz görürken başkalarını da güvenilmez ve reddedici görürler. Reddedilecekleri korkusuyla başkalarıyla yakınlık kurmakta sıkıntı yaşamaktadırlar (Bartholomew ve Horowitz, 1991).

2.4.4. Bilişsel Yaklaşım Teorisinde Kişilerarası İlişkiler

Safran (1990), bilişsel kuram çerçevesinde yapılan araştırma bulgularının birbirleriyle oldukça farklı olmalarının sebebinin kişilerarası süreçlere bilişsel süreçlerden daha az önem verilmesi olarak belirtmiştir. Bu doğrultuda bilişsel-kişilerarası yaklaşım olarak adlandırdığı teorisini geliştirmiştir. Bilişsel-kişilerarası yaklaşım, bilişsel yaklaşım ve kişilerarası yaklaşımı birleştirmektedir. Diğer bir ifade ile bilişsel-kişilerarası yaklaşım, bilişsel yaklaşım ve kişilerarası yaklaşımın köprüsü niteliğindedir. Safran (1990), kişilerarası bağlamın psikopatolojinin açıklanması, terapi sürecinde ele alınması ve psikopatolojinin değiştirilmesi sürecine dahil edilmesinin önemine dikkat çekmiştir.

Safran kuramını Bowlby'nin bağlanma teorisi ile ilişkilendirerek bilimsel bir zemin oluşturmaktadır. Safran tıpkı Bowlby gibi diğerleriyle olan yakın ilişkimizin yaşamsal olduğu fikrindedir (Özcan, 2015). Kişilerarası yaklaşıma göre bağlanma eğilimi, diğerleriyle ilişkimizi ve bağlantıyı devam ettirmek için önemli bir faktördür. Bebeklik döneminde diğerleriyle olan kişilerarası ilişkilerin devamını sağlayan yaşantılar kodlanmaktadır (Uzun, 2008). Çocuk-ebeveyn ilişkileri bireyin kendisi ve bakım veren kişilerle ilgili zihinsel temelleri oluşturmaktadır. Bu zihinsel modellere “içsel çalışan modeller” adı verilir. Bu modeller çocuk için önemli olan kişilerle ilgili soyut inançlar ve beklentileri içerir. Bunlar bir kere oluştuğu zaman süreklidir ve uzun süreli kişilik yapılarını oluşturur (Cervone ve Pervin, 2016). Bu doğrultuda Safran ve Segal (1990) Bowlby'nin bağlanma teorisine dayanarak kişilerarası şema kavramını geliştirmişlerdir.

Öncelikle şema kavramı, bir olgunun belirli örneklerine maruz kalma sürecinde aklın çıkardığı genel bir bilişsel temsil olarak tanımlanabilir. Kişilerarası şema ise kişilerarası ilişkinin sürdürülmesiyle ilgili bilgi içeren ve önceki kişilerarası ilişki deneyimlerine dayanan genel bir bilgi yapısı olarak tanımlanabilir. Bu genel bilgi yapısı hem bilginin işlenmesini hem de işlemin uygulanmasını yönlendirmektedir (Bartlett, 1932). Ayrıca kişilerarası şema, kişilerarası ilişkilerde kaygıdan kaçınma ve güven ilişkisi sağlamak amacıyla, bağlanma figürleri ile deneyimlenen ilişkiler zemininde oluşturulmuştur ve bireyin hayatındaki diğer ilişkileri yordamayı sağlamaktadır (Uzun, 2008). Safran'a (1990) göre ise kişilerarası şemaları oluşturan temel iki husus; benlik ve diğerleriyle olan ilişkilerdir.

Geliştirilen kişilerarası şemalara göre birey, kişilerarası ilişkilerde hem etkileyen hem de etkilenen şekilde bulunmaktadır. Karşılıklılık ilkesine göre, kişilerarası davranışlar

döngüsel şekilde oluşan bu etkileşimlere göre ortaya çıkmaktadır. Diğerlerini düşman olarak algılayan bir birey diğerlerine düşmanca bir tutum sergileyecektir. Karşılığında ise diğerlerinden de düşmanca tutumlarla karşılaşacaktır ve beklentisi meydana gelecektir (İmamoğlu, 2008). Bu durum Safran tarafından bilişsel-kişilerarası döngü olarak tanımlanmıştır. Bilişsel kişilerarası döngü uyumsuz beklentiler ve işlevsel olmayan davranışların karşılıklı olarak süren kırılmaz bir nedensel döngü olarak tanımlanmaktadır (Bartlett, 1932).

Bireyin kişilerarası şemaları temelde uyum üzerine kuruludur ve işlevseldir. Zira uyum sağlamayan kişilerarası şemalar diğerlerinden gelen davranışları olumsuz algılama eğiliminde olacağı için bireyin yaşamındaki kişilerle ilişkilerini bozucu bir etki yapacaktır (Özcan, 2015). Kişilerarası ilişkilerde tamamlayıcılık ilkesine göre bireyin katı ve uyumsuz kişilerarası şemaları bireyin kişilerarası ilişkilerinde gösterdiği tarzı da katı ve uyumsuz yapacak bu durumda genellikle diğerlerinden de benzer davranışlar çekip almasına neden olacaktır. Bireyin diğerlerinden tutarlı olarak çekip aldığı bu tamamlayıcı davranışlar, şemalarıyla bağdaşmayan yeni bilgiler almasını zorlaştıracak ve şemalar değişmeden kalkacaktır (Uzun, 2008). Dolayısıyla şemaların değişmez, daha tutarlı ve kararlı bir yapıya sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

2.4.5. Kişilerarası İlişki Boyutları

Kişilerarası ilişki boyutları bireylerin kişilerarası ilişkilerinde etkili olan ve ilişkiyi başlatma ve sürdürmede temel olan noktaları oluşturmaktadır.

2.4.5.1. Onay Bağımlılık

Sosyal onay, bireyin yaşamındaki kişilerin beklentilerinin önemli görüldüğü, onların yargılarına önem verildiği ve sosyal etkileşimlerde bireyin uyuma yönelik davranışlara önem vermesiyle ilgili bir kavramdır. Kişilerarası etkileşimlerde önemli bir yere sahip olan bu ihtiyaç, hem yakınlaşmayı sağlayıp sosyal bağların kurulmasını sağlarken hem de bireyin kendisinden çok başkalarının beklentilerine ve isteklerine göre bir yaşam sürmesine neden olabilen bir durum olarak görülmektedir. Bu ihtiyaç, özellikle bireylerin içerisinde yaşadıkları kültürden etkilenmektedir (Karaşar ve Öğülmüş, 2016).

Diğerleri tarafından onay almak bireyi iyi hissettirmektedir. Bu durumun tamamen normal ve sağlıklı olduğu düşünülmektedir. Fakat bu durum kişinin kendi değerini ölçmede bir ölçüt olarak düşünüldüğünde problem başlamaktadır. Onay bağımlılığı olan bireyler diğerlerinin fikirlerine karşı aşırı duyarlı olmaktadır (Burns, 2017). Onay bağımlılığı kaygı, depresyon, bağımlı kişilik yapılanması gibi psikolojik rahatsızlıklara zemin hazırlamakta ve aynı zamanda da bunların doğurduğu bir sonuç olabilmektedir (Bebek, 2012).

Mevcut araştırmada bu boyutta bireyin kişilerarası ilişkilerinde bağımsız davranabilme, karar verme ve kendine değer verme özelliklerine yönelik ölçümler yer almaktadır. Bireylerin ilişkilerinde, hayatındaki diğerlerine ne ölçüde "önem verdiklerini" ve "bağlı olduklarını" ölçülmektedir. Onay bağımlılığı kişilerarası ilişkilerde sağlıklı bir yaklaşıma işaret etmektedir. Birey kişilerarası ilişkilerinde başkalarının görüşlerini, tutumlarını ve değerlerini ön planda tutmakta ve kendini geri plana atmaktadır (Erden İmamoğlu ve Aydın, 2009).

2.4.4.2. Empati

Kişilerarası ilişkilerde olumlu ve sağlıklı bir tarzın belirleyicilerinden biri de bireylerin empati kurabilme düzeyleridir (Saymaz, 2003). Empati diğerinin içsel dünyasını doğrulukla ve bunlarla ilgili duygusal bileşenler ve anlamlarla sanki diğeriymiş gibi ancak "mış gibi" şartını kaybetmeden algılamaktır (Rogers, 1959). Empati, başkalarının duygularını anlama, kendi duygularının farkında olma ve uygun şekilde karşı tarafa aktarabilme gibi özellikleri barındırmaktadır. Sağlıklı ilişkilerin kurulmasını özendirici nitelikte olduğu görülmüştür (Erden İmamoğlu ve Aydın, 2009). Tal Saban ve Kirby (2019) empatiyi diğerinin duygusal durumuna duygusal ya da bilişsel bir cevap olarak tanımlamıştır. Empati anlamlı sosyal etkileşimlerde gezinmek için gereklidir ve olumlu sosyal davranışlarla yakından ilişkilidir.

Yapılan tanımlar incelendiğinde empatinin üç temel ögeden oluştuğu görülmektedir. İlk olarak empati kuracak kişi kendisini karşıdakinin yerine koymakta ve olaylara onun bakış açısıyla bakmaktadır. İkinci olarak karşıdaki kişinin duygularını ve düşüncelerini doğru olarak anlaması gerekmektedir. Bu noktada empatinin iki temel bileşeninden söz edilmektedir. Bunlar, empatinin bilişsel ve duygusal bileşenleridir. Karşımızdakinin rolüne girerek onun ne düşündüğünü anlamamız bilişsel nitelikli bir etkinlik, karşımızdakinin

hissettiklerinin aynısını hissetmemiz ise duygusal nitelikli bir etkinliktir. Empati tanımında son öge ise empati kuran kişinin zihninde oluşan empatik anlayışın karşıdaki kişiye iletilmesi davranışdır. Günlük yaşamın hemen hemen her kesiminde empatik anlayış, insanları birbirine yakınlaştırma, iletişimi kolaylaştırma özelliğine sahiptir. İnsanlar kendileriyle empati kurulduğunda anlaşıldıklarını ve kendilerine önem verildiğini hissederler (Dökmen, 2006). Empati kişilerarası ilişkileri açık, kabul edici, gerçek insan ilişkileri haline getirir (Şahin ve Akbaba, 2017).

2.4.4.3. Başkalarına Güven

Güven, 1950’li yıllardan itibaren psikoloji ve sosyoloji alanında önemli bir araştırma konusu olmuştur. Güven, kişilerarası ilişkilerin temelini oluşturan en önemli öğelerden biridir. Güven ilişkisi olmadığı zaman sağlıklı ve verimsiz bir ilişki olma olasılığı oldukça yüksektir. Kişilerarası ilişkilerde güven olgusu duygusal ve bilişsel yönden ele alınabilir. Duygusal olarak insanların birbirlerinin iyiliğini düşündüklerini gösteren eylemler ve ifadeler olarak tanımlanabilir. Bilişsel boyut ise bilgiye dayalı ve hesaplanmıştır (Büyükdağ, 2018). Güven kişisel ilişkiler için esastır. Fakat yalnızca kişisel ilişkiler açısından değil bir anlamda güven hayat açısından esastır. Güven aynı zamanda toplumsal düzenin temelidir (LaFollette, 1997).

Bilinen en iyi güven teorilerinden biri Erikson (1963) tarafından ortaya atılmıştır. Güven kimlik duygusunun gelişimi ve kişiliğin sağlıklı gelişimi için temel oluşturmaktadır. Güven, kişilerarası değişim ve insan işleyişinin eğitim, sosyal, politik, ticari ve sağlık alanları da dâhil olmak üzere hemen hemen her alanını etkilemektedir. Freud’un psikoseksüel gelişim kuramında oral dönemde annenin sezgileriyle bebeğin gereksinimleri iş birliği halinde geliştirdikleri bir düzen içerisinde yer alır. Bu düzen sayesinde bebek fizyolojik düzeni sürdüren gücünü belirli sınırlar içerisinde koruyabilir. İhtiyaçları düzenli ve kararlı bir biçimde karşılanan bebekte dış dünyaya karşı güven duygusu gelişmeye başlamaktadır (Geçtan, 1990). Bebekle annesi arasındaki ilişkiden doğan güven duygusu, insanın yaşamının ilerleyen dönemlerinde kuracağı kişilerarası ilişkilerinin temelini oluşturmaktadır (Yavuzer, 1998). Güvenin sağlıklı ilişkilerin kurulmasını özendirici nitelikte olduğu görülmüştür (Erden İmamoğlu ve Aydın, 2019).

2.4.4.4. Duygu Farkındalığı

Duygu farkındalığı, bireyin kendisinin ve diğerlerinin duygularını fark edebilme yeteneğidir (Lane ve Schwartz, 1987). Bu durum basit fizyolojik duyumlardan, farklı ve sınıflandırılmış daha karmaşık deneyimlere kadar değişebilmektedir. Duygu farkındalığı kavramsal olarak hem duygusal deneyimlerden hem de duygusal ifadelerden oldukça farklıdır. Duygu deneyimi duygusal deneyimin genellikle fiziksel bir hissi veya zihinsel bir durumu algıladığı veya sahip olduğu anlaşılan duygu ile eş anlamlı olduğu kabul edilir. Tecrübe aynı zamanda, ne olabileceğine dair eş zamanlı yansıma ile bir hissin hissedilmesine izin verme eylemini tanımlamak için de kullanılır. Aksine, farkındalık genellikle var olan duyguyu bilmek, farkına varmak ya da tanımadır. Başka bir deyişle farkındalık, deneyimi içerir. Çünkü bir duygunun var olduğunun farkında olmak o duyguyu deneyimlemeyi gerektirir. Aynı zamanda yaşanmakta olana dair bilişsel yansımasını da içerir. Duygusal ifade, hem yüz ifadesi, beden dili, hem de sözlü ifade de dâhil olmak üzere dış duygu gösterimini içerdiğinden, hem farkındalık hem de deneyimlemekten farklıdır. Duygusal ifade, aynı zamanda duygunun bilişsel farkındalığını gerektirmez ve kendiliğinden ve bilinçli farkındalık olmadan gerçekleşebilir. Her ne kadar bu yapılar kavramsal olarak farklı olsalar da, gerçek uygulamada çoğu zaman üst üste binerler. Duygu farkındalığı durumlar karşısında daha durağan olan bir özellik olabileceği gibi aynı zamanda ilişkisel bağla bir kişinin duyguları anlama ve tanıma yeteneğine etki edebilmektedir (Croyle ve Waltz, 2002). Duygularını fark etmekte zorlanan bireyler duygusal deneyimlerini diğer insanlarla paylaşmamakta ve diğerlerinden uzak durarak kişilerarası ilişkilerinde oldukça güçlük çekmektedir (Vanheule, Desmet ve Meganck, 2006).

Duygu farkındalığı ilişki sürecinde bireyin kendi duygularını temel alarak, bunları belirleyici olarak değerlendirmesi durumu olarak ele alınmıştır. Böylece birey, diğerleriyle ilişkileri başlatma, sürdürme ve sonlandırma aşamalarını ve ilişkilerinin niteliğini kendi duygu iklimine göre belirlemektedir. Duygu farkındalığının sağlıklı ilişkilerin kurulmasını teşvik edici bir özellik olduğu görülmüştür (Erden İmamoğlu ve Aydın, 2009).

2.5. İlgili Araştırmalar

Bu bölümde kimlik stilleri ve kişilerarası ilişkilerle ilgili kapsamlı bir literatür taraması sonucu yurt dışında ve yurt içinde ilgili araştırmalara yer verilmiştir.

2.5.1. Kimlik Stili ile İlgili Araştırmalar

Berzonsky (1992) kimlik stilleri ile kimlik duygusunu potansiyel olarak tehdit eden stresörler ile başa çıkmada kullanılan stratejiler arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Kaçınma ve norm yönelimli kimlik stiline kaçınma yönelimli başa çıkma stratejileriyle (uzaklaşma, gerginliği azaltma, iyi düşünme) ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Ayrıca çalışmada bilgi yönelimli kimlik stiline tartışma, problem odaklı başa çıkma stratejileriyle ilişkili olduğu bulunmuştur.

Clancy Dollinger (1995) üniversite öğrencilerinin kimlik stilleri ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışmada bilgi ve norm yönelimli kimlik stiline dışadönüklük, uyumluluk ve sorumluluk kişilik özellikleriyle pozitif olarak ilişkili olduğu bulunmuştur. Deneyime açıklık kişilik özelliği bilgi yönelimli kimlik stili ile pozitif yönde, norm yönelimli kimlik stili ile negatif yönde ilişkili bulunmuştur. Ayrıca çalışmada kaçınma yönelimli kimlik stiline nevrozizm kişilik özelliğiyle pozitif; uyumluluk ve sorumluluk kişilik özellikleriyle negatif yönde ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Berzonsky ve Kuk (2005) üniversiteye yeni başlayan öğrencilerin üniversiteye uyum sürecinde kimlik stili farklılıklarının nasıl bir rol oynadığını incelemiştir. Çalışmada bilgi yönelimli stile sahip öğrencilerin akademik, sosyal ve kişisel zorluklarla daha etkili başa çıktığı belirtilmiştir. Bilgi yönelimli stil ile akademik başarı arasındaki ilişkide akademik özerklik aracı rol oynamıştır. Norm yönelimli kimlik stiline sahip öğrencilerin bilgi yönelimli stiline sahip öğrencilerden otonomi, tolerans ve deneyime açıklığı içeren psikososyal boyutlarda daha düşük olduğu gözlenmiştir. Fakat norm yönelimli kimlik stiline sahip öğrencilerin belirli bir hedefi olma, istikrarlı bir bağlanım ve açıkça belirlenmiş kariyer planlarına sahip olduğu belirlenmiştir. Kaçınma yönelimli kimlik stiline sahip öğrencilerin ise psikososyal boyutlarda en düşük puanları aldığı bulunmuştur. Ayrıca çalışmada kaçınma yönelimli kimlik stiline sahip öğrencilerin akademik başarıda daha düşük olduğu ve buna düşük özerklik seviyesinin katkı sağladığı sonucuna ulaşılmıştır.

Çelen ve Kuşdil (2009) beliren yetişkinlik dönemindeki üniversite öğrencilerinin kimlik stilleri ve algılanan ebeveynlik kontrol modellerinin arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Ergenlerin kimlik bağlanımı ve bilgi yönelimli kimlik stili eğilimi aile ortamında yüksek düzeyde otoriterlik ile artmışken, daha az yetkili bir aile ortamında yaşayan öğrencilerin norm yönelimli ve kaçınma yönelimli kimlik stiline yüksek derecede önem verme eğiliminde oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Eryiğit ve Kerpelman (2009) yaptıkları ilk çalışmada Türk genç yetişkinlerin kimlik stillerindeki örüntüleri incelemiştir. İkinci çalışmada ise IPSQ (Kimlik Süreçleri Stilleri) ölçeğinin Türkçe versiyonunun kültürel yönelim, benlik tanımları, benlik kavramı netliği, benlik saygısı ve başa çıkma ölçütleri arasındaki ilişkilere dayanan yapı geçerliliği test etmişlerdir. Çalışmanın sonucunda kimlik stillerinin yaş, ebeveyn eğitim düzeyi, yerleşim yeri değişkenleri için anlamlı bir farklılık bulunmazken cinsiyet değişkeni anlamlı bir farklılığa sahip olarak bulunmuştur. Ayrıca hem bilgi yönelimli hem de norm yönelimli kimlik stili, kolektivist kültürel yönelimle pozitif bir ilişki içinde olduğu görülmüştür. Bununla birlikte, yalnızca norm yönelimli kimlik stili, bireyci kültürel yönelim ile önemli bir negatif ilişki gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Demir ve Derelioğlu (2010) üniversite öğrencilerinin otoriteryen eğilimlerinin; yaş ve cinsiyet değişkenleri ile kimlik statüleri ve kimlik stilleri değişkenleriyle ilişkisini incelemiştir. Çalışmada ele alınan kimlik stilleri içinde, sadece norm yönelimli kimlik stili anlamlı ilişkiye sahiptir. Ayrıca çalışmada ele alınan kimlik statüleri boyutlarından bağımlı kimlik ve kararsız kimliğin de otoriteryenizmi anlamlı düzeyde yordadığı saptanmıştır. Çalışmada kimlik statüleri boyutlarından “bağımlı kimlik” ve “kararsız kimlik” ile kimlik stilleri boyutlarından “norm yönelimi” boyutlarının öğrencilerin otoriteryen eğilimlerini %40 oranında yordadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Farshad, Mehrnaz ve Mahmoud (2010) yaptıkları çalışmada benliğin ayrımlaşması ve kimlik stilleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Benliğin ayrımlaşması (duygusal tepkisellik, ben pozisyonu alma, duygusal kesme ve diğerleriyle iç içe geçme) bilgi yönelimli kimlik stiliyle pozitif olarak ilişkilidir, kaçınma yönelimli stil ile negatif olarak ilişkilidir. Ben pozisyonu alma ve diğerleriyle iç içe geçme norm yönelimli kimlik stili ile pozitif olarak ilişkilidir. Duygusal tepkisellik ve duygusal kesme ile norm yönelimli kimlik stili arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Seaton ve Beaumont (2011) beliren yetişkinlik döneminde kimlik, duygusal zeka ve yakınlık arasındaki ilişkileri incelemiştir. Bilgi ve norm yönelimli kimlik stili yakınlıkla pozitif olarak ilişkili bulunmuştur. Fakat kaçınma yönelimli kimlik stili yakınlıkla negatif olarak ilişkili bulunmuştur. Ayrıca çalışmada duygusal zekanın kimlik stilleri ve yakınlık arasında bilgi yönelimli kimlik stili için kısmen, kaçınma yönelimli kimlik stili için tamamen aracılık ettiği sonucuna ulaşılmıştır.

Morsümbül ve Uçar (2017) kimlik stilleri, süreçleri ve statülerinin beş kimlik işlevi ile ilişkisini incelemiştir. Araştırmanın sonucunda kimlik stilleri ve süreçlerinin kimlik işlevleriyle ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kimlik statüleri açısından sonuçlara bakıldığında başarılı ve ipotekli kimlik statülerinde yer alan bireylerin neredeyse tüm kimlik işlev boyutlarında en yüksek puanlara sahip oldukları, dağınık ve moratoryum kimlik statüsünde yer alan bireylerin ise en düşük puanlara sahip oldukları görülmüştür.

Uçar (2017) tamamlama ihtiyacı, kimlik stilleri ve benlik saygısının biliş ihtiyacını yordayıp yordamadığını incelemiştir. Araştırmanın sonucunda biliş ihtiyacının, tamamlama ihtiyacı, kimlik stilleri ve benlik saygısı tarafından anlamlı olarak yordandığı bulunmuştur. Ayrıca çalışmada bilgi yönelimli kimlik stiline biliş ihtiyacını pozitif; tamamlama ihtiyacı, norm ve kaçınma yönelimli kimlik stillerinin biliş ihtiyacını negatif yönde anlamlı olarak yordadığı bulunmuştur. Ayrıca benlik saygısının biliş ihtiyacını yordamadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Topal (2019) üniversite öğrencilerinin bağlanma düzeyleri ile kimlik stilleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Bilgi yönelimi kimlik stili ile olumlu anne, olumlu baba, olumlu kendilik ve olumsuz kendilik arasında pozitif bir ilişki; norm yönelimi kimlik stili ile olumsuz anne arasında negatif, olumlu anne, olumlu baba, olumlu kendilik ve olumsuz kendilik arasında pozitif bir ilişki; kaçınma yönelimli kimlik stili puanları ile olumlu kendilik arasında negatif, olumsuz anne, olumsuz baba ve olumsuz kendilik arasında pozitif bir ilişki; bağlanım kimlik stili puanları ile olumsuz anne, olumsuz baba ve olumsuz kendilik arasında negatif bir ilişki, olumlu anne, olumlu baba ve olumlu kendilik arasında pozitif bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

İlgili alanyazın incelendiğinde kimlik stillerinin yurt dışında Türkiye'ye kıyasla oldukça geniş bir alanda incelendiği görülmektedir. Kimlik kazanımı çeşitli sosyodemografik süreçler ve sosyal etkilerle oldukça ilişkilidir. Kimliğin yaş, cinsiyet, öğrenci olup olmama, çalışıp çalışmama, aile ile birlikte yaşama ya da ayrı yaşama gibi sosyodemografik

değişkenlerin yanı sıra başa çıkma stratejileri, kişilik özellikleri, kişilerarası ilişkiler, olumlu sosyal davranış, duygusal zekâ gibi psikolojik faktörlerle ilişkisinin incelendiği görülmüştür. Son zamanlarda kimlik çalışmalarının özellikle beliren yetişkinlik döneminde ele alındığı ve bilişsel süreçleri dâhil ettiği görülmüştür.

Kimlik stili ile ilgili yurt içinde yapılan çalışmaların ise son on yıl içerisinde yoğunlaştığı görülmektedir. Özellikle benlik saygısı, bağlanma stilleri, benlik saygısı gibi değişkenlerin yanı sıra otoriteryen eğilimler, tamamlanma ihtiyacı gibi bilişsel süreçlerle ilgili olan değişkenlerin ilişkisi araştırma konusu olduğu göze çarpmaktadır. Bu noktada kimlik stillerinin sosyal süreçlerle olan ilişkisine yönelik yapılan çalışmaların oldukça sınırlı olduğu gözlenmiştir. Bu yüzden kimlik stillerinin kişilerarası ilişkilerle ilişkisine yönelik yapılan bu çalışmanın alanyazında büyük önem taşıyacağı düşünülmektedir.

2.5.2. Kişilerarası İlişkiler ile İlgili Araştırmalar

Nie (2001) internet kullanımının kişilerarası ilişkileri şekillendirmedeki rolünü incelemiştir. Araştırmanın sonuçlarına bakıldığında interneti aktif olarak kullanmanın bireylerin sosyalleşmesinde herhangi bir etkiye sahip olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte zamanın esnek olmayışı nedeniyle, internet kullanımının kişilerarası etkileşimi ve iletişimi azaltabileceği düşünülmektedir.

Erginsoy (2002) üniversite öğrencilerinin duygusal zekâ düzeyleriyle kişilerarası ilişki tarzları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışma sonucunda üniversite öğrencilerinin duygusal zekâ düzeyleriyle kişilerarası ilişki tarzları arasında ilişki olduğu bulunmuştur. Sosyodemografik değişkenler açısından bakıldığında; duygusal zekâ düzeyi ve kişilerarası ilişki tarzları puanlarında cinsiyete ve okudukları bölüme göre anlamlı farklılık bulunmuştur. Ayrıca çalışmada sınıf düzeyinin ise duygusal zekâ ve kişilerarası ilişkiler tarzını kısmen etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Froh vd. (2007) kişilerarası ilişkiler, irrasyonel düşünceler ve yaşam doyumu arasındaki ilişkileri incelemiştir. Çalışmada kişilerarası ilişkilerin yaşam doyumunu yordadığı fakat irrasyonel düşüncelerin dolaylı olarak yaşam doyumuyla ilişki olduğu bulunmuştur. Ayrıca çalışmada kişilerarası ilişkilerin irrasyonel düşünce ve yaşam doyumu arasında aracılık ettiği sonucuna varılmıştır.

İmamoğlu (2008) genç yetişkinlerin kişilerarası ilişki boyutlarını cinsiyet, cinsiyet rolleri ve yalnızlık algıları açısından incelemiştir. Ayrıca çalışmada kişilerarası ilişkileri yaş, eğitim düzeyi ve medeni durum değişkenlerine göre de incelenmiştir. Çalışmada kişilerarası ilişkilerin incelenmesi için Türkiye koşullarına uygun Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeği (KİBÖ) geliştirilmiştir. Çalışmada yaş değişkeninin kişilerarası ilişki boyutlarında anlamlı bir fark oluşturmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca eğitim düzeyi sadece empati alt boyutunda farklılık yaratmamıştır. Medeni durum değişkeni ise duygu kontrolünde farklılaşma oluşturmuştur. Genç yetişkinlerin kişilerarası ilişkileri yalnızlık düzeylerine göre farklılaşmıştır. Cinsiyete göre sadece onay bağımlılığın fark yarattığı sonucuna ulaşılmıştır.

Erözkan (2009) üniversite öğrencilerinin kişilerarası ilişki ve mizah tarzlarını cinsiyet, sınıf düzeyi, sosyoekonomik düzey ve ebeveyn tutumları açısından incelemiştir. Çalışmanın sonucunda üniversite öğrencilerinin kişilerarası ilişki tarzlarının alt boyutları olan duyarlılık ve dışadönüklük puanlarında cinsiyet ve sınıf düzeyine göre anlamlı farklılık bulunmuştur. Ayrıca kendini geliştirici mizah ve katılımcı mizah puanlarının cinsiyet ve ebeveyn tutumlarına göre anlamlı farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Doğan ve Sapmaz (2012) üniversite öğrencilerinin kişilerarası ilişki tarzlarının ve öznel iyi oluş düzeylerinin arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Ayrıca kişilerarası ilişki tarzlarının öznel iyi oluşu ne düzeyde yordadığını incelemiştir. Çalışmada besleyici ilişki tarzı ile öznel iyi oluş arasında pozitif yönde, zehirleyici ilişki tarzı ile öznel iyi oluş arasında negatif yönde ilişki bulunmuştur. Ayrıca çalışmada kişilerarası ilişki tarzlarının öznel iyi oluşu anlamlı düzeyde yordadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Kenny, Dooley ve Fitzgerald (2013) ergenlerin kişilerarası ilişkilerinde olumlu ve olumsuz özelliklerini ve duygusal sıkıntılarını yordamada kişilerarası ilişkilerinin önemini incelemiştir. Çalışmada kız öğrenciler anneleriyle ve yakın arkadaşlarıyla ilişkilerinde daha olumlu özellikler bildirmişlerdir. Yaş olarak daha küçük olanların aileyle ilişkilerinde daha olumlu özellikler bildirdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Brito, Matos, Rosario Pinheiro ve Monteiro (2015) ergenlerin kişilerarası ilişki kalitesinin ve depresif belirtilerinin arasındaki ilişkide psikososyal işleyişin aracı etkisini incelemiştir. Çalışmada aileyle zayıf ilişki içerisinde olan ergenlerin depresif belirtilerinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Ergenlerde baba desteğinin depresyon gelişimine karşı koruyucu faktör olduğu belirtilmiştir ancak anne ile çatışma yüksek seviyede depresif belirtilerle

ilişkili olduğu görülmüştür. Aile ve arkadaşlarla iyi ilişkilere sahip olmanın ve akademik başarının yüksek olmasının depresyon belirtileriyle negatif yönde ilişki bulunmuştur. Psikososyal işlevsellik düzeyinin düşük olması, akademik başarı alanındaki depresif belirtilerin ve aile ve arkadaşlarla ilişkilerin yordayıcısı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Sadovnikova (2016) ergenlerin benlik saygısını oluşturmada aileye ve akranlara bağlanma düzeylerinin rolünü ve ergenlerin kişilerarası ilişkilerinin gelişmesinde aileye bağlanma düzeyinin etkisini incelemiştir. Çalışmada kızlar kişilerarası ilişkilerinde kendilerini erkeklere göre daha şüpheli ve güvensiz, itaatkâr ve çekingen, bağımlı ve çekingen, iş birliği yapan ve geleneksel, sorumluluk sahibi ve cömert olarak algılamaktadır. Ayrıca çalışmada güvenli bağlanan gençlerin güvensiz bağlanan gençlere kıyasla lider olma, akranlarla iş birliği yapma isteği ve sorumlu olma konusunda daha az motive oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Tunç ve Kaygas (2016) üniversite öğrencilerinin psikolojik eğilimlerinin ve kişilerarası ilişki tarzlarının arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışmada zehirleyici ilişki tarzının erkeklerde, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık bölümü öğrencilerinde, babası okur-yazar olmayanlarda, 4.sınıf öğrencilerinde, gelir düzeyini yüksek gelir düzeyinde algılayanlarda ve annesini gevşek tutumlu olarak algılayan öğrencilerde anlamlı derecede daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Nadeem Kirmani ve Ankitha (2017) genç yetişkinler arasında kişilerarası güven ve mutluluk düzeylerini incelemiştir. Çalışmada kişilerarası güven ve mutluluk arasında pozitif yönde bir ilişki bulunmuştur. Yani ilişkilerde güven düzeyinin artması bireylerin daha mutlu olmasına yol açtığı belirtilmiştir. Kişilerarası güven değişkeni mutluluğu %4.2 oranında açıkladığı sonucuna ulaşılmıştır.

Ruvalcaba-Romero, Fernandez-Berrocal, Slazar-Estrodo ve Gellegas-Guajardal (2017) olumlu duygular, benlik saygısı, kişilerarası ilişkiler, duygusal zekâ ve yaşam doyumu arasındaki ilişkide sosyal destek değişkeninin aracılık işlevini incelemiştir. Çalışmada duygusal açıklığın pozitif duygular ve benlik saygısı üzerinde yordayıcı bir rol oynadığını, duygusal onarımın olumlu duygular ve kişilerarası ilişkilerden daha fazla memnuniyet duymalarına neden olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Aynı şekilde, olumlu duygular, benlik saygısı ve kişilerarası ilişkiler, yaşam doyumu için varyansın %50'sine katkıda bulunmuştur.

Çelik Karabacak ve Topkaya (2018) üniversite öğrencilerinin kişilerarası ilişki tarzları ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışmada kişilik özellikleri ve kişilerarası ilişki tarzları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Besleyici ilişki tarzları, yaşantılara açık olma ve dışadönüklük kişilik özellikleri tarafından yordandığı bulunmuştur. Ayrıca çalışmada özdenetim, dışadönüklük ve yumuşak başlılık kişilik özelliklerinin ketleyici ilişki tarzının anlamlı yordayıcıları olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Ercan (2018) KKTC’de yaşayan beliren yetişkinlerin kişilerarası ilişki tarzları ile psikosomatik bozuklukları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmada beliren yetişkinlik dönemindeki üniversite öğrencilerinin kişilerarası ilişki tarzları ve psikomatik bozukluklar arasında anlamlı farklara ulaşılmıştır. Fakat çalışmada kişilerarası ilişki tarzlarının somatizasyonu yordamadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Terzi (2019) üniversite öğrencilerinin sosyal medyadaki gelişmeleri kaçırma korkusunun yalnızlık ve kişilerarası ilişki boyutları açısından bir ilişki olup olmadığını incelenmiştir. Araştırmanın sonucuna göre; gelişmeleri kaçırma korkusu, kişilerarası ilişkiler ve yalnızlık arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Bireylerde kişilerarası ilişki boyutlarından duygu farkındalığı ve gelişmeleri kaçırma korkusu arasında negatif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca çalışmada cinsiyete göre sosyal medya bağımlılığı ve yaşanan sanal tolerans düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur.

İlgili alanyazın incelendiğinde yurt dışında kişilerarası ilişkilere yönelik yapılan çalışmaların yaşam doyumu, depresif belirtiler, benlik saygısı, bağlanma stilleri, irrasyonel düşünceler gibi psikolojik faktörlerle olan ilişkisinin incelendiği görülmüştür. Aynı zamanda yapılan çalışmalarda kişilerarası ilişki kalitesi önemli bir faktör olan karşımıza çıkmaktadır. Kişilerarası ilişkilerle ilgili yapılan çalışmaların daha çok ergenlik döneminde yoğunlaştığı görülmektedir.

Yurt içi çalışmalarında kişilerarası ilişkilerin özellikle ergenlik dönemi ve beliren yetişkinlik döneminde ele alındığı görülmektedir. Kişilerarası ilişkilerin yaş, cinsiyet, sınıf düzeyi, öğrenim görülen bölüm, algılanan sosyoekonomik düzey gibi sosyodemografik değişkenlerin yanı sıra kişilik özellikleri, psikosomatik bozukluklar, depresyon, sosyal medya kullanımı, yaşam doyumu, kişilerarası iletişim gibi psikolojik faktörlerle olan ilişkisinin incelendiği görülmektedir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde; sırasıyla araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, verilerin toplanma aşaması ve verilerin analizi ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

3.1. Araştırma Modeli

Bu araştırma üniversite öğrencilerinin kimlik stillerinin ve kişilerarası ilişkilerinin incelenmesini amaçlamaktadır. Bu kapsamda üniversite öğrencilerinin kimlik stilleri ve kişilerarası ilişki boyutlarının çeşitli sosyodemografik özelliklere (cinsiyet, sınıf düzeyi, üniversitede barınılan yer, romantik ilişki durumu) göre anlamlı farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Aynı zamanda kimlik stilleri ve kişilerarası ilişkiler arasındaki ilişki ve kimlik stillerinin kişilerarası ilişki boyutları üzerindeki yordayıcı rolü incelenmiştir. Bu amaç doğrultusunda bu araştırma nicel bir araştırmadır. Araştırmanın modeli ise korelasyonel araştırma modeli olarak belirlenmiştir. Korelasyonel araştırma modeli; iki yada daha fazla değişken arasındaki ilişkileri incelemek ve neden-sonuç ile ilgili ipuçları elde etmek için kullanılan araştırma modelidir (Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2018).

Korelasyonel araştırma modeli, değişkenler arasındaki ilişkileri anlamaya yönelik yürütülen keşfedici korelasyonel araştırmalar ile bağımsız değişkenlere dayanarak bağımlı değişkendeki değişimleri açıklamaya yönelik yürütülen yordayıcı korelasyonel araştırmalar olarak ikiye ayrılmaktadır (Büyüköztürk vd., 2018). Bu araştırma, kimlik stillerinin

kişilerarası ilişki boyutlarındaki yordayıcı rolünü incelemek adına yordayıcı korelasyonel araştırma olarak tasarlanmıştır.

3.2. Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu 2019-2020 eğitim öğretim yılında, Düzce Üniversitesi'nde öğrenim görmekte olan üniversite öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmanın çalışma grubu uygun örnekleme yöntemi ile seçilmiştir. Uygun örnekleme zaman, para ve işgücü açısından var olan sınırlılıklar nedeniyle örneklemin kolay ulaşılabilir ve uygulama yapılabilir birimlerden seçilmesidir (Büyüköztürk vd., 2018). Araştırmanın çalışma grubu 380 kadın (%49,81) ve 383 erkek (%50,19) olmak üzere toplam 763 öğrenci oluşturmaktadır. Katılımcıların yaş aralığı 17-26, yaş ortalaması ise 20,52 olarak bulunmuştur. Araştırmanın çalışma grubuna ilişkin sosyodemografik değişkenlerin frekans ve yüzdelik değerleri Tablo 3'de sunulmuştur.

Tablo 3

Katılımcıların Demografik Bilgilerine İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

Değişkenler		Frekans	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kadın	380	49,8
	Erkek	383	50,2
Fakülte	Mühendislik Fakültesi	280	36,7
	Eğitim Fakültesi	257	33,7
	Güzel Sanatlar Fakültesi	104	13,6
	İşletme Fakültesi	122	16,0
Sınıf Düzeyi	1	204	26,7
	2	202	26,5
	3	214	28,0
	4	143	18,7
Üniversitenin Nerede Okunduğu	Aileden Ayrı	716	93,8
	Aile Yanında	41	5,4
Algılanan Sosyoekonomik Düzey	Düşük	85	11,1
	Orta	622	81,5
	Yüksek	50	6,6
Şu An Devam Eden Romantik İlişki Durumu	Evet	239	31,3
	Hayır	522	68,4
Daha Önce Biten Romantik İlişki Deneyimi	Evet	439	57,5
	Hayır	321	42,1
Anne Eğitim Düzeyi	Okuma yazma bilmiyor	51	6,7
	Okuma yazma biliyor	47	6,2
	İlkokul	287	37,6
	Ortaokul	184	24,1
	Lise	139	18,2
	Üniversite ve üstü	54	7,1
Baba Eğitim Düzeyi	Okuma yazma bilmiyor	9	1,2
	Okuma yazma biliyor	18	2,4
	İlkokul	190	24,9
	Ortaokul	190	24,9
	Lise	215	28,2
	Üniversite ve Üstü	138	18,1

Araştırmaya katılan öğrencilerden 257'si (%33,68) Eğitim Fakültesi, 280'i (%36,69) Mühendislik Fakültesi, 104'ü (%13,63) Güzel Sanatlar Fakültesi, 122'si (%15,98) İşletme Fakültesi'nde öğrenim görmektedir. Öğrencilerin sınıf düzeyine göre dağılımları incelendiğinde birinci sınıftan 204 öğrenci (%26,73), ikinci sınıftan 202 öğrenci (%26,47), üçüncü sınıftan 214 öğrenci (%28,04) ve dördüncü sınıftan 143 öğrenci (%18,74) olduğu görülmektedir. Üniversite öğrencilerinin üniversitede barınılan yer durumuna göre aileden ayrı okuyan 716 öğrenci (%93,8), ailesinin yanında okuyan 41 öğrenci (%5,4) bulunmaktadır. Sosyoekonomik düzeyi düşük olarak belirten 85 öğrenci (%11,1), orta olarak belirten 622 öğrenci (%81,5), yüksek olarak belirten 50 öğrenci (%6,6) bulunmaktadır. Üniversite öğrencilerinin şu an devam eden romantik ilişki durumuna göre evet olarak belirten 239 öğrenci (%31,3), hayır olarak belirten 522 öğrenci (%68,4) bulunmaktadır. Üniversite öğrencilerinin daha önce biten romantik ilişki deneyimine göre evet olarak belirten 439 öğrenci (%57,5), hayır olarak belirten 321 öğrenci (%42,1) bulunmaktadır. Üniversite öğrencilerinin anne eğitim düzeylerine bakıldığında okuma yazma bilmeyen 51 kişi (%6,7), sadece okuma yazma bilen 47 kişi (%6,2), ilkokul mezunu 287 kişi (%37,6), ortaokul mezunu 184 kişi (%24,1) lise mezunu 139 kişi (%18,2), üniversite ve üstü mezunu olan 54 kişi (%7,1) bulunmaktadır. Üniversite öğrencilerinin baba eğitim düzeylerine göre okuma yazma bilmeyen 9 kişi (%1,2), sadece okuma yazma bilen 18 kişi (%2,4), ilkokul mezunu 190 kişi (%24,9), ortaokul mezunu 190 kişi (%24,9), lise mezunu 215 kişi (%28,2), üniversite ve üstü mezunu 138 kişi (%18,1) bulunmaktadır.

Genel olarak çalışma grubunun demografik değişkenlerine bakıldığında algılanan sosyoekonomik düzeylerinin orta olduğu, anne eğitim düzeylerinin baba eğitim düzeylerinden daha düşük olduğu görülmüştür. Ayrıca çalışma grubunun üniversiteyi ailesinin yanından ayrı bir şehir veya ilçede okuduğu gözlenmiştir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada veri toplama aracı olarak Kimlik Stilleri Envanteri, Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeği kullanılmıştır. Ayrıca öğrencilerin cinsiyet, yaş, okuduğu fakülte ve bölüm, sınıf düzeyi, üniversitede barınılan yer (ailenin yanında ya da aileden ayrı), anne babanın eğitim düzeyi, şu an devam eden ve biten romantik ilişki durumu gibi

sosyodemografik özelliklerini belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır.

3.3.1. Kimlik Stilleri Envanteri (KSE)

Kimlik stillerini belirlemek amacıyla Berzonsky (1992) tarafından geliştirilen Kimlik Stilleri Envanteri (The Identity Styles Inventory-Revised [ISI-3]), Derelioğlu ve Demir (2007) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Kimlik Stili Envanteri 5’li likert tipi bir ölçektir. Ölçek toplam 40 maddeden oluşmaktadır. Ölçek üç kimlik stilini (bilgi yönelimli, 11 madde; norm yönelimli, 9 madde; kaçınma yönelimli 10 madde) ve kimlik bağlanımını (10 madde) belirlemektedir.

Ölçeğin Türkçe uyarlama çalışmasında Cronbach alfa iç tutarlılık katsayıları bilgi yönelimli stil için ,70, norm yönelimli stil için ,70, kaçınma yönelimli stil için ,72 ve kimlik bağlanımı için ,72 olarak bulunmuştur. Ölçeğin test tekrar test değerlerine bakıldığında bilgi yönelimli stil için ,79, norm yönelimli stil için ,80, kaçınma yönelimli stil için ,91 ve kimlik bağlanımı için ,87 olarak bulunmuştur. Ölçekte kimlik stilinden elde edilebilecek puanlar, bilgi yönelimli kimlik stili için 11 ile 55 puan arasında, norm yönelimli kimlik stili için 9 ile 45 puan arasında ve kaçınma yönelimli kimlik stili için 10 ile 50 arasında değişmektedir.. Her bir boyuttan elde edilen yüksek puan bireyin o boyuttaki kimlik stili yöneliminin yüksekliğini, düşük puan ise o boyuttaki kimlik stili yöneliminin düşüklüğünü belirtmektedir. Ölçekte toplam puan hesaplanamamaktadır

Ölçeğin bu çalışmadaki örneklem grubu için güvenilirliği araştırmacı tarafından 3 haftalık zaman aralığıyla 51 kişiden oluşan Düzce Üniversitesi Psikolojik Danışma ve Rehberlik bölümünde okuyan 3.sınıf öğrencilerine uygulanarak ölçülmüştür. Ölçeğin test tekrar test yöntemi analizlerinin sonucu Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4.

Kimlik Stilleri Envanterine İlişkin Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları

Ölçeğin Boyutları	Pearson Korelasyon Katsayısı
Bilgi yönelimli kimlik stili	,73
Norm yönelimli kimlik stili	,76
Kaçınma yönelimli kimlik stili	,83
Bağlanım	,75

Tablo 4’de görüldüğü üzere ölçeğin test tekrar test güvenirliği ,73 ve ,83 arasında değişmektedir. Ayrıca Kimlik Stilleri Envanteri güvenirlik analizinde, ölçeğin alt boyutları Cronbach α iç tutarlılık katsayıları ,71 ile ,75 aralıklarında değişmektedir. Büyüköztürk’e (2017, s.183) göre “psikolojik bir test için hesaplanan güvenirlik katsayısının ,70 ve daha yüksek olması test puanlarının güvenirliği için genel olarak yeterli görülmektedir”. Bu doğrultuda Kimlik Stilleri Envanteri’nin güvenilir olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ölçekle ilgili örnek maddeler Ek-1’de verilmiştir.

3.3.2. Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeği (KİBÖ)

Erden İmamoğlu ve Aydın (2009) tarafından geliştirilen bu ölçek Türkiye koşullarına göre geliştirilmiştir. Ölçek kişilerarası ilişkileri yordamakta ve aynı zamanda ilişki boyutlarını saptamaktadır. Ölçek 53 maddeden oluşmaktadır. Kişilerarası ilişki boyutları ölçeği dört alt boyuttan oluşmaktadır. Bu boyutlar; onay bağımlılık, empati, başkalarına güven ve duygu farkındalığı şeklindedir. Ölçeğin her bir alt boyutundan alınan yüksek puan, bireyin ilgili alt boyutun değerlendirdiği özelliğe daha fazla sahip olduğunu göstermektedir. Ölçekte toplam puan hesaplanamamaktadır.

Kişilerarası İlişki Boyutları ölçeği güvenirlik analizinde, ölçeğin alt boyutları Cronbach α iç tutarlılık katsayıları ,78 ile ,85 aralıklarında değişmektedir. Ölçeğin test tekrar test sonuçlarına bakıldığında değerlerin ,62 ile ,96 arasında değiştiği görülmektedir. Araştırmada ölçüt geçerliliğinin değerlendirilmesinde; Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeği, Sosyal Kaygı Ölçeği ve İletişim Envanteri Ölçeği kullanılmıştır. Ölçeğin yapı geçerliliğinde ise, Sosyal Beğenilirlik Ölçeğinden yararlanılmıştır. Bu ölçeğin sosyal beğenilirlikten etkilenmediği sonucuna ulaşılmıştır.

Ölçeğin bu çalışmadaki örneklem grubu için güvenilirliği araştırmacı tarafından 3 haftalık zaman aralığıyla 51 kişiden oluşan Düzce Üniversitesi Psikolojik Danışma ve Rehberlik bölümünde okuyan 3.sınıf öğrencilerine uygulanarak ölçülmüştür. Ölçeğin test tekrar test yöntemi analizlerinin sonucu Tablo 5’de verilmiştir.

Tablo 5.

Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeğine İlişkin Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları

Ölçeğin Boyutları	Pearson Korelasyon Katsayısı
Onay bağımlılık	,82
Empati	,70
Başkalarına güven	,83
Duygu farkındalığı	,79

Tablo 5’de görüldüğü üzere ölçeğin test tekrar test değerlerine bakıldığında pearson korelasyon katsayılarının ,70 ve ,83 arasında değiştiği görülmektedir. Ayrıca Kişilerarası İlişki Boyutları ölçeği güvenirlilik analizinde, ölçeğin alt boyutları Cronbach α iç tutarlılık katsayıları ,71 ile ,82 aralıklarında değişmektedir. Büyüköztürk’e (2017, s.183) göre “psikolojik bir test için hesaplanan güvenirlik katsayısının ,70 ve daha yüksek olması test puanlarının güvenilirliği için genel olarak yeterli görülmektedir”. Bu doğrultuda Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeği’nin güvenilir olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ölçekle ilgili örnek maddeler Ek 2’de sunulmuştur.

3.3.3. Kişisel Bilgi Formu

Katılımcıların cinsiyet, yaş, devam edilen fakülte ve bölüm, sınıf düzeyi, algılanan sosyoekonomik düzey, üniversiteyi ailenin yanında ya da aileden ayrı okuma, devam edilen romantik ilişki, biten romantik ilişki, anne ve babanın eğitim düzeyi gibi sosyodemografik özellikleri bu formda yer almaktadır. Bu form araştırmacı tarafından konuyla ilgili yapılan literatür taraması sonucuna göre oluşturulmuştur. Ayrıca kişisel bilgi formu oluşturulurken Düzce Üniversitesi Psikolojik Danışma ve Rehberlik Anabilim Dalı’nda alanında uzman iki Dr. Öğr. Üyesinden görüş alınmıştır. Alınan görüşler ve literatürde kullanılan benzer formlar da incelenerek tez danışmanı ile birlikte oluşturulan

form 72 öğrenciye deneme uygulaması sonucunda formun son şekli oluşturulmuştur. Kişisel Bilgi Formu Ek-3’de sunulmuştur.

3.4. Verilerin Toplanması

Araştırmada kullanılması planlanan ölçekler için sorumlu yazarlara bu çalışmayla ilgili bilgi verilmiş olup ölçeklerin kullanılabilmesi için gerekli izinler alınmış (Ek-4 ve Ek-5) ve ölçeklerin genel özellikleri, puanlanması ile ilgili bilgiler elde edilmiştir. Veri toplama araçlarının hazırlanmasının ardından çalışmanın yürütülebilmesi için ilgili enstitülerden gerekli uygulama izinleri alınmıştır. İlgili izin yazıları Ek-6’da sunulmuştur. Veri toplama araçları 2019-2020 güz döneminde araştırmacı tarafından uygulanmıştır. Katılımcılara gerekli açıklamalar yapıldıktan sonra veri toplama araçları gönüllü öğrencilere uygulanmıştır. Uygulamalar yaklaşık 15-20 dakika sürmüştür.

3.5. Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında toplanan veriler SPSS 25.0 paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verilerin analiz edilmesinden önce veri seti kontrol edilmiş, eksik ve hatalı cevaplanan ölçekler değerlendirmeye alınmamıştır. Ölçeklerde bulunan ters maddeler (reverse) çevrilmiştir. Verilerin normal dağılıp dağılmadığının belirlenmesi amacıyla yapılan normallik testi sonucunda basıklık, çarpıklık katsayıları ve grafiklere dayanılarak verilerin normal dağılım gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Veri setinin normal dağılım göstermesinden dolayı parametrik tekniklerden yararlanılmıştır. Kimlik stilleri ve kişilerarası ilişki boyutları puanlarında cinsiyet, şu an devam eden romantik ilişki durumu ve daha önce biten romantik ilişki deneyime göre anlamlı fark olup olmadığını test etmek için t testi, sınıf düzeyine göre anlamlı fark olup olmadığını test etmek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA), öğrencilerin kimlik stilleri ve kişilerarası ilişki boyutları puanlarında üniversitede barınılan yer (aileden ayrı veya ailenin yanında) durumuna göre farklılık olup olmadığı test etmek için bağımlı değişkene ilişkin ölçümlerin dağılımı her iki grupta da normaldir sayılıştığını karşılamadığı için nonparametrik test olan Mann Whitney U testi kullanılmıştır. Kimlik stilleri alt boyutları ve kişilerarası ilişki boyutları alt boyutları arasındaki ilişki Pearson Momentler Çarpım Korelasyon Katsayısı ile hesaplanmıştır.

Araştırmanın ikinci aşamasında ise öğrencilerin Kişilerarası İlişki Boyutları'ndan (onay bağımlılık, empati, başkalarına güven ve duygu farkındalığı) aldıkları puanların kimlik stilleri (bilgi yönelimli, norm yönelimli, kaçınma yönelimli kimlik stilleri ve bağlanım) tarafından ne ölçüde yordandığını saptamak amacıyla aşamalı regresyon (stepwise) analizi uygulanmıştır. Aşamalı regresyon yöntemi uygulanarak kişilerarası ilişki boyutlarının yordanmasında anlamlı katkı sağlayan değişkenler ve bu değişkenlerin her birinin kişilerarası ilişki boyutlarının yordanmasında açıklanan toplam varyansa katkısı belirlenmiştir. Araştırmada anlamlılık düzeyi 0,05 kabul edilmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde araştırmada incelenen değişkenlere yönelik betimsel istatistiklere, çalışmaya katılan üniversite öğrencilerinin kimlik stilleri ve kişilerarası boyutlarının cinsiyet, sınıf düzeyi, üniversitede barınılanyer, romantik ilişki durumu gibi çeşitli değişkenlere göre anlamlı farklılık olup olmadığına, kimlik stilleri ve kişilerarası ilişki boyutları arasındaki ilişkiye ait bulgulara ve son olarak kimlik stillerinin kişilerarası ilişki boyutlarını yordayıp yordamadığına ilişkin analiz sonuçlarına yer verilmektedir.

4.1. Araştırmada Kullanılan Ölçeklerin Betimsel İstatistikleri

Araştırma sürecinde ölçeklere ait ortalama, standart sapma, minimum ve maksimum değerleri incelemek adına betimsel istatistiklere bakılmıştır. Aşağıda Tablo 6’da betimsel istatistiklere ait sonuçlar yer almaktadır.

Tablo 6.

Ölçeklere Ait Betimsel İstatistikler

Değişken	N	$\bar{x}$	Ss	Minimum değer	Maksimum değer
Bilgi yönelimli	763	38,41	6,02	17,99	55,00
Norm Yönelimli	763	29,14	5,37	9,00	45,00
Kaçınma Yönelimli	763	27,33	5,98	13,00	50,00
Bağlanım	763	37,78	6,68	12,00	50,00
Onay Bağımlılık	763	42,02	9,30	15,00	67,00
Empati	763	34,93	4,79	13,00	45,00
Başkalarına Güven	763	46,61	8,54	18,00	70,00
Duygu Farkındalığı	763	47,43	8,17	22,00	70,00

Araştırmada yer alan kimlik stilleri envanteri bilgi yönelimli kimlik stili alt boyutundan elde edilen puanların ortalaması 38,41, standart sapması 6,02, minimum puan 17,99 ve maksimum puan 55 olarak elde edilmiştir. Norm yönelimli kimlik stili alt boyutundan elde edilen puanların ortalaması 29,14, standart sapması 5,37, minimum puan 9,00 ve maksimum puan 45 olarak elde edilmiştir. Kaçınma yönelimli kimlik stili alt boyutundan elde edilen puanların ortalaması 37,78, standart sapması 5,98, minimum puan 13 ve maksimum puan 50 olarak elde edilmiştir. Bağlanım alt boyutundan elde edilen puanların ortalaması 37,78, standart sapması 6,68, minimum puan 12 ve maksimum puan 50 olarak elde edilmiştir.

Araştırmada yer alan kişilerarası ilişki boyutları ölçeği onay bağımlılık alt boyutundan elde edilen puanların ortalaması 42,02, standart sapması 9,30, minimum puan 15, maksimum puan 67 olarak elde edilmiştir. Empati alt boyutundan elde edilen puanların ortalaması 34,93, standart sapması 4,79, minimum puan 13, maksimum puan 45 olarak edilmiştir. Başkalarına güven alt boyutundan elde edilen puanları ortalaması 46,61, standart sapması 8,54, minimum puan 18, maksimum puan 70 olarak elde edilmiştir. Duygu farkındalığı alt boyutundan elde edilen puanların ortalaması 47,73, standart sapması 8,17, minimum değer 22, maksimum değer 70 olarak elde edilmiştir.

Genel olarak bu araştırmaya katılan bireylerin ortalamasına bakıldığında kimlik stilleri ve kişilerarası ilişki alt boyutları açısından ortalama puan aldıkları görülmektedir.

4.2. Üniversite Öğrencilerinin Cinsiyete Göre Kimlik Stilleri ve Kişilerarası İlişki Boyutları Puanları

Öğrencilerin kimlik stilleri ve kişilerarası ilişki boyutları puanlarında cinsiyete göre farklılık olup olmadığını incelemek için yapılan t testi sonuçları Tablo 7’de sunulmaktadır.

Tablo 7.

Kimlik Stilleri ve Kişilerarası İlişki Boyutları Puanlarının Cinsiyete Göre t Testi Sonuçları

Değişken	Cinsiyet	N	$\bar{x}$	Ss	Sd	T	P
Bilgi Yönelimli	Kadın	380	38,65	5,20	761	1,093	,275
	Erkek	383	38,17	6,72			
Norm Yönelimli	Kadın	380	29,03	5,11	755,22	-,587	,557
	Erkek	383	29,26	5,62			
Kaçınma Yönelimli	Kadın	380	26,43	5,97	760,50	-4,164	,000*
	Erkek	383	28,21	5,86			
Bağlanım	Kadın	380	38,83	5,58	761	4,402	,000*
	Erkek	383	36,73	7,48			
Onay Bağımlılık	Kadın	380	42,07	9,44	761	,144	,885
	Erkek	383	41,97	9,18			
Empati	Kadın	380	35,36	4,73	761	2,512	,012*
	Erkek	383	34,49	4,83			
Başkalarına Güven	Kadın	380	47,11	8,91	761	1,586	,113
	Erkek	383	46,13	8,13			
Duygu Farkındalığı	Kadın	380	48,50	8,14	761	3,605	,000*
	Erkek	383	46,38	8,07			

*p<,05

Tablo 7’de sunulan bulgulara göre kimlik stilleri alt boyutları arasında kaçınma yönelimli kimlik stili (,000; p<,05), bağlanım (,000; p<,05); kişilerarası ilişki boyutları arasında empati (,012; p<,05) ve duygu farkındalığı (,000; p<,05) puanlarında cinsiyet açısından anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Buna göre kadın katılımcıların bağlanım, empati ve duygu farkındalığı puanlarının erkek katılımcılara göre anlamlı düzeyde daha yüksek

olduğu görölmüştür. Diğer yandan erkek katılımcıların kaçınma yönelimli kimlik stili puanlarının kadın katılımcılara göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görölmüştür.

4.3. Üniversite Öğrencilerinin Sınıf Düzeylerine Göre Kimlik Stilleri ve Kişilerarası İlişki Boyutları Puanları

Öğrencilerin kimlik stilleri ve kişilerarası ilişki boyutları puanlarında sınıf düzeyine göre farklılık olup olmadığını incelemek için yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) test sonuçları Tablo 8’de sunulmaktadır.

Tablo 8.

Kimlik Stilleri ve Kişilerarası İlişki Boyutları Puanlarının Sınıf Düzeylerine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi(ANOVA) Sonuçları

Değişken	Sınıf Düzeyi	N	$\bar{x}$	S	Varyansın Kaynağı	Kareler toplamı	Sd	Kareler ortalaması	F	P
Bilgi Yönelimli	1	204	38,78	6,49	Gruplar arası	95.906	3	31,969	.882	,450
	2	202	37,93	5,94	Gruplar arası	27523,043	759	36,262		
	3	214	38,66	5,08	Gruplar İçi	27618,949	762			
	4	143	38,16	6,68	Toplam					
Norm Yönelimli	1	204	29,09	5,44	Gruplar arası	116,834	3	38,945	1.351	,257
	2	202	29,62	5,11	Gruplar arası	21881,652	759	28,830		
	3	214	29,22	5,14	Gruplar İçi	21998,486	762			
	4	143	28,44	5,90	Toplam					
Kaçınma Yönelimli	1	204	27,14	6,27	Gruplar arası	21,252	3	7,084	.197	,898
	2	202	27,39	5,88	Gruplar arası	27269,128	759	35,928		
	3	214	27,25	5,81	Gruplar İçi	27290,380	762			
	4	143	27,61	6,00	Toplam					
Bağlanım	1	204	38,10	6,49	Gruplar arası	225,552	3	75,184	1,685	,169
	2	202	37,57	7,12	Gruplar arası	33862,054	759	44,614		
	3	214	38,31	5,79	Gruplar İçi	34087,605	762			
	4	143	36,81	7,47	Toplam					
Onay Bağlımlılık	1	204	41,65	9,59	Gruplar arası	334,165	3	111,388	1,287	,278
	2	202	42,89	9,05	Gruplar arası	65707,339	759	86,571		
	3	214	42,22	8,97	Gruplar İçi	66041,504	762			
	4	143	41,01	9,70	Toplam					
Empati	1	204	35,00	4,68	Gruplar arası	93,228	3	31,076	1,352	,256
	2	202	34,65	4,86	Gruplar arası	17457,781	759	22,993		
	3	214	35,41	4,35	Gruplar İçi	17545,009	762			
	4	143	34,49	5,44	Toplam					
Başkalarına Güven	1	204	46,14	8,90	Gruplar arası	443,729	3	147,910	2,034	,108
	2	202	45,97	8,74	Gruplar arası	55179,913	759	72,701		
	3	214	47,81	7,75	Gruplar İçi	55623,643	762			
	4	143	46,40	8,77	Toplam					
Duygu Farkındalığı	1	204	48,21	8,56	Gruplar arası	380,704	3	126,901	1,907	,127
	2	202	47,37	7,79	Gruplar arası	50498,612	759	66,533		
	3	214	46,64	8,22	Gruplar İçi	50879,317	762			
	4	143	46,11	7,95	Toplam					

Tablo 8’de sunulan bulgulara göre sınıf düzeyi değişkeni için kimlik stilleri ve kişilerarası ilişki boyutları puanlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır. Buna göre sınıf düzeyinin beliren yetişkinlik döneminde üniversite öğrencilerinin kimlik stillerinde ve kişilerarası ilişkiler boyutlarında anlamlı bir etkiye sahip olmadığı görülmektedir.

4.4. Üniversite Öğrencilerinin Üniversitede Barınılan Yer (Aileden Ayrı veya Ailenin Yanında) Durumuna Göre Kimlik Stilleri ve Kişilerarası İlişki Boyutları Puanları

Öğrencilerin kimlik stilleri ve kişilerarası ilişki boyutları puanlarında üniversitede barınılan yer (aileden ayrı veya ailenin yanında) durumuna göre farklılık olup olmadığı incelenmesi için bağımlı değişkene ilişkin ölçümlerin dağılımı her iki grupta da normaldir sayıltısını karşılamadığı için nonparametrik test olan Mann Whitney U testi yapılmıştır. Sonuçları Tablo 9’da sunulmaktadır.

Tablo 9

Kimlik Stilleri ve Kişilerarası İlişki Boyutları Puanlarının Üniversitede BarınılanYer Durumuna Göre Mann Whitney U Testi Sonuçları

Değişken	BarınılanYer	N	S.T	S.O	U	Z	P
Bilgi Yönelimli	Ailemden ayrı	716	272885,50	381,13	13,156,500	-1,119	,263
	Ailemin yanında	41	14017,50	341,89			
Norm Yönelimli	Ailemden ayrı	716	274208,00	382,97	11,834,000	-2,092	,036*
	Ailemin yanında	41	12695,00	309,63			
Kaçınma Yönelimli	Ailemden ayrı	716	273005,00	381,29	13,037,000	-1,207	,228
	Ailemin yanında	41	13898,00	338,98			
Bağlanım	Ailemden ayrı	716	274103,50	382,83	11,938,500	-2,014	,044*
	Ailemin yanında	41	12799,50	312,18			
Onay Bağımlılık	Ailemden ayrı	716	269026,00	375,73	17,016,000	1,718	,086
	Ailemin yanında	41	17877,00	436,02			
Empati	Ailemden ayrı	716	273312,50	381,72	12,729,500	-1,434	,152
	Ailemin yanında	41	13590,50	331,48			
Başkalarına Güven	Ailemden ayrı	716	271765,00	379,56	14,277,000	-,295	,768
	Ailemin yanında	41	15138,00	369,22			
Duygu Farkındalığı	Ailemden ayrı	716	272261,00	380,25	13,781,000	-,659	,510
	Ailemin yanında	41	14642,00	357,12			

*p<,05

Tablo 9’da sunulan bulgulara göre kimlik stilleri alt boyutları arasında norm yönelimli kimlik stili (,036; p<,05) ve bağlanım (,044; p<,05) puanlarında aileden ayrı yaşama ya da ailenin yanında yaşama durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur.

Buna göre ailesinden ayrı ilçe veya ilde okuyan üniversite öğrencilerinin ailesinin yanında okuyan öğrencilere göre norm yönelimli kimlik stili ve bağlanım puanları anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur. Ayrıca kişilerarası ilişki boyutları arasında üniversite öğrencilerinin barınılanyer değişkenine göre anlamlı farklılık bulunmamıştır.

4.5. Üniversite Öğrencilerinin Şu An Devam Eden Romantik İlişki Durumuna Göre Kimlik Stilleri ve Kişilerarası İlişki Boyutları Puanları

Üniversite öğrencilerinin kimlik stilleri ve kişilerarası ilişki boyutları puanlarında şu an devam eden romantik ilişki durumuna göre farklılık olup olmadığını incelemek için yapılan t testi sonuçları Tablo 10’de sunulmaktadır.

Tablo 10.

Kimlik Stilleri ve Kişilerarası İlişki Boyutları Puanlarının Şu An Devam Eden Romantik İlişki Durumuna Göre T Testi Sonuçları

Değişken	Romantik İlişki	N	$\bar{x}$	Ss	Sd	T	P
Bilgi Yönelimli	Evet	239	38,25	5,94	465,938	-,584	,560
	Hayır	522	38,52	6,00			
Norm Yönelimli	Evet	239	29,10	5,10	492,187	-,200	,842
	Hayır	522	29,18	5,47			
Kaçınma Yönelimli	Evet	239	26,70	5,75	485,188	-1,988	,047*
	Hayır	522	27,63	6,07			
Bağlanım	Evet	239	38,37	6,67	759	1,624	,105
	Hayır	522	37,52	6,68			
Onay Bağımlılık	Evet	239	41,35	8,94	485,628	-1,359	,175
	Hayır	522	42,34	9,45			
Empati	Evet	239	35,18	4,64	759	,960	,337
	Hayır	522	34,82	4,87			
Başkalarına Güven	Evet	239	48,15	8,05	759	3,352	,001*
	Hayır	522	45,92	8,68			
Duygu Farkındalığı	Evet	239	46,91	8,20	459,494	-1,217	,224
	Hayır	522	47,69	8,16			

*p<,05

Tablo 10’da sunulan bulgulara göre kimlik stilleri alt boyutları arasında kaçınma yönelimli kimlik stili ($.047$; $p < .05$); kişilerarası ilişki boyutları arasında başkalarına güven ($.001$; $p < .05$) puanlarında şu an devam eden romantik ilişki durumuna göre anlamlı farklılık bulunmuştur. Buna göre şu an devam eden romantik ilişkisi olan üniversite öğrencilerinin başkalarına güven puanları romantik ilişkisi olmayan katılımcılara göre anlamlı düzeyde daha yüksektir. Diğer yandan şu an devam eden romantik ilişkisi olmayan katılımcıların kaçınma yönelimli kimlik stili puanları romantik ilişkisi olan katılımcılara göre anlamlı düzeyde daha yüksektir.

4.6. Üniversite Öğrencilerinin Daha Önce Biten Romantik İlişki Deneyimine Göre Kimlik Stilleri ve Kişilerarası İlişki Boyutları Puanları

Öğrencilerin kimlik stilleri ve kişilerarası ilişki boyutları puanlarında biten romantik ilişki durumuna göre farklılık olup olmadığını incelemek için yapılan t testi sonuçları Tablo 11’de sunulmaktadır.

Tablo 11.

Kimlik Stilleri ve Kişilerarası İlişki Boyutları Puanlarının Biten Romantik İlişki Deneyimine Göre T Testi Sonuçları

Değişken	Biten İlişki	N	$\bar{x}$	Ss	Sd	T	P
Bilgi Yönelimli	Evet	439	38,35	6,21	716,259	-,299	,76
	Hayır	321	38,48	5,77			
Norm Yönelimli	Evet	439	28,77	5,48	710,014	-2,237	,026*
	Hayır	321	29,66	5,19			
Kaçınma Yönelimli	Evet	439	27,61	6,09	758	1,611	,107
	Hayır	321	26,90	5,81			
Bağlanım	Evet	439	37,51	6,40	648,827	-1,297	,195
	Hayır	321	38,14	7,07			
Onay Bağımlılık	Evet	439	41,43	9,22	685,132	-2,201	,028*
	Hayır	321	42,93	9,33			
Empati	Evet	439	35,24	4,79	758	2,007	,045*
	Hayır	321	34,53	4,78			
Başkalarına Güven	Evet	439	46,93	8,59	758	1,191	,234
	Hayır	321	46,19	8,49			
Duygu Farkındalığı	Evet	439	47,11	8,43	716,617	-1,252	,211
	Hayır	321	47,87	7,82			

*p<0,5

Tablo 11’de sunulan bulgulara göre kimlik stilleri alt boyutları arasında norm yönelimli kimlik stili ($,026$; $p<,05$); kişilerarası ilişki boyutları arasında onay bağımlılık ($,028$; $p<,05$) ve empati ($,045$; $p<,05$) puanlarında biten ilişki durumuna göre anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Buna göre daha önce romantik ilişki yaşamayan üniversite öğrencilerinin norm yönelimli kimlik stili ve onay bağımlılık puanlarının daha önce romantik ilişki deneyimlemiş olan katılımcılara göre anlamlı düzeyde daha yüksek, empati puanlarının ise daha düşük olduğu görülmüştür.

4.7. Üniversite Öğrencilerinin Kimlik Stilleri ile Kişilerarası İlişki Boyutları Arasındaki İlişki

Üniversite öğrencilerinin kimlik stilleri ve kişilerarası ilişki boyutları ölçeklerinin alt boyutlarından elde ettikleri puanlar arasındaki ilişkinin belirlenmesi amacıyla Pearson

Momentler Çarpım Korelasyon Katsayısı hesaplanmıştır. Korelasyon katsayısının negatif veya pozitif olması ilişkinin yönünü belirtmektedir. Bunun yanında belirtilen ilişkinin mutlak değer olarak, 0,00 ile 0,30 arasında olması düşük düzeyde ilişkiyi, 0,30 ile 0,70 arasında yer alması orta düzeyde ilişkiyi 0,70 üzeri ise yüksek düzeyde ilişkiyi göstermektedir (Büyüköztürk, 2017). Kimlik stilleri ile kişilerarası ilişkiler boyutları arasındaki ilişkileri keşfetmek için yapılan korelasyon analizinin sonuçları Tablo 12’de verilmiştir.

Tablo 12.

Üniversite Öğrencilerinin Kimlik Stilleri ve Kişilerarası İlişki Boyutları Arasındaki İlişkiye İlişkin Korelasyon Analizi Sonuçları

	Bilgi Yönelimli	Norm Yönelimli	Kaçınma Yönelimli	Bağlanım	Onay Bağımlılık	Empati	Başkalarına Güven	Duygu Farkındalığı
Bilgi Yönelimli	1							
Norm Yönelimli	,415*	1						
Kaçınma Yönelimli	-,039	,036	1					
Bağlanım	,539*	,536*	-,277*	1				
Onay Bağımlılık	-,152*	,055	,176*	-,241*	1			
Empati	,322*	,180*	-,103*	,287*	-,074*	1		
Başkalarına Güven	,101*	,114*	-,108*	,251*	-,305*	,274*	1	
Duygu Farkındalığı	,226*	-,032	-,193*	,221*	-,423*	,238*	,371*	1

N=763, *p<,05

Tablo 12 incelendiğinde kimlik stilleri alt boyutları arasında bilgi yönelimli kimlik stili ile kişilerarası ilişki boyutları ölçeği alt boyutlarından empati ($r=,322$, $p<,05$) ile orta düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Başkalarına güven ($r=,101$, $p<,05$) ve duygu farkındalığı ($r=,226$, $p<,05$) alt boyutu ile düşük düzeyde pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmaktadır. Onay bağımlılık alt boyutu ile negatif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r=-,152$, $p<,05$). Buna göre üniversite öğrencilerinin bilgi yönelimli kimlik stili düzeyleri arttıkça kişilerarası ilişkilerinde empati, başkalarına güven ve duygu farkındalığı düzeyleri artmakta, onay bağımlılığı düzeyleri düşmektedir.

Norm yönelimli kimlik stili kişilerarası ilişki alt boyutlarından empati ($r=,180$, $p<0,5$) ve başkalarına güven ($r=,114$, $p<0,5$) ile düşük düzeyde pozitif yönde ilişki bulunmuştur. Kaçınma yönelimli kimlik stili ile kişilerarası ilişki alt boyutlarından onay bağımlılık ve duygu farkındalığı arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır. Buna göre üniversite öğrencilerinin norm yönelimli kimlik stili düzeyleri arttıkça kişilerarası ilişkilerinde empati ve başkalarına güven düzeyleri de artmaktadır.

Kaçınma yönelimli kimlik stili kişilerarası ilişki alt boyutlarından empati ($r=-,103$, $p<0,5$), başkalarına güven ($r=-,108$, $p<0,5$), duygu farkındalığı ($r=-,193$, $p<0,5$) ile negatif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Onay bağımlılık ($r=,176$, $p<0,5$) alt boyutuyla ise pozitif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Buna göre üniversite öğrencilerinin kaçınma yönelimli kimlik stili düzeyleri arttıkça kişilerarası ilişkilerinde empati, başkalarına güven ve duygu farkındalığı düzeyleri azalmakta, onay bağımlılığı düzeyleri artmaktadır.

Bağlanım alt boyutu empati ($r=,287$, $p<0,5$), başkalarına güven ($r=,251$, $p<0,5$) ve duygu farkındalığı ($r=,221$, $p<0,5$) ile düşük düzeyde pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Onay bağımlılık ile ($r=-,241$, $p<0,5$) negatif yönde düşük düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur. Buna göre üniversite öğrencilerinin bağlanım düzeyleri arttıkça kişilerarası ilişkilerinde empati, başkalarına güven ve duygu farkındalığı düzeyleri artmakta, onay bağımlılık düzeyleri azalmaktadır.

4.8. Katılımcıların Onay Bağımlılık Puanlarını Yordayan Değişkenlere İlişkin Bulgular

Öğrencilerin onay bağımlılık puanları ile yordayıcı değişkenler arasındaki ilişkileri saptamak için aşamalı regresyon analizi yapılmıştır. Yordayıcı değişkenler olarak bilgi yönelimli, norm yönelimli, kaçınma yönelimli kimlik stili ve bağlanım alt boyutu modele dâhil edilmiştir. Bağlanım ve norm yönelimli kimlik stili değişkenleri anlamlı bulunmuştur. Aşamalı regresyon analizi sonuçları Tablo 13’de verilmiştir.

Tablo 13.

Öğrencilerin Onay Bağımlılığını Yordayan Değişkenlere İlişkin Aşamalı Regresyon Analizi Sonuçları

Model	Yordayıcı	B	SH_B	Beta	R	R ²
1	Sabit	54,682	1,879			
	Bağlanım	-,335	,049	-,241**	,241(a)	,058**
2	Sabit	48,913	2,044			
	Bağlanım	-,528	,057	-,379**	,325(b)	,106**
	Norm Yönelimli	,448	,070	,259**		

Bağımlı Değişken: Onay Bağımlılık

*p<,05, **p<,01

a. Bağımsız değişken (sabit),bağlanım

b. Bağımsız değişken (sabit),bağlanım, norm yönelimli

Tablo 13’de görüldüğü gibi analiz iki aşamada tamamlanmıştır. Analize birinci aşamada onay bağımlılık değişkeninde %5,8 (R=,241, R²=,058) ile en fazla varyansı açıklayan bağlanım değişkeni girmiştir. Değişkenler arasındaki ilişkilerin yönüne bakıldığında bağlanımın üniversite öğrencilerinin onay bağımlılık özelliklerini negatif yönde yordadığı görülmektedir. Analize ikinci aşamada varyansa %4,8 katkı sağlayan norm yönelimli kimlik stili değişkeni dâhil olmuş ve böylece açıklanan varyans %10,6’ya yükselmiştir. Norm yönelimli kimlik stili üniversite öğrencilerinin onay bağımlılık özelliklerini pozitif yönde yordadığı görülmektedir.

4.9. Katılımcıların Empati Puanlarını Yordayan Değişkenlere İlişkin Bulgular

Öğrencilerin empati puanları ile yordayıcı değişkenler arasındaki ilişkileri saptamak için aşamalı regresyon analizi yapılmıştır. Yordayıcı değişkenler olarak bilgi yönelimli, norm yönelimli, kaçınma yönelimli kimlik stili ve bağlanım alt boyutu modele dâhil edilmiştir. Analizin sonucunda bilgi yönelimli kimlik stili ve bağlanım değişkenleri anlamlı bulunmuştur. Aşamalı regresyon analizi sonuçları Tablo 14’de verilmiştir.

Tablo 14.

Öğrencilerin Empati Düzeylerini Yordayan Değişkenlerine İlişkin Aşamalı Regresyon Analizi Sonuçları

Model	Yordayıcı	B	SH_B	Beta	R	R ²
1	Sabit	25,089	1,064			
	Bilgi Yönelimli	,256	,027	,322**	,322(a)	,103**
2	Sabit	23,392	1,137			
	Bilgi Yönelimli	,188	,032	,235**	,349(b)	,122**
	Bağlanım	,115	,029	,160**		

Bağımlı Değişken: Empati

*p<,05, **p<,01

a. Bağımsız değişken (sabit), Bilgi yönelimli

b. Bağımsız değişken (sabit), Bilgi yönelimli, bağlanım

Tablo 14’de görüldüğü üzere analiz iki aşamada tamamlanmıştır. Analize birinci aşamada empati değişkeninde %10,3 (R=,322, R²=,103) ile en fazla varyansı açıklayan bilgi yönelimli kimlik stili değişkeni girmiştir. Analize ikinci aşamada varyansa %1,8 katkı sağlayan bağlanım değişkeni dâhil olmuş ve böylece açıklanan varyans %12,2’ ye yükselmiştir. Bilgi yönelimli kimlik stili ve bağlanım üniversite öğrencilerinin empati düzeylerini pozitif yönde yordamaktadır.

4.10. Katılımcıların Başkalarına Güven Puanlarını Yordayan Değişkenlere İlişkin Bulgular

Öğrencilerin başkalarına güven puanları ile yordayıcı değişkenler arasındaki ilişkileri saptamak için aşamalı regresyon analizi yapılmıştır. Yordayıcı değişkenler olarak bilgi yönelimli, norm yönelimli, kaçınma yönelimli kimlik stili ve bağlanım alt boyutları dâhil edilmiştir. Analizin sonucunda bağlanım alt boyutu anlamlı bulunmuştur. Aşamalı regresyon analizi sonuçları Tablo 15’de verilmiştir.

Tablo 15.

Öğrencilerin Başkalarına Güven Düzeylerini Yordayan Değişkenlere İlişkin Aşamalı Regresyon Analizi Sonuçları

Model	Yordayıcı	B	SH_B	Beta	R	R ²
1	Sabit	34,513	1,720	,251**	,251(a)	,063**
	Bağlanım	,320	,045			

Bağımlı Değişken: Başkalarına Güven

*p<,05, **p<,01

a. Bağımsız değişken (sabit), Bağlanım

Tablo 15’de görüldüğü üzere analiz tek aşamada tamamlanmıştır. Bağlanım değişkeninin üniversite öğrencilerinin kişilerarası ilişki boyutlarında başkalarına güven alt boyutunu tek başına %6,3 kadarını ($R=,251$, $R^2=,063$) açıkladığı görülmektedir. Bağlanımın üniversite öğrencilerinin başkalarına güven düzeyini pozitif yönde yordadığı görülmektedir.

4.11. Katılımcıların Duygu Farkındalığı Puanlarını Yordayan Değişkenlere İlişkin Bulgular

Öğrencilerin duygu farkındalığı puanları ile yordayıcı değişkenler arasındaki ilişkiyi saptamak için aşamalı regresyon analizi yapılmıştır. Yordayıcı değişkenler olarak modele bilgi yönelimli, norm yönelimli ve kaçınma yönelimli kimlik stili ve bağlanım değişkenleri dâhil edilmiştir. Analizin sonucunda bilgi yönelimli, norm yönelimli, kaçınma yönelimli kimlik stili ve bağlanım değişkenleri anlamlı bulunmuştur. Aşamalı regresyon analizi sonuçları Tablo 16’da verilmiştir.

Tablo 16.

Duygu Farkındalığının Yordayıcıları Olarak Bilgi Yönelimli, Norm Yönelimli, Kaçınma Yönelimli ve Bağlanım Değişkenlerine İlişkin Aşamalı Regresyon Analizi Sonuçları

Model	Yordayıcı	B	SH_B	Beta	R	R ²
1	Sabit	35,663	1,863			
	Bilgi Yönelimli	,307	,048	,226**	,226(a)	,051**
2	Sabit	42,914	2,284			
	Bilgi Yönelimli	,297	,047	,219**	,291(b)	,085**
	Kaçınma Yönelimli	-,252	,047	-,184**		
3	Sabit	45,809	2,396			
	Bilgi Yönelimli	,376	,051	,277**	,318(c)	,101**
	Kaçınma Yönelimli	-,242	,47	-,177**		
	Norm Yönelimli	-,213	,058	-,140**		
4	Sabit	42,020	2,557		,346(d)	,120**
	Bilgi Yönelimli	,283	,056	,209**		
	Kaçınma Yönelimli	-,170	,050	-,125**		
	Norm Yönelimli	-,327	,064	-,215**		
	Bağlanım	,231	,058	,189**		

Bağımlı Değişken: Duygu Farkındalığı

*p<,05, **p<,01

a. Bağımsız değişken (sabit), Bilgi yönelimli

b. Bağımsız değişken (sabit), Bilgi yönelimli, kaçınma yönelimli

c. Bağımsız değişken (sabit), bilgi yönelimli, kaçınma yönelimli, norm yönelimli

d. Bağımsız değişken (sabit), bilgi yönelimli, kaçınma yönelimli, norm yönelimli, bağlanım

Tablo 16’da görüldüğü üzere analiz dört aşamada tamamlanmıştır. Analize birinci aşamada duygu farkındalığı değişkeninde %5,1 ($R=,226$, $R^2=,051$) ile en fazla varyansı açıklayan bilgi yönelimli kimlik stili değişkenini girmiştir. Analize ikinci aşamada varyansa %3,4 katkı sağlayan kaçınma yönelimli kimlik stili değişkeni dahil olmuş ve böylece açıklanan varyans %8,5’e ($R=,291$, $R^2=,085$) yükselmiştir. Analize üçüncü aşamada varyansa %1,6 katkı sağlayan norm yönelimli kimlik stili değişkeni dâhil olmuş ve böylece açıklanan varyans %10,1’e ($R=,318$, $R^2=,101$) yükselmiştir. Analizin son aşamasında ise varyansa %1,9 katkı sağlayan bağlanım dâhil olmuş ve böylece açıklanan varyans %12’ye ($R=,346$, $R^2=,120$) yükselmiştir. Bilgi yönelimli kimlik stili ve bağlanım üniversite öğrencilerinin

duygu farkındalığı düzeylerini pozitif yönde yordarken norm yönelimli kimlik stili ve kaçınma yönelimli kimlik stili duygu farkındalığı düzeyini negatif yönde yordamaktadır.

BÖLÜM V

TARTIŞMA VE YORUM

Bu bölümde, araştırma sonucunda elde edilen bulgular alanyazında yer alan benzer araştırma bulguları ve görüşler ışığında tartışılmış ve yorumlanmıştır.

5.1. Cinsiyete Göre Kimlik Stilleri ve Kişilerarası İlişki Boyutları Puanlarına İlişkin Bulguların Tartışılması

Yapılan bu çalışmada öğrencilerin kimlik stilleri düzeylerinde cinsiyete göre farklılaşma olup olmadığına ilişkin t testi sonuçları incelendiğinde kimlik stillerinin alt boyutları arasında kaçınma yönelimli kimlik stili ve bağlanım puanları açısından anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Buna göre erkek katılımcıların kaçınma yönelimli kimlik stili puanları kadınlara göre anlamlı düzeyde daha yüksekken bağlanım puanları daha düşüktür. Bu durum erkeklerin kadınlara göre kimlik süreçlerini daha çok ertelediği ve kimlikle ilgili konulardan daha fazla kaçındığını göstermektedir. Kadınlar ise kimlikle ilgili konularda erkeklere göre daha az kaçınma ve erteleme göstermektedirler. Ayrıca kadınların bağlanım düzeylerinin erkeklerden daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu durum kadınların erkeklere göre kimlik bağlanımlarının daha yüksek olduğunu göstermektedir.

Araştırma sonucunda elde edilen bu bulgular kaçınma yönelimli kimlik stili ve bağlanım düzeylerine ilişkin önceki araştırma bulgularına ek kanıt sağlar niteliktedir. Örneğin, cinsiyetin kimlik stilleri açısından anlamlı farklılık gösterdiği çalışmalarda erkeklerin kaçınma yönelimli kimlik stili puanlarının kadınlardan daha yüksek olduğu bulunmuştur (Berzonsky, 1992; Çelen ve Kuşdil, 2009; Eryiğit ve Kerpelman, 2009; Phillips ve

Pittman, 2007; Smits vd., 2011; Topal, 2019). Kimlik stilleri çalışmalarında özellikle bağlanım boyutunun çalışmalara sınırlı sayıda dâhil edildiği görülmekle birlikte çalışmamızı destekleyen bazı çalışmalar bulunmaktadır. Örneğin kadınların erkeklerden daha yüksek bağlanım puanlarına sahip oldukları görülmüştür (Çelen ve Kuşdil, 2009; Kerpelman vd., 2012; Morsünbül vd., 2014). Mevcut çalışmanın bulgularıyla çelişen nitelikte çalışmalara rastlanmamıştır.

Kimlik stilleri açısından kaçınma yönelimli kimlik stili ve bağlanım düzeylerinde anlamlı farklılık olmasının toplumlarda cinsiyete göre kendini tanıma ve keşfetme alanlarında farklı yaklaşımlar sergilenmesinin sebep olduğu düşünülmektedir. Bu açıdan Santrock (2017, s.13) erkek ve kadınların ergenlik dönemindeki deneyimlerinin evrensel olarak birbirinden farklı olduğunu belirtmektedir. Erkeklerin eğitim fırsatlarına erişmeleri, farklı bir kariyer izleme ve çeşitli boş zaman etkinliklerine katılma özgürlüklerinin çoğu ülkede kadınlara göre daha fazla olduğunu belirtmektedir. Bu doğrultuda erkeklerin kendini keşfetme alanlarında daha özgür bırakıldığı söylenebilir. Bu durum erkeklerin kimlikle ilgili konuları ertelemesine ve kaçınmasına neden olmaktadır. Kadınların ise kendine yönelik keşif süreçlerinde özgür bırakılmadığı ve belli rollere girmesinin beklenmekte olduğu görülmüştür. Bu nedenle kadınlar kimlikle ilgili konularda daha erken karar vermekte ve sorumluluk almaktadır. Bu doğrultuda Jones ve Streitmatter (1987) ise erken ve orta ergenlikte, kızlara oranla erkeklerin daha sık kimlik bocalaması yaşadıklarını ve bu durumun sebebinin kızların erkeklere oranla daha erken psikososyal olgunluk kazanmasıyla ilişkili olduğunu ileri sürmektedir. Perry ve Szalavitz (2019) ise çoğu çocuğa nelerden hoşlandığını ve kim olduğunu keşfetmeye başlarken yapabildiği temel seçimleri yapmasına izin verilmediği takdirde benlik anlayışının gelişmeyeceğini ileri sürerek bu görüşü desteklemektedir.

Yapılan bu araştırmada kimlik stilleri alt boyutları arasında bilgi ve norm yönelimli kimlik stili için cinsiyet açısından anlamlı farklılık bulunmamıştır. Bu doğrultuda bu sonucu destekleyen çalışmalara bakıldığında, yapılan çalışmada aynı kimlik stiline sahip erkek ve kadınların sosyal bilişsel değişkenleri açısından herhangi bir farklılık bulunmamaktadır (Berzonsky, 1993; Berzonsky vd., 1999). Yine başka çalışmalarda üniversite öğrencilerinin kimlik süreçlerinde cinsiyete göre farklılık bulunmamıştır (Akar, 2012; Aleni Sestito ve Sica, 2014; Bilsker, Schiedel ve Marcia, 1998; Vleioras ve Bosma, 2005). Mevcut çalışmanın bulgularıyla çelişen nitelikte çalışmalarda kadınların bilgi yönelimli kimlik stili

puanlarının erkeklere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur (Berzonsky, 1992; Çelen ve Kuşdil, 2006; Eryiğit ve Kerpelman, 2009; Kerpelman vd., 2012; Phillips ve Pittman, 2007; Smits vd., 2011; Topal, 2019). Ayrıca norm yönelimli kimlik stiline göre anlamlı farklılık gösterdiği çalışmalarda kadınların erkeklerden daha yüksek norm yönelimli kimlik stiline sahip olduğu görülmektedir (Kerpelman vd., 2012; Pittman, Kerpelman, Lamke ve Sallie, 2009).

Yapılan bu araştırmada kimlik stilleri açısından bilgi yönelimli kimlik stili ve norm yönelimli kimlik stili düzeylerinde anlamlı farklılık olmamasının sebebinin yeni bir sosyal çevreye dahil olan beliren yetişkinlik dönemindeki üniversite öğrencilerinin içinde bulundukları gelişim dönemi gereğince kimlik keşfi dönemi içerisinde olmasından kaynaklı olduğu düşünülebilir.

Öğrencilerin kişilerarası ilişki boyutları puanlarında cinsiyete göre farklılaşma olup olmadığına ilişkin t testi sonuçları incelendiğinde üniversite öğrencilerinin kişilerarası ilişki boyutları arasında empati düzeyleri açısından anlamlı farklılık olduğu görülmüştür. Kadın katılımcıların empati düzeyleri erkek katılımcılara göre anlamlı düzeyde daha yüksektir. Bu bulgu empati düzeylerine ilişkin önceki araştırma bulgularını destekler niteliktedir. Örneğin, empatik eğilim açık ve saygılı kişilerarası ilişki tarzları ile pozitif yönde anlamlı ilişkilere sahiptir. Kadınların empatik eğilim, açık ve saygılı ilişki tarzı düzeyleri anlamlı olarak erkeklerden daha yüksek bulunmuştur (Hasta ve Güler, 2013; Koç, 2016; Smits vd., 2011; Sungur, 2018; Toussaint ve Webb, 2005). Farklı örneklerde bakıldığında da ergenlik döneminde olan kız öğrencilerin empati düzeylerinin erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğu görülmüştür (Serdaroğlu ve Şengül, 2014; Yoo, Feng ve Day, 2013). Mevcut çalışmanın bulgularıyla çelişen nitelikte bir çalışmada empati de cinsiyet açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar bulunmasına rağmen erkeklerin empati puanlarının kadınların empati puanlarından daha yüksek olduğu bulunmuştur (Karaşen, 2017). Ayrıca bazı çalışmalarda da empatinin cinsiyete göre anlamlı bir fark göstermediği bulunmuştur (Çatalkaya, 2018; Dinçyürek, 2004; Terzi, 2019; Toptaş, 2018).

Öğrencilerin kişilerarası ilişki boyutları puanlarında cinsiyete göre farklılaşma olup olmadığına ilişkin t testi sonuçları incelendiğinde üniversite öğrencilerinin kişilerarası ilişki boyutları arasında duygu farkındalığı düzeyleri açısından anlamlı farklılık olduğu görülmüştür. Kadın katılımcıların duygu farkındalığı düzeyleri erkek katılımcılara göre anlamlı düzeyde daha yüksektir. Mevcut çalışma doğrultusunda duygusal farkındalık ve

duyguları ifade etmenin cinsiyete göre farklılaştığını gösteren araştırmalar bulunmaktadır. Bu çalışmalarda kadınların duygu farkındalığı düzeylerinin erkeklere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur (Sungur, 2018). Gençtanırım Kurt, Kızıldağ, Demirtaş Zorbaz ve Özer (2015) yaptıkları bir çalışmada kadın psikolojik danışman adaylarının erkek psikolojik danışman adaylarına kıyasla daha yüksek duygusal farkındalık düzeyine sahip oldukları bulunmuştur. King ve Emmons (1990), bir çalışmada erkeklerin kadınlara oranla duygularını daha az ifade ettiklerini belirtmiştir. Cinsiyet ile duygu arasındaki ilişki incelendiğinde yaygın olan inanç kadınların daha duygusal olduğu, duygularını daha sık ifade ettikleri yönündedir (Lane, Lee ve Riedel, 1998). Polce-Lynch, Myers, Kliever ve Kilmartin (2001) ergenler üzerinde yaptıkları araştırmada benzer şekilde ergenlik boyunca genç erkeklerin duygularını daha çok sınırlandığı görülmüştür. Mevcut bulgunun tersine Çatalkaya (2018) erkeklerin duygu farkındalığı düzeylerinin kızlara oranla daha yüksek olduğunu belirtmiştir. Aynı zamanda duygu farkındalığının cinsiyete göre farklılık göstermediği çalışmalar bulunmaktadır (İmamoğlu, 2008; Kuyumcu, 2011, 2012; Shields, 1995; Terzi, 2019; Toptaş, 2018; Wismeijer vd., 2009).

Mevcut çalışmada üniversite öğrencilerinin onay bağımlılık düzeylerinde cinsiyete göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Literatürde bu araştırmayı destekleyen araştırmalar bulunmaktadır. Örneğin, üniversite öğrencilerinin cinsiyete göre sosyal onay ihtiyacında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (Çatalkaya, 2018; Karaşar ve Öğülmüş, 2016; Yalçinkaya, Taner ve Demirci, 2019). Bu bulgularla çelişen nitelikte çalışmalar bulunmaktadır. Örneğin, onay bağımlılık düzeyinde cinsiyet açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur. Kadınların onay bağımlılık puanları erkeklerden daha yüksek bulunmuştur. Bu bulgu genç yetişkin kadınların erkeklerden daha fazla onay bağımlılık kurma arzusunda olduklarını göstermektedir (İmamoğlu, 2008; Karaşen, 2017; Sungur, 2018).

Kişilerarası ilişki boyutlarından onay bağımlılığın cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermemesinin sebebi olarak hem evrensel süreçlerin hem de kültürel süreçlerin etkili olduğu düşünülmektedir. Örneğin Rogers insanların yalnızca biyolojik faktörlere (yiyecek, içecek, barınma vb.) değil bazı psikolojik faktörlere de (diğerleri tarafından kabul edilmeye ve saygı uyulmaya yani diğerlerinin olumlu kabulünü almaya) ihtiyaç duyduğunu belirterek bu durumu olumlu kabul ihtiyacı olarak tanımlamış ve sosyal onay ihtiyacının biyolojik olarak doğuştan var olan bir süreç olduğunu belirtmiştir. Bu nedenle bu ihtiyaç

her iki cinsiyette de bulunmaktadır. Aynı zamanda Türk toplumunda özellikle bireyin karar alma veya eyleme geçme sürecinde her iki cinsiyette de önemli diğerklerinin bireyin yaşamında etkili olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle onay bağımlılık düzeylerinin cinsiyete göre farklılaşmadığı düşünülmektedir. Ayrıca ebeveynleri tarafından yetiştirilen çocuklarda ebeveynlerin çocuklarından beklentilerinin en çok anne babaların sözünü dinlemek olduğu görülmüştür. Özellikle toplulukçu kültürlerde çocuklarda arzulan davranışlar olarak olumlu bir sosyal yönelim ve özellikle uysal/itaatkâr bir yapıya çok önem verilmektedir. Buna karşılık çocuğun bağımsız ve kendine güvenli olması isteği oldukça azdır (Kağıtbaşı, 1998).

Mevcut çalışmada niversite ğrencilerinin başkalarına güven düzeylerinde cinsiyet açısından anlamlı farklılık bulunmamıştır. Literatürde bu bulguyu destekleyen araştırmalar bulunmaktadır (Benhua ve Yanxiang, 2004; İmamoğlu, 2008; Levin, Cross ve Abrams, 2002; Terzi, 2019; Toptaş, 2018; Williams, 2014). Mevcut çalışmanın bulgularıyla çelişen nitelikte bir çalışmada erkek öğrencilerin başkalarına güven düzeyinin kızlara oranla anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur (Saymaz, 2003). Yine başka bir çalışmada kişilerin güvenmek için tutarlı olmak puan ortalamalarının cinsiyet değişkenine göre grup ortalamaları arasındaki fark anlamlı bulunmuştur. Erkek katılımcıların kadınlara göre güvenmek için tutarlı olma davranışına önem vermekte oldukları görülmüştür (Büyükdağ, 2018). Yine başka bir çalışmada kadınların başkalarına güven düzeyi erkeklerden daha yüksek bulunmuştur (Sungur, 2018). Başkalarına güven alt boyutunda cinsiyete göre anlamlı fark bulunmuştur. Buna göre erkeklerin başkalarına güven ortalaması kızlardan daha yüksektir (atalkaya, 2018).

Yapılan bu araştırmada niversite ğrencilerinin cinsiyete göre başkalarına güven düzeylerinde anlamlı bir farklılık olmamasının sebebi olarak Erikson'un psikososyal gelişim kuramına dayandırmak mümkündür. Bu kurama göre güven duygusu 0-2 yaş aralığında oluşmaktadır. Bu yaş aralığında önemli olan faktör bebek için bakım veren kişinin onun ihtiyaçlarını sağlamasıdır. Bu dönemde bebek için cinsiyet kavramı daha oluşmamıştır. Bakım veren kişi için ise bu noktada cinsiyet önemli bir faktör olarak görülmemektedir. Bu doğrultuda Kağıtbaşı (2012, s. 185) ise bebek yetiştirme sürecinin anne-bebek etkileşimi bakım, beslenme ve koruma gibi biyolojik temelli ihtiyaçlar gz önüne alındığında çoğunlukla evrensel olduğunu belirterek bu görüşü desteklemektedir. Bu

nedenle başkalarına güven düzeylerinde cinsiyet açısından anlamlı bir farklılık olmadığı düşünülmektedir.

5.2. Sınıf Düzeyine Göre Kimlik Stilleri ve Kişilerarası İlişki Boyutları Puanlarına İlişkin Bulguların Tartışılması

Öğrencilerin kimlik stilleri puanlarında sınıf düzeyine göre farklılaşma olup olmadığına ilişkin tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları incelendiğinde sınıf düzeyi açısından hem kimlik stilleri (bilgi yönelimli, norm yönelimli, kaçınma yönelimli ve bağlanım) hem de kişilerarası ilişki boyutlarında (onay bağımlılık, empati, başkalarına güven ve duygu farkındalığı) istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır.

Alanyazında mevcut araştırmayı destekleyen çalışmalar bulunmaktadır. Örneğin, üniversite öğrencileriyle yapılan çalışmalarda kimlik statüleri ile sınıf düzeyleri arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır (Akar, 2012; Eryüksel, 1987). Adams ve Jones (1983) lisede okuyan kız öğrencilerle yaptığı çalışmada sınıf düzeylerinde kimlik statüleri açısından anlamlı bir farklılığın bulunmadığını belirtmiştir. Yine başka bir çalışmada aileden ve arkadaşlardan aileden alınan sosyal destek düzeylerine göre sınıf düzeyi açısından kimlik statülerinde anlamlı düzeyde farklılığa rastlanmamıştır (Uzman, 2002).

Aynı zamanda mevcut çalışmanın bulgularıyla çelişen nitelikte bazı çalışmalar bulunmaktadır. Örneğin yapılan bir çalışmada üniversite öğrencilerinin sınıf seviyelerine göre kimlik süreçlerinin farklılaştığı görülmüştür (Aleni Sestito ve Sica, 2014). Sınıf seviyesi ilerledikçe başarılı kimlik ve moratoryum statüsündeki gençlerin sayısı artmakta iken dağınık ve ipotekli kimlik statülerine sahip gençlerin sayısı azalmaktadır (Marcia, 2002).

Ayrıca sınıf düzeyi açısından kişilerarası ilişki boyutlarında anlamlı farklılık bulunmamıştır. Bu çalışmayı destekleyen çalışmalar bulunmaktadır (Terzi, 2019). Aynı zamanda mevcut çalışmayla çelişen bulgulara da rastlanmaktadır. Örneğin, kendi duygularını anlama ve başkalarının duygularını anlama sınıf düzeyi ile ilişkili olduğu bulunan bir çalışmada psikolojik danışman adayları hem kendi hem de diğerlerine ilişkin duygusal farkındalık düzeylerinin sınıf düzeylerine paralel olarak artış göstermekte olduğu bulunmuştur (Gençtanırım Kurt vd., 2015). Aynı zamanda Sungur (2018), üniversite öğrencileriyle yaptığı çalışmada sınıf düzeylerine göre kişilerarası ilişki boyutlarında

anlamli farklılık bulunmuştur. Buna göre sınıf düzeyi arttıkça üniversite öğrencilerinin onay bağımlılık, empati, başkalarına güven ve duygu farkındalığı düzeyleri artmaktadır. Üniversite öğrencilerinin sosyal onay ihtiyacı sınıf düzeyine göre anlamli farklılık bulunmuştur. Buna göre 3. Sınıf öğrencilerinin sosyal onay ihtiyacı 4.sınıf öğrencilerine göre daha yüksek bulunmuştur (Karaşar ve Öğülmüş, 2016). Yapılan başka bir çalışmada ergenlerde sosyal onay ihtiyacının sınıf seviyesi arttıkça azalmakta olduğu bulunmuştur. Altıncı ve sekizinci sınıflar arasında anlamli farklılık bulunmaktadır (Benhua ve Yanxiang, 2004).

Mevcut çalışma 17-26 yaş aralığında beliren yetişkinlik döneminde olan üniversite öğrencilerini kapsamaktadır. Bu dönemin en önemli özelliği kimlik keşfi dönemidir. Bu yaş aralığında olan bireyler kendi değerlerini, standartlarını, normlarını tekrar gözden geçirmekte ve kendini bulmaya çalışmaktadır. Bu nedenle beliren yetişkinlik döneminde olan üniversite öğrencilerinin sınıf düzeylerine göre kimlik stilleri açısından anlamli farklılık olmadığı düşünülmektedir. Ayrıca bu dönem kişilerarası ilişkilerin de yoğun olarak yaşandığı bir dönemdir. Bu dönemdeki üniversite öğrencileri içinde bulundukları dönem nedeniyle hem kendine yönelme hem de dış dünyayla yoğun bir bağlantı içindedirler. Bu çalışma ise sınırlı bir yaş aralığı ve belirli bir gelişimsel dönemi kapsadığı için sınıf düzeyi değişkenin anlamli farklılık oluşturmadığı düşünülmektedir.

5.3. Üniversitede Barınılan Yere Göre Kimlik Stilleri ve Kişilerarası İlişki Boyutları Puanlarına İlişkin Bulguların Tartışılması

Öğrencilerin kimlik stilleri ve kişilerarası ilişki boyutları puanlarında üniversitede barınılanyer (aileden ayrı veya ailenin yanında) durumuna göre farklılık olup olmadığı incelendiğinde kimlik stilleri alt boyutları arasında norm yönelimli kimlik stili ve bağlanım puanlarında barınılanyer durumuna göre istatistiksel olarak anlamli farklılık bulunmuştur. Buna göre ailesinden ayrı ilçe veya ilde okuyan üniversite öğrencilerinin ailesinin yanında yaşayan öğrencilere göre norm yönelimli kimlik stili ve bağlanım puanlarının anlamli düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur. Ayrıca üniversitede barınılanyer durumuna göre kişilerarası ilişki boyutlarında istatistiksel olarak anlamli farklılık bulunmamıştır.

Mevcut çalışma doğrultusunda doğrudan aile ile yaşama ya da aileden ayrı yaşama durumuna göre kimlik stillerine yönelik çalışmalara rastlanmamıştır. Elde edilen sonucu

destekleyen çalışmalar olarak, Arlı (2013) üniversite öğrencilerinin kaldıkları yerin kişisel-sosyal gelişim alanları üzerindeki etkisini incelemiştir. Çalışmada aileden ayrı yaşama durumunun üniversite öğrencilerine insanları tanıma, güven duygusu, bilgi alışverişi, olgunlaşma, bütçe kontrolü, arkadaş edinme, bireysel kararlarını alabilme gibi kişisel ve sosyal beceriler kazandırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçlara bakıldığında tüm bu kişisel ve sosyal beceri kazanımları üniversite öğrencilerinin kimlikle ilgili konularda bir karara varmasına neden olacağı ve böylelikle bağlanım düzeylerinin daha yüksek olacağı düşünülmektedir.

Ayrıca mevcut bulguyla çelişen nitelikte bazı çalışmalar olduğu görölmektedir. Örneğın ailesinden ayrı yaşayan beliren yetişkinlerin başarılı kimlik puanlarının daha yüksek olduğu, ailesi ile birlikte yaşayan bireylerin ise ipotekli kimlik puanlarının daha yüksek olduğu bulunmuştur (Ergin, 2015). Başka bir çalışmada ise ailesinden ayrı yaşayan beliren yetişkinlik dönemindeki üniversite öğrencilerinin ailesiyle yaşayan öğrencilere göre kimlik keşi, arada kalma, alternatifleri deneme ve kendine odaklanma özelliklerini daha yüksek düzeyde deneyimledikleri bulunmuştur (Telefoncu, 2019). Buna göre aileden ayrı yaşayan üniversite öğrencilerinin kendini tanıma anlamında daha fazla girişimde bulundukları, alternatifleri değerdendirdikleri görölmektedir. Bu durumda bireylerin kimlik keşişlerini daha çok yapmalarına neden olmaktadır. Akar (2012) tarafından yapılan bir çalışmada ise üniversite öğrencilerinin kimlik statüsü ile üniversitede barınılanyer durumuna göre anlamlı ilişki bulunmamıştır.

Mevcut çalışmada üniversiteyi aileden ayrı okuyan öğrencilerin norm yönelimli kimlik stili ve bağlanım düzeylerinin daha yüksek olmasının sebebinin ailesinden ayrılan üniversite öğrencilerinin yaşadıkları zorlu ve sıkıntılı süreçlerin ve aynı zamanda sosyal desteğın azalması sebebiyle aile değerdlerine daha sıkı bağlandığı düşünülmektedir. Birey hayatındaki önemli kişilerin değerdlerini ve normlarını aldığında kendini daha rahat hissetmektedir. Özdemir (2013) tarafından yapılan çalışmada üniversiteyi ailesinden ayrı okuyan öğrencilerin daha fazla kaygı yaşadığını ve yüksek psikolojik belirti düzeyi gösterdiğini ve aynı zamanda algılanan sosyal destek düzeylerinin daha düşük olduğu bulunmuştur.

Aynı şekilde lise döneminde özellikle ailenin değerdlerine uyum sağlayan öğrencilerin bunu üniversite yaşantısı boyunca devam ettireceğı düşünülmektedir. Çünkü kimlik süreçleri aynı zamanda tutarlı ve kararlıdır. Bu nedenle aileden ayrı yaşayan üniversite

öğrencilerinin norm yönelimli kimlik stili ve bağlanım düzeylerinin daha yüksek olduğu düşünülmektedir. Bu doğrultuda yapılan çalışmalara bakıldığında çeşitli kültürlerde birçok çalışmada ergenlerin özerkliğinin ve mutluluğunun, ebeveynlerinden ayrılmak yerine onlara bağlılıkla oluştuğu görülmektedir (Kağıtçıbaşı, 2012, s.193). Kültürel açıdan bakıldığında Türk toplumunda aile denetiminin Amerikan ve daha bireyselci toplumlara göre oldukça fazla olduğu görülmekle birlikte Türk toplumundaki bireyler bunu aile tarafından sevilmemek olarak algılamamaktadır. Aksine kendini değerli ve önemli hissetmektedir (Kağıtçıbaşı, 2012, s.52). Bu durum ise üniversite öğrencilerinin aile değerlerine bağlanmalarına ve kimlik stillerinde norm yönelimli kimlik stilini kullanmalarına ve bağlanım düzeylerinin artmasına neden olmaktadır. Aynı zamanda yapılan bir çalışmada beliren yetişkinlik dönemindeki bireylerin evden ayrıldıklarında psikolojik olarak ebeveynlerine yakınlıklarının artmakta ve ebeveynleriyle daha çok şey paylaşmakta oldukları görülmüştür (Arnett, 2007). Ayrıca üniversite birinci sınıf öğrencilerinin üst sınıf öğrencilere göre ebeveynlerine daha fazla psikolojik bağımlılık gösterdikleri bulunmuştur (Lapsley, Rice ve Shadid, 1989).

Ailenin kimlik oluşumu üzerindeki etkisini incelemek geliştirmekte olan ve uzun süre aileyle birlikte yaşama eğilimde olan Türkiye için oldukça önemlidir. Üniversite yaşantısı yeni seçenekler yaratmakta, bireyin kendini keşfetmesine olanak tanıyan ortamı oluşturmasını sağlamakta ve yeni ve yoğun kişilerarası ilişkileri beraberinde getirmektedir. Üniversite öğrencilerinin bazıları ailesinin yanında üniversite yaşantısına devam ederken bazı öğrenciler üniversiteyi farklı bir il veya ilçede okumayı tercih etmektedir. Her iki durumun da üniversite öğrencileri için olumlu ve olumsuz özelliklere sahip olduğu görülmektedir.

Araştırmanın sonucunda üniversitede barınılanyer durumuna göre kişilerarası ilişki boyutlarında anlamlı farklılık çıkmadığı görülmüştür. Mevcut çalışma doğrultusunda doğrudan aile ile yaşama ya da aileden ayrı yaşama durumuna göre kişilerarası ilişkilere yönelik çalışmaların sınırlı sayıda olduğu görülmüştür. Yapılan bir çalışmada üniversitede barınılanyer durumuna göre kişilerarası ilişki boyutlarından başkalarına güven alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur. Aileyle birlikte yaşayan üniversite öğrencilerinin öğrenci evinde kalanlardan başkalarına güven ortalamasının daha düşük, yurttan ve diğer yerleşim yerlerinde kalan öğrencilerden ise daha yüksek olduğu bulunmuştur (Karaşen, 2017). Kişilerarası ilişkiler, bireyin hem aileyle hem de çevreyle

kurduğu ilişkileri içermektedir. Bu nedenle aile ile yaşamının kişilerarası ilişkiler üzerinde anlamlı etkisi bulunmadığı düşünülmektedir.

Sonuç olarak alanyazın incelendiğinde kimlik stilleri ve kişilerarası ilişkiler değişkenleri açısından üniversitede barınılanyer durumuna göre araştırmaların oldukça sınırlı sayıda olduğu görülmüştür. Bu nedenle bu alanda daha fazla çalışmaya ihtiyaç duyulmaktadır. Ayrıca mevcut çalışmaya katılan üniversite öğrencilerinin kaldıkları yere göre dengeli bir grup oluşamamıştır. Bu nedenle bu konuda yapılacak çalışmalarda; aile ile birlikte ve ayrı yaşama durumunun dengeli sayılarda oluşturularak incelenmesi gerekmektedir.

5.4. Katılımcıların Romantik İlişki Durumuna Göre Kimlik Stilleri ve Kişilerarası İlişki Boyutları Puanlarına İlişkin Bulguların Tartışılması

Araştırmada üniversite öğrencilerinin şu an devam eden romantik ilişki durumuna göre kimlik stilleri ve kişilerarası ilişki boyutlarında anlamlı bir farklılık olup olmadığına bakılmıştır. Üniversite öğrencilerinin kimlik stilleri alt boyutları arasında kaçınma yönelimli kimlik stili düzeylerinin şu an devam eden romantik ilişki durumuna göre anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuştur. Buna göre şu an romantik ilişkisi olan üniversite öğrencilerinin kaçınma yönelimli kimlik stili düzeyleri romantik ilişkisi olmayan üniversite öğrencilerine göre anlamlı düzeyde daha düşüktür.

Alanyazında bu bulguyu destekleyen çalışmalar bulunmaktadır. Örneğin en az bir yıl süredir ilişki içinde bulunan bireylerin başarılı kimlik düzeylerinin daha fazla, dağınık kimlik düzeylerinin ise daha az olduğu görülmüştür (Wängqvist, Carlsson, Lee ve Frisén, 2016). Başka bir çalışmada ise şu anda bir ilişkisi olan ergenlerin bağlanım düzeylerinin hiç romantik ilişkisi olmamış ergenlerden daha yüksek olduğu görülmüştür. Ayrıca çalışmada ergenlerin ortalama puanlarına bakıldığında romantik ilişkisi olmayanların olumsuz kimlik algılarının romantik ilişkisi olan öğrencilere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur (Doğru-Çabuker ve Balcı-Çelik, 2019). Yine beliren yetişkinlik döneminde kimlik gelişimi üzerine yapılan bir çalışmada romantik ilişki yaşayan bireylerde ipotekli kimlik düzeyleri daha fazlayken moratoryum kimlik düzeylerinin daha az olduğu görülmektedir (Frisén ve Wängqvist, 2011). Bu sonuçlar romantik ilişki yaşamının bireylerin kimlikle ilgili konularda ertelememelerini, sorumluluk almalarını sağladığını,

olumsuz kimlik algılarını azalttığını ve kişinin kendisiyle ilgili süreçlerde bir karara varmasına yardımcı olduğunu göstermektedir.

Araştırma bulgularıyla çelişen nitelikte bazı çalışmalar bulunmaktadır. Örneğin yapılan bir çalışmada üniversite öğrencilerinin romantik ilişkisi olma durumlarına göre kimlik gelişiminde anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (Pehlivan, 2017). Ayrıca başka bir çalışmada yine romantik ilişki durumu bilgi yönelimli, norm yönelimli ve kaçınma yönelimli kimlik stili puanlarında anlamlı bir farklılık göstermezken bağlanım boyutunda anlamlı bir farklılık bulunmuştur (Kerpelman vd., 2012).

Mevcut çalışmada şu an devam eden romantik ilişki durumuna göre kişilerarası ilişki boyutlarından başkalarına güven puanlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur. Buna göre şu an romantik ilişkisi olan üniversite öğrencilerinin başkalarına güven düzeyleri romantik ilişkisi olmayan üniversite öğrencilerine göre anlamlı düzeyde daha yüksektir. Romantik ilişki durumunun genel olarak kişilerarası ilişkilerde olumlu bir yaklaşıma sebep olduğu görülmektedir. Romantik ilişki yaşayan bireylerin başkalarına güven düzeyi artmaktadır. Çünkü romantik ilişkiyi başlatan ve sürdüren en önemli faktörlerden biri güvendir. Birey güvenebileceği birini tanımıştır ve sonuç olarak çevreye ilişkin de güven duyabileceğini düşünmektedir.

Romantik ilişki durumunda diğer bir değişken olarak üniversite öğrencilerinin daha önce herhangi bir romantik ilişki deneyimine göre kimlik stilleri ve kişilerarası ilişki boyutlarında anlamlı bir farklılık olup olmadığına bakılmıştır. Kimlik stilleri alt boyutları arasında norm yönelimli kimlik stili düzeylerinin daha önce romantik ilişki deneyimine göre anlamlı farklılık gösterdiği görülmüştür. Buna göre daha önce romantik ilişki yaşamış üniversite öğrencilerinin norm yönelimli kimlik stili düzeyleri daha önce romantik ilişki yaşamamış üniversite öğrencilerine göre anlamlı düzeyde daha düşüktür. Alanyazında bu bulguyu destekleyen çalışmalar bulunmaktadır. Örneğin, geçmişte ilişki deneyimi olan ergenler, deneyimi olmayan ergenlere göre daha düşük kaçınma yönelimli kimlik stili kullanmaktadır (Kerpelman vd., 2012). Bu durum romantik ilişki deneyiminin bireylerde kimlikle ilgili alanlarında önemli kişilerin değerlerini ve normlarını sorgusuz ve sualsiz içselleştirmelerini azalttığını ve kimlik keşif süreçlerinde kendi değerlerini bulmaya daha fazla zaman ayırdıklarını göstermektedir.

Ayrıca araştırmada, kişilerarası ilişki boyutları arasında onay bağımlılık ve empati puanlarında daha önce romantik ilişki deneyimleme durumuna göre anlamlı bir farklılık

bulunmuştur. Buna göre romantik ilişki deneyimi olan üniversite öğrencilerinin romantik ilişki deneyimi yaşamamış üniversite öğrencilerine göre onay bağımlılık düzeyleri daha düşük, empati düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Romantik ilişki durumunun genel olarak kişilerarası ilişkilerde olumlu bir yaklaşıma sebep olduğu görülmektedir. Daha fazla romantik ilişki deneyimi yaşayan ergenler daha fazla sosyal kabul elde ettiklerini bildirmektedirler (Furman, Low ve Ho, 2009). Bu durumun bireylerin onay ihtiyacının azalmasına bu nedenle ilişkilerinde daha az onay bağımlılık göstermelerine neden olduğu düşünülmektedir.

Romantik ilişki durumu ile kimlik gelişimi ve kişilerarası ilişkiler arasındaki ilişkiye genel olarak bakıldığında beliren yetişkinlerle yapılan bir çalışmada kimlik gelişiminin romantik ilişki ve arkadaşlık ilişkileri nitelikleriyle ilişkili olduğu görülmüştür. Özellikle başarılı kimliğin romantik ilişki nitelikleriyle pozitif olarak ilişkili olduğu görülmüştür (Barry, Madsen, Nelson, Carroll ve Badger, 2009). Kimlik süreçlerinde özellikle bağlanım boyutu romantik ilişkilerde ayrılıkların en iyi yordayıcısı olarak belirlenmiştir. Yakın ilişkilerin istikrarlı bir şekilde devam etmesinde kimlik süreçlerinin önemli bir rolü vardır. Bağlanım yakın ilişkiler içinde yaşam içinde bir kesinlik duygusu çıkarmayı ve psikolojik yatırımı ifade eder. Güçlü bir kimlik duygusu yakın ilişkilerde devamı sağlamaktadır. Kimlik süreçleri ilişkiye yapılan yatırımın doğrudan bir göstergesidir (Klimstra vd., 2013). Ayrıca flört deneyimleri kimlik oluşumu ve gelişimine katkıda bulunarak ergenin kendi kimliğini bulması ve aile kökeninden ayrılması (Paul ve White, 1990), bireylerin duygusal olarak daha güçlü hissetmesi, kendinden emin ve bağımsız olması ve yeni arkadaşlıklar kurması gibi alanlarda yardımcı olmaktadır (Tashiro ve Frazier, 2003).

Romantik ilişki yaşamayan bireylerin kimlik gelişimine olumlu bir katkı sağladığı düşünülmektedir. Romantik ilişki yaşayan bireylerin kimlikle ilgili konularda daha az erteleme ve kaçınma yaşadığı söylenebilir. Tüm bu sonuçlar doğrultusunda romantik ilişki yaşamayan bireylerin kendi kimlikle ilgili konuları araştırmasına, değerlendirmesine ve bir sonuca bağlamasına yardımcı olduğu görülmektedir. Romantik ilişki durumu sağlıklı kimlik gelişimini desteklemektedir. Beliren yetişkinlik dönemindeki bireylerin kimlik gelişiminde ve kişilerarası ilişkilerinde romantik ilişkilerin anlamı hakkında daha derin bir anlayış elde etmek için bu konuların zaman içinde ve daha derinlemesine araştırılması gerekmektedir. Ayrıca romantik ilişkiler için kişisel anlamın araştırılması ihtiyacı olduğu düşünülmektedir.

Romantik ilişkiler, beliren yetişkinlerin aşk alanında kimlik keşiflerini gerçekleştirdikleri ilişkilerdir. Romantik ilişki deneyiminin özellikle beliren yetişkinlik dönemindeki üniversite öğrencilerinde yaşanma olasılığının oldukça yüksek olduğu söylenebilir. Bu dönemde yaşanan romantik ilişkiler bireyin kendini tanımasına ve başkalarının gözünde kendini görmesine yardımcı olmaktadır. Bu nedenle romantik ilişki bireylerin hem kimlik gelişimine hem kişilerarası ilişkilerine katkı sağlamaktadır. Ayrıca Erikson (1950), “önemli yaşam alanlarındaki seçimlerle özdeşleşme kimlik oluşumunun kilit yönüdür” diyerek yakın ilişkilerin önemine dikkat çekmiştir. Furman ve Buhrmester (1992) üniversite yıllarında romantik ilişkilerin hem erkek hem kadınlar için en fazla destekleyici ilişkilerden biri olduğunu belirtmiştir. Genç insanlar romantik ilişkileri düşünürken veya ilişkilerle ilgilenirken romantik partnerlerinde neyi sevdiklerini veya sevmediklerini bularak kendilerini yakından tanıyan birinin bakış açısından kendini görmektedir (Arnett, 2015). Bu nedenle ilişkiler bir kimlik duygusunun gelişebileceği bağlamlar sunmaktadır. Bireyin kimlik gelişiminde ve kişilerarası ilişkilerinde romantik ilişkilerinin önemine rağmen romantik ilişki durumu oldukça az ilgi görmüştür. Bu nedenle romantik ilişki durumunun araştırmalarda daha çok ele alınması gerekmektedir.

5.5. Kimlik Stilleri ve Kişilerarası İlişki Boyutları Arasındaki İlişkiye Ait Bulguların Tartışılması

Mevcut çalışmada üniversite öğrencilerinin kimlik stilleri ve kişilerarası ilişki boyutları arasındaki ilişkiye bakıldığında kimlik stilleri envanteri alt boyutlarından bilgi yönelimli kimlik stili, kişilerarası ilişki boyutları ölçeği alt boyutlarından empati, duygu farkındalığı ve başkalarına güven ile pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmuştur. Bu doğrultuda üniversite öğrencilerinin bilgi yönelimli kimlik stili düzeyleri arttıkça kişilerarası ilişkilerinde empati, duygu farkındalığı ve başkalarına güven düzeylerinin artması beklenmektedir. Ayrıca bilgi yönelimli kimlik stili ile kişilerarası ilişkilerde sağlıklı ilişkilere neden olan onay bağımlılık alt boyutu arasında negatif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bu doğrultuda üniversite öğrencilerinin bilgi yönelimli kimlik stili düzeyleri arttıkça kişilerarası ilişkilerinde onay bağımlılık düzeylerinin azalacağı beklenmektedir.

Alanyazında mevcut çalışmayı destekleyen nitelikte çalışmalar bulunmaktadır. Örneğin, bilgi yönelimli kimlik stili empati (Smits vd., 2011; Stewart-Brown, 2005), arkadaşlık

kalitesi (Doumen vd., 2012) ve bireyle pozitif ilişkilerle (sıcak, doyum sağlayıcı, diğer kişilere güvenen, güçlü empati becerisine sahip ve yakınlığı içeren) (Vlerioras ve Bosma, 2005) pozitif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur. Ayrıca başarılı kimliğe sahip bireylerin daha çok olumlu psikososyal davranışlar gösterdiği bulunmuştur (Berzonsky, 2011). Yine başka bir çalışmada daha yüksek seviyelerde kimlik statüsüne (başarılı ve moratoryum) sahip ergenlerin daha yüksek empati düzeyi gösterdikleri sonucuna ulaşılmıştır (Erlanger, 1998; Pecukonis, 1990). Yüksek düzeyde kimlik gelişimi benmerkezci olmayan düşünce ve içselleştirilmiş ahlak kontrolleri gibi oldukça gelişmiş empatik becerilerle ilişkilidir (Loevinger, 1976). Mevcut çalışmanın bulgularıyla çelişen nitelikte çalışmaya rastlanmamıştır. Sonuç olarak bilgi yönelimli kimlik stiline olumlu ve sağlıklı kişilerarası ilişkiler ile yakından ilişkili olduğu görülmüştür.

Mevcut çalışmada norm yönelimli kimlik stiline, kişilerarası ilişki boyutları alt boyutlarından empati ve başkalarına güven ile düşük düzeyde pozitif yönde ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu doğrultuda üniversite öğrencilerinin norm yönelimli kimlik stili düzeyleri arttıkça kişilerarası ilişkilerinde empati ve başkalarına güven düzeylerinin artması beklenmektedir. Mevcut araştırmayı destekleyen nitelikte Smits vd. (2010), norm yönelimli kimlik stiline olumlu sosyal davranışlarla pozitif olarak ilişkili olduğunu belirtmiştir. Bu kimlik stiline sahip bireyler yaşamındaki önemli insanların normatif beklentilerine odaklanır ve sosyal olarak kabul edilen davranışlara büyük önem verir. Bu nedenle sosyal normların dışına çıkmadıkları ve daha uyumlu olma eğiliminde oldukları görülmüştür.

Alan yazında bu bulguların aksine bazı çalışmalarda norm yönelimli kimlik stili ile empati arasında ilişki bulunmamıştır (Smits vd., 2011; Stewart Brown, 2005). Ayrıca norm yönelimli kimlik stili ile diğerleriyle pozitif ilişki (sıcak, doyum sağlayıcı, diğer kişilere güvenen, güçlü empati becerisine sahip ve yakınlığı içeren) arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır (Vlerioras ve Bosma, 2005). Miklikowska (2012) tarafından yapılan bir çalışmada norm yönelimli kimlik stiline empati ve deneyime açıklık ile negatif düzeyde anlamlı bir ilişkiye sahip olduğu bulunurken, kişilerarası güven ile bir ilişki bulunmamıştır. Norm yönelimli kimlik stili kendini kabul, yaşam amacı, çevresel ustalık ile pozitif, özerklik ve kişisel gelişim ile negatif olarak ilişkili bulunmuştur (Berzonsky ve Cieciuch, 2016). Norm yönelimli kimlik stiline sahip öğrencilerin olgun kişilerarası ilişkiler kurma görevlerinde bilgi yönelimli kimlik stiline sahip öğrencilere göre daha düşük puan aldıkları

görülmektedir (Berzonsky ve Kuk, 2005). Ayrıca yapılan başka bir çalışmada norm yönelimli kimlik stiline sahip bireylerin bilgiyi birden çok açıdan entegre etme olasılıkları daha düşük olduğu için diğer bireylerin düşüncelerini anlamakta güçlük çektikleri görülmüştür. Norm yönelimli kimlik stiline sahip bireyler kendi görüşlerine tehdit oluşturmamak için diğer insanların duygusal problemlerini yaşamak istememektedir (Smits vd., 2010). Bu durumun onların empati düzeylerini azaltacağı düşünülmektedir.

Bu doğrultuda mevcut araştırma bulgusunun aksine norm yönelimli kimlik stilinin kişilerarası ilişkilerde daha çok olumsuz bir yaklaşım ile ilişkili olduğu görülmektedir. Mevcut çalışmada norm yönelimli kimlik stiliyle empati ve başkalarına güven düzeyi arasında pozitif ilişkinin çıkması kültürel faktörleri düşündürmektedir. Norm yönelimli kimlik stili, kendi değerlerini ve standartlarını oluşturmaktan çok kendi yaşamında önemli gördüğü ve rol model aldığı bireylerin değerlerini ve standartlarını almaktadır. Norm yönelimli kimlik stiline sahip bireylerin bu nedenle başkalarına güven düzeylerinin yüksek olması beklenmektedir. Çünkü bireylerin kabul ettiği bu değer ve normlar bireyin yaşamını zorlanmadan sürdürmesine neden olmaktadır.

Mevcut çalışmada kaçınma yönelimli kimlik stilinin kişilerarası ilişki boyutlarından empati, başkalarına güven, duygu farkındalığı ile anlamlı ve negatif yönde ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Üniversite öğrencilerinin kaçınma yönelimli kimlik stili düzeyleri arttıkça kişilerarası ilişkilerinde empati, başkalarına güven ve duygu farkındalığı düzeylerinin azalacağı beklenmektedir. Aynı zamanda kaçınma yönelimli kimlik stilinin kişilerarası ilişkilerde sağlıklı bir yaklaşıma neden olan onay bağımlılık alt boyutuyla pozitif yönde anlamlı bir ilişki içinde olduğu görülmüştür. Üniversite öğrencilerinin kaçınma yönelimli kimlik stili düzeyleri arttıkça onay bağımlılık düzeylerinin artacağı beklenmektedir.

Alanyazında mevcut çalışmayı destekleyen nitelikte çalışmalar bulunmaktadır. Örneğin, kaçınma yönelimli kimlik stili ile empati (Smits vd., 2011; Stewart-Brown, 2005), diğerleriyle pozitif ilişki (sıcak, doyum sağlayıcı, diğer kişilere güvenen, güçlü empati becerisine sahip ve yakınlığı içeren) (Vlerioras ve Bosma, 2005) arasında negatif ilişki bulunmuştur. Ayrıca yapılan başka çalışmalarda kaçınma yönelimli kimlik stilinin yalnızlık ile pozitif ilişkili olduğu (Doumen vd., 2012), öznel iyi oluş ile negatif ilişkili (Berzonsky ve Cieciuch, 2016) olduğu bulunmuştur. Ayrıca kaçınma yönelimli kimlik stiline sahip bireylerin akranlarıyla daha zayıf sosyal ilişkilere sahip oldukları görülmüştür

(Berzonsky ve Kuk, 2005). Kaçınma yönelimli kimlik stilinin olumlu sosyal davranışlarla negatif olarak ilişkili olduğu görülmüştür (Ma, Shek, Cheung ve Oi Bun Lam, 2000; Padilla-Walker, McNamara, Carroll, Madsen ve Nelson., 2008). Bu doğrultuda kaçınma yönelimli kimlik stilinin olumsuz kişilerarası ilişkiler ile yakından ilişkili olduğu görülmektedir.

Mevcut çalışmada bağlanım alt boyutu ile empati, başkalarına güven ve duygu farkındalığı arasında düşük düzeyde pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Üniversite öğrencilerinin kimlik bağlanım düzeyleri arttıkça empati, başkalarına güven ve duygu farkındalığı düzeylerinin artacağı beklenmektedir. Ayrıca bağlanım ile onay bağımlılık arasında negatif yönde düşük düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur. Üniversite öğrencilerinin bağlanım düzeyleri arttıkça onay bağımlılık düzeylerinin azalacağı beklenmektedir.

Alanyazında bağlanım alt boyutunun doğrudan kişilerarası ilişki boyutlarıyla inceleyen çalışmalara rastlanmamakla birlikte dolaylı olarak yapılan bazı çalışmalar kişilerarası ilişkiler ile ilişkisini göstermektedir. Örneğin, bağlanım ile diğerleriyle pozitif ilişki (sıcak, doyum sağlayıcı, diğer kişilere güvenen, güçlü empati becerisine sahip ve yakınlığı içeren) arasında pozitif bir ilişki bulunmaktadır (Vlerioras ve Bosma, 2005). Ergenler üzerine yapılan bir çalışmada kimlik bağlanımının aile ilişkilerinde daha sağlıklı bir yaklaşımı gösterdiği bulunmuştur (Crocetti, Meeus ve Rubini, 2008). Bağlanım, benlik kavramı ve sıcak ebeveyn-ergen ilişkisi ile olumlu ilişkilidir. Ancak içselleştirilmiş ve dışsallaştırılmış problem davranışları ile negatif olarak ilişkili bulunmuştur (Crocetti vd., 2008; Crocetti, Schwartz, Fermani ve Meeus, 2010). Bağlanımın dikkatli karar verme, ortaya çıkan sonuçlarla ilgili bilgileri araştırmak ve problem odaklı başa çıkma ile pozitif olarak ilişkili olduğu görülmüştür (Berzonsky ve Ferrari, 1996). Arap ve Yahudi kökenli ergenler üzerinde yapılan bir çalışmada bağlanım benlik saygısıyla pozitif ilişki içerisinde bulunurken suçluluk ile negatif olarak ilişkili bulunmuştur (Crocetti, Benish-Weisman ve McDonald, 2020). Ergenlerin kararlı kimlik bulmalarının psikososyal fonksiyonları ve iyi oluşları ile güçlü bir şekilde iç içe olduğu görülmüştür (Crocetti, 2017). Bağlanım beliren yetişkinlik dönemindeki bireylerde iyi oluşla pozitif ilişkilidir (Karas, Cieciuch, Negru ve Crocetti, 2015). Bu araştırmalar doğrultusunda kimlik bağlanımının bireylerin daha sağlıklı kişilerarası ilişkiler kurmasını sağladığı düşünülmektedir.

Ayrıca hem akranlarla hem aileyle olumlu sosyal ilişkilere ve sosyal desteğe sahip olmanın kimlik gelişimiyle pozitif olarak ilişkili olduğu görülmüştür. Kişilerarası ilişkilerin

üniversite öğrencilerinin kimlik arayışıyla yakından ilgili olduğu görülmüştür (Thomas ve Feldman, 2009). Kimlik statülerinin tamamen kişilerarası ve grup ilişkileri üzerinde önemli bir etkisi bulunmaktadır. Başarılı kimliğe sahip bireylerin anne ve baba, akranlarla ilişkilerinde daha iyi oldukları görülmüştür. Sonuç olarak bireylerin kimlik durumları kişilerarası ve grup ilişkilerinde farklı profiller sergilemelerine neden olmaktadır (Morsümbül vd., 2016). Kişilerarası ilişkilerde yeni aktivitelere katılım ve yeni tecrübeler bireylerin farklı değer ve normları keşfetmelerine izin verir. Kişilerarası ilişkilerde yapılan görüşmeler onların kendilerini daha iyi tanımalarına yardımcı olur. Benzer veya farklı değerlere sahip bireyler kendi dünya görüşlerini ve değerlerini netleştirmelerine yardımcı olur. Kimlik stilleri beliren yetişkinlik döneminde akran ilişkileri kalitesiyle yakından ilişkilidir (Doumen vd., 2012).

5.6. Onay Bağımlılığı Yordayan Değişkenlere İlişkin Bulguların Tartışılması

Araştırmada üniversite öğrencilerinin kimlik stilleri envanteri alt boyutları arasından norm yönelimli kimlik stilinin onay bağımlılığını pozitif yönde; bağlanım alt boyutunun ise onay bağımlılığını negatif yönde yordadığı bulunmuştur. Yapılan aşamalı regresyon analizi sonucunda tek başına bağlanımın üniversite öğrencilerin onay bağımlılık puanlarının %5,8'ini açıkladığı görülmektedir. Bağlanımın onay bağımlılığın bireysel olarak yordayıcısı olduğu ancak onay bağımlılıktaki varyansın küçük bir miktarını açıkladığı görülmektedir. Diğer bir yordayıcı değişken norm yönelimli kimlik stili ise bağlanım ile birlikte onay bağımlılık alt boyutunun %10,6'sını açıklamaktadır.

Mevcut çalışmada kimlik stillerinden norm yönelimli kimlik stili ve bağlanım alt boyutlarının onay bağımlılığın yordayıcısı olması bireyin kişilerarası ilişkilerinde kimlik oluşturma sürecinin ve kimlik konusunda sonuca ulaşım karar vermenin etkisi olduğunu göstermektedir. Bu doğrultuda araştırma bulgularına yönelik doğrudan bir çalışmaya rastlanmamakla birlikte dolaylı olarak bazı çalışmalar kimlik gelişimi ve onay bağımlılığın ilişkisini gösterir niteliktedir. Ayrıca literatürde onay bağımlılığın, sosyal onay ihtiyacı olarak araştırıldığı görülmektedir.

Carl Rogers'a göre diğerlerinden olumlu kabul arayışında insanlar kendi içsel duyguları ya da istekleriyle ilgili deneyimlerini görmezden gelebilir ya da çarpıtabilirler. Bu durum kişinin dikkatini kişisel değerinden uzaklaştırabilecek kadar güçlüdür. İnsanlar

diğerlerinden olumlu kabul alma davranışlarında sürdürürken kendi gerçek duygularıyla ve diğer bireylerle etkileşimlerini kaybedebilirler (Cervone ve Pervin, 2016, s.183). Onay bağımlılığı yüksek olan bireyler kişilerarası ilişkilerinde yaşamında önemli olan diğerlerinin düşüncelerini, tutumlarını ve değerlerini ön planda tutmaktadır. Onay bağımlılığı yüksek bireyler kendi bireyselliğini yok sayacak derecede diğerlerine odaklanmıştır (Erden İmamoğlu ve Aydın, 2009). Bu durum bireyin kişilerarası ilişkilerinde kullandığı onay bağımlılık düzeyinin kendi kimlik gelişimiyle olan ilişkisini göstermektedir.

Karaşar (2014) ise onay bağımlılığın kaynağının erken gelişim dönemlerinde birey için diğer insanların yaklaşımının büyük rol oynadığını belirtmektedir. Bu noktada da ebeveyn yaklaşım stillerinin, bireyin bağlanma stillerinin ve kültürün kişilerarası ilişkilerde onay bağımlılık düzeyinde etkisi olduğu görülmektedir. Kimlik gelişimi de bireyin kişilerarası ilişkilerinde gelişmekte olan bir süreçtir. Santrock (2017, s. 143) ise norm yönelimli kimlik stilinin çoğunlukla ebeveynler ergenlere otoriter bir biçimde bağlanma stili sunduklarında ortaya çıktığını belirtmektedir. Yani norm yönelimli kimlik stiline sahip ergenler farklı yaklaşımları, ideolojileri ve meslekleri kendi kendilerine araştırabilecekleri yeterli imkânlarla sahip olamamıştır.

Norm yönelimli kimlik stiline sahip bireyler kendini keşfetme sürecinde diğerlerinin değer ve normlarını sorgulamadan alarak kendi kimliklerini oluşturmaktadır. Kimlik gelişimi süreci bireysellikten oldukça uzaktır. Bu nedenle norm yönelimli kimlik stiline sahip bireylerin kimlik gelişimi sürecindeki düşünce, değer, tutum ve sosyal süreçleri onların kişilerarası ilişkilerinde diğerlerinin isteklerine önem veren onları içselleştiren bir süreç olan onay bağımlılığı düzeylerini arttırmaktadır. Bu doğrultuda bireylerin kimlik gelişiminde norm yönelimli olma düzeyleri arttıkça kişilerarası ilişkilerinde onay bağımlılık düzeylerinin artacağı düşünülmektedir.

Mevcut araştırmada ayrıca bağlanım alt boyutunun varyansa neredeyse norm yönelimli kimlik stili kadar etki ettiği görülmektedir. Bu durum kimlik gelişimi sürecinde bir sonuca ulaşip karar vermenin bireyin kişilerarası ilişkilerinde onay bağımlılık düzeylerine etki ettiğini ve bağlanım düzeylerinin artmasının kişilerin onay bağımlılık düzeylerini azaltacağı göstermektedir. Bağlanım bireylerin çeşitli kimlik alanlarıyla ilgili olarak yapılan kararlı seçimlerden ve bu seçimlerden ortaya çıkan özgüvenden bahsetmektedir. Bağlanım kimliğin sağlamlaştırılmasına ve kimlik gelişiminin başarılı olmasına hizmet

etmektedir (Morsünbül vd., 2016). Özgüvenleri artan ve karar alma sürecinde bireysel olan bireylerin kişilerarası ilişkilerinde onay almaya daha az ihtiyaç duydukları düşünülmektedir. Bu nedenle bağlanım bireylerin yaşamındaki önemli olan diğerlerinin değer, norm ve standartlarını almaktan çok kendi değerlerini oluşturmalarını sağladığı bu nedenle kişilerarası ilişkilerinde onay bağımlılık düzeylerinin daha az olmasını sağladığı düşünülmektedir.

Alanyazında sosyal onay ihtiyacını yordayan çalışmalara bakıldığında, bireyin sosyal kaygı, toplulukçu benlik kurgusu ve kendine yönelik mükemmelliyetçilik duygusunun sosyal onay ihtiyacını yordamakta olduğu görülmüştür. Sosyal onay ihtiyacını bireyci benlik kurgusu ve ilişkisel benliğin yordamadığı görülmüştür (Karaşar, 2014). Toplulukçu benlik kurgusu kişilerarası ilişkiler ve içinde bulunulan grupların etkisiyle diğer kişilerle paylaşılan bağlamlar üzerinde temellendirilmektedir (Ercan, 2011). Toplulukçu benlik kurgusu ve ilişkisel benlik tipine sahip bireylerin kurdukları kişilerarası ilişkilerde onaya daha çok ihtiyaç duydukları görülmektedir (Çıplak, 2016). Bu çalışmalar sosyal onay ihtiyacında kültürel etkenlerin oldukça önemli olduğunu göstermektedir.

Ayrıca onay bağımlılığının, sosyal anksiyete bozukluğu, depresyon ve bağımlı kişilik yapılanması gibi birçok bozukluğa temel oluşturmakta veya bunların oluşturduğu bir sonuç olarak düşünülmektedir (Bebek, 2012). Özerklik özelliğinin, kişilerarası onay bağımlılık değişkenini yüksek oranda açıkladığı görülmüştür (McFerran, Baker, Patton ve Sawyer, 2006). Romantik ilişkilerde sosyal onayı yordayan değişkenleri bulmak için yapılan başka bir çalışmada algılanan arkadaş memnuniyeti ve alternatif seçeneklerin değerlendirilmesinin sosyal onayı yordadığı sonucuna ulaşılmıştır. Aynı araştırmada deneysel yöntemle yapılan aşamada ise ilişki memnuniyetinin sosyal onayı etkilediği görülmüştür (Etcheverry, Le ve Haffman, 2013). Bu durumda sosyal onaya yönelik yapılan çalışmaların daha çok sosyal süreçlere yönelik olduğu görülmektedir.

Türkiye’de yapılan başka bir çalışmada grupla psikolojik danışmada şiir kullanımının onay bağımlılık düzeylerini olumlu yönde etkilediği görülmüştür. Şiir yazma etkinliklerinin grup üyelerinde kabul edici bir ortamda kendilerini ifade etmesine yardımcı olduğu, aynı zamanda grup sürecinde yaşadığı güven duygusu ve işbirliği ile özgüvenlerinin gelişim gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu nedenle onay bağımlılık düzeylerinin olumlu yönde etkilendiği sonucuna ulaşılmıştır (Çıplak, 2016). Kişilerarası onay bağımlılık düzeyi oldukça önemli olmasına karşın çok az araştırma sosyal onayı yordayan faktörleri ele

almıştır. Yapılan çalışmaların daha çok sosyal onayın etkilediği faktörlere yönelik olduğu görülmüştür. Sosyal onayın nedenlerini inceleyen araştırma eksikliğinin kısmen sosyal onay sürecini açıklamak için açık bir teorik temelin olmamasından kaynaklandığı düşünülmektedir (Etcheverry vd., 2013).

5.7. Empatiyi Yordayan Değişkenlere İlişkin Bulguların Tartışılması

Araştırmada üniversite öğrencilerinin kimlik stillerinin kişilerarası ilişki boyutlarını yordayıp yordamadığını test etmek amacıyla yapılan aşamalı regresyon analizi sonucunda tek başına bilgi yönelimli kimlik stili değişkeni üniversite öğrencilerinin kişilerarası ilişki boyutları arasından empati alt boyutunun %10,3'ünü açıkladığı görülmektedir. Bilgi yönelimli kimlik stili ve bağlanım birlikte empati alt boyutunun %12,2'sini açıklamaktadır. Bu bulguya göre üniversite öğrencilerinin bilgi yönelimli kimlik stili ve bağlanım düzeyleri arttıkça kişilerarası ilişkilerinde empati düzeyi artmaktadır.

Empati kişilerarası ilişkilerde sağlıklı bir yaklaşımı işaret etmektedir. Empati karşıdaki insanın duygularını, düşüncelerini etkin bir şekilde dinleme, anlama ve son aşamada karşı tarafa yansıtma becerisi olarak tanımlanabilir. Empati kişilerarası ilişkileri sağlıklı bir şekilde devam ettiren en önemli faktörlerden biridir. Empatinin olduğu bir ilişkide birey kendini daha iyi hissetmekte ve iyi oluş düzeyi artmaktadır. Üst düzey yöneticilerle yapılan bir çalışmada kişilerarası ilişki kalitesi ve empati arasında pozitif ilişki bulunmuştur (Tehrani-Javan, Pashang ve Mashayekh, 2016). Aynı zamanda üniversite öğrencileri üzerinde yapılan bir çalışmada da empati kişilerarası ilişki kalitesiyle pozitif olarak ilişkili bulunmuştur (Khodabakhsh ve Besharat, 2011). Üniversite öğrencileri üzerine yapılan bir çalışmada empatik eğilim düzeyleri arttıkça bireylerin kişilerarası ilişkilerinde saldırganlık, küçümseyici ve ketleyici ilişki tarzlarının azaldığı; açık, saygılı ve besleyici ilişki tarzlarının arttığı görülmüştür (Hasta ve Güler, 2013). Aynı zamanda empati bireylerin birbirini anlamasını sağlamakta ve çatışma oluşumunu engellemektedir (Dökmen, 2003). Empati kişilerarası ilişkilerde olumlu sonuçlarla kalmayıp aynı zamanda olumsuz sonuçlar üzerinde de dikkate alınmalıdır. Bu nedenlerle empatiyi yordayan değişkenlerin araştırılması oldukça önemlidir.

Bilgi yönelimli kimlik stili ise olumlu sosyal davranışlarla pozitif olarak ilişkilidir. Bu kimlik statüsünde bireyler kişilerarası bağlantılara güçlü şekilde bağlanır. Bilgi yönelimli

kimlik stiline sahip bireyler kendileriyle ilgili konularda araştırma yapar ve kendini değerlendirir. Kendini bulma sürecini en iyi ve sağlıklı şekilde yapan bir kimlik stilidir. Ayrıca bu kimlik stiline sahip bireyler yeni düşüncelere, değer ve eylemlere açıktır. Bu durum bireylerin kişilerarası ilişkilerde kendini ortaya koymasına, karşıdaki kişinin düşüncelerini ve duygularını anlamasına ve saygı duymasına yol açmaktadır. Bu kimlik stili empatiyi yaklaşık %10 oranında açıklamaktadır. Bireylerin bilgi yönelimli kimlik stili düzeyi arttıkça kişilerarası ilişkilerinde empati düzeyleri artacaktır. Bu durum sonucunda empatiye yönelik çalışmalarda kimlik gelişimini ve özellikle bilgi yönelimli kimlik stilinin göz önüne alınması gerektiğini göstermektedir.

Bağlanım boyutu ise empatiyi oldukça düşük düzeyde açıklamaktadır. Kimlik bağlanımının olması yani bireylerin kimlikle ilgili konularda karar verme sürecinin tamamlanmış olması kişinin kendini bulmasına, ilişkilerde kendini ortaya koymasına ve karşıdaki kişinin de duygu ve düşüncelerini anlamasına neden olduğu düşünülmektedir. Bu durum yapılan çalışmalarla da desteklenmiştir. Örneğin Berzonsky ve Cieciuch (2016) yaptıkları çalışmada bağlanımın tek başına diğer insanlarla pozitif ilişkilerin %15'ini yordadığını kimlik stilleriyle birlikte bu oranın %18 olduğu sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca başka bir çalışmada da bağlanım diğerleriyle pozitif ilişkilerin önemli bir yordayıcısı olarak bulunmuştur (Vlerioras ve Bosma, 2005).

Empatiyi yordayan değişkenlere bakıldığında çocuklar üzerine yapılan bir çalışmada empatiyi etkileyen faktörler olarak hem dışsal hem de içsel faktörlere bakılmıştır. Dışsal faktörlerde daha çok erken bebek bakım ilişkisinde ebeveyn faktörlerinin etkisi olduğu görülürken içsel faktörler olarak pozitif duygusallık, kontrol ve bilişsel perspektif alma değişkenlerinin etkili olduğu görülmüştür (Moreno, Klute ve Robinson, 2008). Hemşirelerle yapılan başka bir çalışmada güvenli bağlanma stilinin empati değişkeninin %53'ünü, güvensiz bağlanma stilinin ise empatiyi %76 oranında yordadığı sonucuna ulaşılmıştır (Khodabakhsh, 2012). Bağlanma stillerinin kimlik gelişimiyle yakın ilişki içinde olduğu bilinmektedir Bu doğrultuda yapılan bir çalışmada içten denetimli bir yapıya sahip olarak güvenli bağlanmanın bilgi yönelimli stil ile pozitif ilişki içinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Güvenli ya da güvensiz bağlanmanın beliren yetişkinlik döneminde gençlerin sağlıklı bir kimlik gelişimini destekleyeceği düşünülmektedir (Topal, 2019). Bu doğrultuda sağlıklı bir kimlik gelişiminin empatiyi yordadığı sonucuna ulaşılmaktadır.

Geçmişte yapılan bazı araştırmalar insanlar arasındaki empati düzeylerinin bireysel özelliklerinin bir fonksiyonu olarak değiştiğini göstermektedir. Örneğin, sağlık çalışanları üzerine yapılan bir çalışmada empatinin demografik değişkenlerden ziyade kişilik özellikleri, algılanan sosyal ilişkiler, yaşam doyumu ve benlik saygısı gibi değişkenlerle daha sık ilişki olduğu bulunmuştur (Gilson ve Moyer, 2000). Yapılan başka bir çalışmada hemşirelik öğrencilerinin empati yeteneğini etkileyen faktörler çeşitlilik kabul edilebilirliği, duygusal açıklık ve diğer farkındalıklar olduğu görülmüştür ve tüm bunların empatiyi %51,9 olarak açıkladığı bulgulanmıştır (Yeo, 2017). Kadın sosyal hizmet uzmanlarına yönelik yapılan bir çalışmada yaş, kendini yansıtırma, duyguların değerlendirilmesi ve ifadesi empatinin yordayıcıları olarak bulunmuştur (Stanley, Mettilda Buwaneswari ve Meenakshi, 2020).

Empatinin kimlik oluşumu ve kişilerarası ilişkiler gibi ergenlik ve beliren yetişkinlik döneminde daha yüksek olgunluk seviyesine gelmekte olduğu belirtilmiştir (Hoffman, 1984). Bu nedenle özellikle beliren yetişkinlik dönemindeki bireylerde empatiyi yordayan değişkenleri bulmak oldukça önemlidir. Ayrıca empati kişilerarası ilişkilerin kalitesinde yüksek derecede değişkenliği açıkladığı sürece oldukça önemli olacak ve bu alanda daha fazla araştırma yapma gereği olacaktır.

5.8. Başkalarına Güveni Yordayan Değişkenlere İlişkin Bulguların Tartışılması

Öğrencilerin kimlik stillerinin kişilerarası ilişki boyutlarını yordayıp yordamadığını test etmek amacıyla yapılan aşamalı regresyon analizi sonucunda tek başına bağlanım değişkeni üniversite öğrencilerinin kişilerarası ilişki boyutlarında başkalarına güven alt boyutunun %6,3'ünü açıkladığı görülmektedir.

Başkalarına güven kişilerarası ilişkilerde sağlıklı bir yaklaşımı işaret etmektedir. Güven kişilerarası ilişkilerin kurulmasında ve sürdürülmesinde oldukça önemli bir etkidir. Güven çeşitli alanlar içinde pozitif kişilerarası ilişkilerde anahtar bir rol oynamaktadır (McKnight ve Chervany, 1996). Güven süreç içerisinde kişilerin birbirini tanıması sonucuyla zamanla oluşmaktadır (Büyükdağ, 2018). Güven, hem bilişsel bir durum hem de bir davranış biçimi olarak düşünülebilir ve bazıları diğerlerinden oldukça farklı olan çok çeşitli güvenme davranışları olabilmektedir (Barnett, 1973). Bireyin kimlik gelişimi sosyal

bilişsel süreçleri içerdiği gibi güven duygusunun da sosyal ve bilişsel süreçleri içerdiği görülmektedir.

Yapılan bu çalışmada üniversite öğrencilerinin kullandıkları kimlik stillerinin kişilerarası ilişkisinde başkalarına güven düzeylerini etkilemediği görülmüştür. Erikson (1968) geliştirdiği psikososyal gelişim kuramında güven duygusunun yaşamın ilk yıllarında oluştuğunu belirtmektedir. Bowlby (1969) ise güven oluşumunun erken bebeklik dönemlerinde anne ve bebek arasında gelişen ilişkinin niteliği çerçevesinde ele almaktadır. Sullivan (1953) ise erken çocukluk döneminde anne ve babanın çocuğa yaklaşımı noktasında güven oluşumu söylemiştir ve kişilerarası ilişkiler üzerinde durmuştur. Bu doğrultuda güvenin çocukluk döneminde kişinin kimlik gelişiminden daha önceki bir süreçte gelişen bir duygu olduğu görülmektedir. Bu nedenle başkalarına güven duygusunun kimlik gelişimi sürecinden etkilenmediği düşünülmektedir.

Güven, bir ilişkideki iki veya daha fazla kişi birbirinin dürüst olduğuna inandığında ve karşılıklı şekilde birbirlerinin en iyi çıkarlarını göz önüne aldığında oluşmaktadır. Güven kişilerarası, durumsal ve sosyokültürel bağlamda gelişir. Kişilerin kişilerarası bağlamda başkalarından aldığı geri bildirimler, güven geliştirme sürecinde çok önemli bir rol oynamaktadır (Nadeem Kirmani ve Ankitha, 2017). Bu durum bireyin güven oluşumunda etkileşim içerisinde bulunduğu diğer bireylerin etkisi olduğunu göstermektedir. Bireyin kendine yönelik tanıma ve keşfetmesinden ziyade güven daha çok kişilerarası bir durum olarak görünmektedir.

Yapılan başka bir çalışmada ise kişilerarası güvenin yordayıcıları olarak bilgi arayan ve kaynak arasındaki ilişkiler, bilgi kaynağının özellikleri ve bilgi arayan kişinin özellikleri istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Bu özellikler arasında en çok kişilerarası güvenin yordayıcıları paylaşılan vizyon ve dil gibi şekillendirilebilir özellikler olduğu dikkat çekmektedir. Daha kararlı ve tutarlı olan özelliklerin kişilerarası güvende yordayıcılığının hiç veya çok az etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Levin, Cross ve Abrams, 2002). Bu durum kimlik gelişimi gibi daha tutarlı ve kararlı bir özelliğin güven üzerinde yordayıcılığının hiç ya da çok az olmasını destekler niteliktedir.

Mevcut araştırmada kimlik sürecinin bir sonucu olan bağlanımın başkalarına güveni yordadığı sonucuna ulaşılmıştır. Mevcut çalışmayı destekleyen nitelikte ergenler üzerine yapılan bir çalışmada kimlik bağlanımlarını güçlü olarak tanımlayan ergenlerin ebeveynlerine daha çok güven duydukları görülmüştür (Crocetti, Meeus ve Rubini, 2008).

Ayrıca güvenme davranışı kişinin kendisiyle ilgili sonuçların aktif bir yatırımını gerektirmektedir. Kişisel kimliğe ilişkin ipuçları algılanan güvenirliliği arttırmaktadır (Tanis ve Postmes, 2005).

5.9. Duygu Farkındalığını Yordayan Değişkenlere İlişkin Bulguların Tartışılması

Öğrencilerin kimlik stillerinin kişilerarası ilişki boyutlarından duygu farkındalığını yordayıp yordamadığını test etmek amacıyla yapılan aşamalı regresyon analizi sonucunda tek başına bilgi yönelimli kimlik stili değişkeni üniversite öğrencilerinin kişilerarası ilişki boyutlarında duygu farkındalığı alt boyutunun %5,1'ini açıkladığı görülmektedir. Bilgi yönelimli ve kaçınma yönelimli kimlik stili değişkenleri birlikte duygu farkındalığı alt boyutunun %8,5'ini açıklamaktadır. Bilgi yönelimli, kaçınma yönelimli ve norm yönelimli kimlik stili birlikte duygu farkındalığı alt boyutunun %10,1'ini açıklamaktadır. Bilgi yönelimli, kaçınma yönelimli, norm yönelimli kimlik stili ve bağlanım değişkenleri birlikte duygu farkındalığı alt boyutunun %12'sini açıkladığı görülmüştür. Bu bulgulara göre bilgi yönelimli kimlik stili ve bağlanım duygu farkındalığını pozitif yönde, kaçınma ve norm yönelimli kimlik stilinin duygu farkındalığını negatif yönde yordadığı görülmektedir.

Duygu farkındalığı kişilerarası ilişkilerde sağlıklı bir yaklaşımı işaret etmektedir. Duyguların uyumlu bir yaşam için önemli işlevleri bulunmaktadır. Duygu farkındalığı, duyguları tanımlama, ayrıştırma ve etkileme becerisi olarak tanımlanmaktadır ve uyumlu bir duygu düzenleme için ön koşuldur (Gem, 2018). Kişinin duyguları hakkında farkındalığı olmasının kişiye içinde bulunduğu durumun içeriğini daha iyi anlayabilmesine ve bu durumun gerekliliklerine göre hareket etmesine olanak sağlamaktadır (Soykan, 2019). Bireyin kendi duygularının farkında olması bireyin kendini tanımasında ve kişilerarası ilişkilerini düzenlemesinde etkilidir. Aynı zamanda birey başkalarının duygularının farkında olarak etkili iletişim kurmada daha işlevsel beceriler sergileyebilir. Duygusal farkındalık, hem bireyin yaşamını hem de bireyin kişilerarası ilişkisini çeşitli boyutlarda etkilemektedir. Kişilerarası ilişkilerin temelinde başkalarının duygularını anlama ve bu duygulara uygun olabilecek duyuşsal, bilişsel ve davranışsal tepkilerinin verilmesinin bu ilişkileri güçlendirebileceği söylenebilir (Gençtanırım Kurt vd., 2015). Bu nedenle beliren yetişkinlik dönemindeki üniversite öğrencilerinin duygusal

farkındalıklarının ve gelişiminin değerlendirilmesi çevrelere uyumundaki rolünün daha iyi anlaşılabilmesi için oldukça önemlidir.

Duyguların kimlikle güçlü bir şekilde iç içe geçtiği düşünülmektedir (Kunnen, Bosma, Van Halen ve Van der Malen, 2001). Duygusal farkındalık, duygunun yaşanması ve ifadesinden farklı olarak o andaki duygu hakkında bilgi sahibi olmayı içermektedir. Duygusal farkındalık olmadan insanın kendi iç dünyasını fark etmesi ihtiyaç ve duygularının farkında olması çok zordur. Duygusal farkındalığın düşüklüğü kişilerin kendini tanımasını engellemektedir. Kendini tanımakta sorun yaşayan insanın kendini gerçekleştirmesi ve yeniliklere açık olması beklenmemelidir (Kuyumcu, 2011). Bu doğrultuda bu çalışmada kimlik stillerinin duygu farkındalığını yordayıcılığı incelenmiştir.

Mevcut çalışmada bilgi yönelimli, norm yönelimli ve kaçınma yönelimli kimlik stilleri ve aynı zamanda bağlanımın duygu farkındalığını yordadığı görülmüştür. Özellikle bilgi yönelimli kimlik stiline duygu farkındalığında daha büyük bir varyansa sahip olduğu görülmüştür. Bilgi yönelimli kimlik stiline sahip bireyler kendi hakkında düşünmekte, kendisiyle ve çevresiyle ilgili konuları araştırıp değerlendirmektedir. Bu durum bireylerin kendini daha iyi tanımasına neden olmaktadır. Kendi içine yönelen ve değerlendiren bireylerin ise duygu farkındalığının yüksek olması beklenmektedir. Aynı şekilde bağlanım boyutunun da duygu farkındalığını pozitif olarak yordamakta olduğu görülmüştür.

Araştırmada norm ve kaçınma yönelimli kimlik stiline ise duygusal farkındalığı negatif yönde yordadığı görülmüştür. Norm yönelimli kimlik stili, yaşamındaki önemli diğerlerinin beklentilerini ve isteklerini dikkate alan bir kimlik stildir. Kendi içsel yolculuğunu göz ardı etmektedir. Bu nedenle kendi duygularının farkında olmaktan ziyade tamamen dışsal olaylarla ilgilidir. Aynı şekilde kaçınma yönelimli kimlik stiline sahip bireyler ise kendiyle ilgili konularda kaçınmakta ve bu süreci ertelemektedir. Kendinden uzaklaşan bireylerin ise içsel bir süreç olan duygu farkındalığı düzeylerinin daha az olması beklenmektedir. Literatürde duygu farkındalığının kişilerarası ilişkilerde pozitif bir yaklaşıma neden olduğu görülmüştür. Bu doğrultuda Vlerioras ve Bosma (2005) yaptıkları çalışmada kaçınma yönelimli kimlik stili diğerleriyle pozitif ilişkilerin önemli bir yordayıcısı olarak bulmuşlardır. Bu bulgu araştırma sonuçlarını destekler niteliktedir.

Duygusal farkındalığı etkileyen faktörlere bakıldığında bireyin kişilik özelliklerinden etkilendiği görülmektedir. Örneğin sınır kişilik özelliği ile duygu farkındalığı arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Sınır kişilik özelliği düzeyi düşük grubun yüksek

gruba kıyasla duygu farkındalığı ortalama puanının daha yüksek olduğu görülmüştür. Sınır kişilik özelliği düzeyi arttıkça duygu farkındalığı düzeyi azalmaktadır (Soykan, 2019). Cinsiyet ve sözel beceriler çocuklarda duygusal farkındalığın önemli yordayıcıları olarak bulunmuştur (Mancini, Agnoli, Trambini, Baldora ve Surcinelli, 2013). Duygusal farkındalığın, duygusal uyaranları tanıma ve kategorize etme gibi duygusal işlevlerin diğer alanlarıyla ilişkili olduğu görülmüştür (Lane, Sechrest, Riedel, Shaipiro ve Kazsniak, 2000). Duygusal farkındalık üzerinde başka önemli bir rol oynayan değişken ise motivasyon olarak bulunmuştur (Ciarrochi, Hynes ve Crittenden, 2010). Duygusal farkındalık kültürel faktörler tarafından etkilenmektedir. Toplulukçu bir algıda olduğu düşünülen Türk öğrencilerde kültürel etkilerden kaynaklı potansiyelini en üst düzeyde gösterebilme, duygularını fark etmek önemliyken İngiliz öğrencilerin duygularını ifade etmeye daha fazla önem verdikleri düşünülmektedir. Türk öğrencilerin duygusal farkındalık ve duyguları ifade etme yeterlilikleri daha düşük bulunmuştur (Kuyumcu ve Güven, 2012).

Tüm bu sonuçlar göz önüne alındığında bireyin kim olduğuna dair fikirlerini içeren kimlik duygusunun duygusal farkındalık üzerinde yordayıcı etkiye sahip olması beklenmektedir. Çünkü kimliğin bireyin kişilik özelliklerinin, duygusal ve sosyal süreçlerinin bir birleşimi olduğu düşünülmektedir.

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmada ulaşılan sonuçlara ve bu sonuçlara dayalı önerilere yer verilmiştir.

6.1. Sonuçlar

1. Cinsiyete göre kimlik stilleri alt boyutlarından kaçınma yönelimli kimlik stili ve bağlanım; kişilerarası ilişki boyutlarından empati ve duygu farkındalığı düzeylerinde anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.
2. Sınıf düzeyine göre kimlik stilleri ve kişilerarası ilişki boyutlarında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.
3. Üniversite öğrencilerinin üniversitede barınılıyer (aileden ayrı ya da ailenin yanında yaşama) durumuna göre kimlik stilleri alt boyutlarından norm yönelimli kimlik stili ve bağlanım düzeylerinde anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Kişilerarası ilişki boyutlarında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.
4. Üniversite öğrencilerinin şu an devam eden romantik ilişki durumuna göre kimlik stilleri alt boyutları arasında kaçınma yönelimli kimlik stili; kişilerarası ilişki boyutları arasında başkalarına güven düzeylerinde anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.
5. Üniversite öğrencilerinin daha önce biten romantik ilişki durumuna göre kimlik stilleri alt boyutları arasından norm yönelimli kimlik stili; kişilerarası ilişki boyutları arasından onay bağımlılık ve empati düzeylerinde anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.

6. Kimlik stilleri envanteri alt boyutları arasından bilgi yönelimli kimlik stili kişilerarası ilişki boyutlarından empati, başkalarına güven ve duygu farkındalığı ile pozitif yönlü, onay bağımlılık ile negatif yönlü ilişki bulunmaktadır.
7. Kimlik stilleri envanteri alt boyutları arasından norm yönelimli kimlik stili kişilerarası ilişki boyutlarından empati ve başkalarına güven ile pozitif yönlü ilişki bulunmaktadır.
8. Kimlik stilleri envanteri alt boyutları arasından kaçınma yönelimli kimlik stili kişilerarası ilişki alt boyutlarından empati, başkalarına güven ve duygu farkındalığı ile negatif yönlü, onay bağımlılık ile pozitif yönlü ilişki bulunmaktadır.
9. Kimlik stilleri alt boyutları arasından bağlanım kişilerarası ilişki boyutlarından empati, başkalarına güven ve duygu farkındalığı ile pozitif yönlü, onay bağımlılık ile negatif yönlü ilişki bulunmaktadır.
10. Kimlik stilleri alt boyutları arasından norm yönelimli kimlik stili ve bağlanım onay bağımlılık alt boyutunun %10,6'sını açıklamaktadır.
11. Kimlik stilleri alt boyutları arasından bilgi yönelimli kimlik stili ve bağlanım empati alt boyutunun %12,2'sini açıklamaktadır.
12. Kimlik stilleri alt boyutları arasında bağlanım başkalarına güven alt boyutunun %6,3'ünü açıklamaktadır.
13. Kimlik stilleri alt boyutları arasından bilgi yönelimli, norm yönelimli ve kaçınma yönelimli kimlik stili ve bağlanım duygu farkındalığı alt boyutunun %12'sini açıklamaktadır.

Sonuç olarak beliren yetişkinlik dönemindeki üniversite öğrencilerinin kimlik stillerinin kişilerarası ilişki boyutlarıyla yakından ilişkili olduğu görülmektedir. Kimlik stilleri alt boyutları arasında özellikle bağlanım kişilerarası ilişkilerde önemli bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Çalışmada kimlik bağlanımının kişilerarası ilişki boyutlarının önemli bir yordayıcısı olduğu görülmektedir. Bilgi yönelimli kimlik stili ve bağlanımın özellikle bireylerin sağlıklı kişilerarası ilişkiler kurması yönünden destekleyici nitelikte olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

6.2. Öneriler

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular dikkate alındığında, uygulayıcılara ve araştırmacılara yönelik olmak üzere iki başlık altında öneride bulunulabilir.

6.2.1. Uygulayıcılara Yönelik Öneriler

1. Psikolojik danışma merkezlerine kişilerarası ilişki problemiyle başvuran üniversite öğrencilerinin kullandıkları kimlik stillerini göz ardı etmemek gerekmektedir. Çünkü bir bireyin kendini tanıması, kendi hakkında fikirleri olması diğer bireylerle ilişkilerinde kendini ortaya koymasına ve ilişkilerinin sağlıklı yürümesine neden olacağı düşünülmektedir.
2. Üniversite öğrencilerinin kişilerarası ilişkilerini geliştirmek amacıyla yapılan grupta psikolojik danışma veya psikoeğitim programlarında sürece kimlik gelişimini de dâhil etmek katkı sağlayıcı olabilir.
3. Beliren yetişkinlik dönemindeki üniversite öğrencilerine amaçlarını, değerlerini, standartlarını incelemeye ve aktif olarak yansıtmaya teşvik etmek bireylerin daha sağlıklı kişilerarası ilişkiler yürütmesini sağlayabilir.
4. Kaçınma ve norm yönelimli kimlik stiline sahip bireylerin bireysel ve bağımsız kararlarını kişisel gelişimleri noktasında ilerletmeleri sağlanabilir.

6.2.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler

1. Beliren yetişkinlik döneminde kimliğin merkezi bir rol oynaması sebebiyle son yıllarda sayısız çalışma kimlik süreci ve psikososyal değişkenler arasındaki ilişkiye bakmıştır. Türkiye’de beliren yetişkinlik döneminde kimlik süreçlerinin kişilerarası ilişkilerle olan ilişkisi hakkında oldukça az çalışma yapıldığı görülmektedir. Bu nedenle bu konuda daha fazla çalışmaya ihtiyaç duyulmaktadır.
2. Kimlik stilleri ve kişilerarası ilişkiler bebeklik döneminden itibaren başlayan ve çeşitli gelişim süreçleriyle birlikte ilerleyen bir süreçtir. Bireyler zaman içinde tekrarlı bir şekilde kimliklerini oluşturmakta ve sürdürmektedirler. Bu nedenle kimlik gelişimi ve kişilerarası ilişkilerle ilgili boylamsal çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

3. Kimlik stilleri ve kişilerarası ilişkiler hayatın her döneminde daha farklı anlam ifade etmektedir. Bu nedenle farklı örneklerle çalışmak kimlik gelişimi ve kişilerarası ilişkilere yönelik farklı bakış açıları kazandıracaktır.
4. Kimlik stilleri ve kişilerarası ilişkilerle ilgili yapılan çalışmalarda daha çok bu iki kavram arasındaki ilişkiye bakıldığı görülmüştür. Kimlik gelişimi ve kişilerarası ilişkiler incelenen kuramlar doğrultusunda iç içe bulunan ve karşılıklı birbirinden etkilenen kavramlardır. Bu nedenle kimlik gelişimi ve kişilerarası ilişki arasındaki ilişkiyi belirleyebilecek olası ara faktörlere ihtiyaç duyulmaktadır. Örneğin benlik saygısı, bağlanma stilleri, empati, benliğin farklılaşması gibi kavramların hem kimlik stilleri hem de kişilerarası ilişkiler kavramlarıyla yakından ilişkili olduğu görülmektedir.
5. Kimlik stilleri ve kişilerarası ilişki boyutları arasındaki ilişki söz konusu olduğunda kimlik bağlanımı önemli bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkiye’de kimlik stilleriyle ilgili yapılan çalışmalarda bağlanım boyutunun sınırlı sayıda çalışmaya dâhil edildiği görülmektedir. Bağlanım boyutu özellikle kişilerarası ilişkilerde önemli bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle kimlik gelişimiyle ilgili yapılan çalışmalarda özellikle bağlanım boyutunun araştırmalara dâhil edilmesi önerilmektedir.
6. Uzun yıllar kimlik literatürü Erikson (1950) psikososyal teorisi ve Marcia’nın (1966) kimlik statüleri doğrultusunda ilerlemiştir. Son yıllarda ise kimliğe yönelik bireylerin kimlik seçeneklerini araştırması ve kimlik bağlanımını seçebilmeleri için farklı yollara odaklanan süreç kimlik modelleri gelişmiştir. Kimlik gelişimine yönelik yeni geliştirilen modellerin araştırmalarda kullanılmasının kimliğe daha farklı bir açıdan bakılmasını sağlayabilir.

KAYNAKLAR

- Adams, G.R., ve Jones, R.M. (1983). Female adolescents' identity development: Age comparisons and perceived child-rearing experience. *Developmental Psychology*, 19(2), 249–256. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.19.2.249>.
- Adams, G. R., ve Marshall, S. K. (1996). A developmental social psychology of identity: Understanding the person-in-context. *Journal of Adolescence*, 19(5), 429-442. <https://doi.org/10.1006/jado.1996.0041>.
- Ainsworth, M. D. S., Blehar, M. C., Waters, E. ve Wall, S. (1978). *Patterns of attachment: A psychological study of the strange situation*. Oxford, England: Lawrence Erlbaum.
- Akar, A. (2012). *Üniversite öğrencilerinin kimlik statüleri ile bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Aleni Sestito, L.ve Sica, L. S. (2014). Identity formation of Italian emerging adults living with parents: A narrative study. *Journal of Adolescence*, 37, 1435–1447.
- Aluede, O., Imhonde, H. ve Eguavoen, A. (2006). Academic, career and personal needs of Nigerian University students. *Journal of Instructional Psychology*, 33(1), 50-57.
- Arnett, J. J. (1998). Learning to stand alone: The contemporary American transition to adulthood in cultural and historical context. *Human Development*, 41, 295-315.
- Arnett, J.J.(2000). Emerging adulthood: A theory of development from the late teens through the twenties. *American Psychological Association*, 55(5), 469- 480.
- Arnett, J.J. (2007). Emerging adulthood: What is it, and what is it good for? *Society for Research in Child Development Perspectives*, 1(2), 68-73.

- Arnett, J. J. (2015). *Emerging adulthood: The winding road from the late teens through the twenties*. New York: Oxford University.
- Arlı, E. (2013). Barınma yerinin üniversite öğrencilerinin kişisel ve sosyal gelişim ve akademik başarı üzerindeki etkilerinin odak grup görüşmesi ile incelenmesi. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 3(2), 173-178. DOI: 10.5961/jhes.2013.073.
- Atak, H. (2005). *Beliren yetişkinlik: Yeni bir yaşam döneminin Türkiye’de incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Atak, H.(2011). Kimlik gelişimi ve kimlik biçimlenmesi: Kuramsal bir değerlendirme. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 3(1), 163-213.
- Bartlett, F. C. (1932). *Remembering: A study in experimental and social psychology*. Cambridge University.
- Barnett, P. W. (1973). *Trust in interpersonal communication*. Education Welfarenational Institute Of Education, Montreal.
- Barry, C. M., Madsen, S. D., Nelson, L. J., Carroll, J. S. ve Badger, S. (2009). Friendship and romantic relationship qualities in emerging adulthood: Differential associations with identity development and achieved adulthood criteria. *Journal of Adult Development*, 16(4), 209–222. <https://doi.org/10.1007/s10804-009-9067-x>.
- Bartholomew, K. (1990). Avoidance of intimacy: An attachment perspective. *Journal of Social and Personal Relationships*, 7, 147-178.
- Bartholomew, K. ve Horowitz L. M. (1991). Attachment styles among young adults: Atest of a four-category model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61(2), 226-244.
- Basow, S.A., Lilley, E., Bookwala, J., ve McGillicuddy-DeLisi, A. (2008). Identity development and psychological well-being in Korean-born adoptees in the US. *American Journal of Orthopsychiatry*, 78(4):473-80. DOI: 10.1037/a0014450.
- Batıgün, A. (2004). İntihar ile ilişkili bazı değişkenler: Öfke/saldırganlık, dürtüsel davranışlar, problem çözme becerileri, yaşam sürdürme nedenleri. *Kriz Dergisi*, 12(2), 49- 61.
- Beaumont, S.L. (2011). Identity styles and wisdom during emerging adulthood: relationships with mindfulness and savoring. *Journal Identity An International*

Journal of Theory and Research, 11(2), 155-180,
<https://doi.org/10.1080/15283488.2011.557298>.

- Bebek, H. (2012). Onay bağımlılığı ölçeğinin geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Np Akademi*, 1(2), 30-35.
- Benhua, X., ve Yanxiang, P. (2004). Research on the relationship between interpersonal trust and depression of undergraduate. *Journal of Clinical Psychosomatic Diseases*, 2.
- Berzonsky, M. D. (1989). Identity style: conceptualization and measurement. *Journal of Adolescent Research*, 4, 268-282.
- Berzonsky, M. D. (1990). Self-construction over the life span: A process perspective on identity formation. *Advances in Personal Construct Psychology*, 1, 155–186.
- Berzonsky, M. D. (1992). Identity style and coping strategies. *Journal of Personality*, 60, 771-789.
- Berzonsky, M. D. (1993). Identity style, gender, and social-cognitive reasoning. *Journal of Adolescent Research*, 8(3), 289–296. <https://doi.org/10.1177/074355489383004>.
- Berzonsky, M. D. (1999). Identity styles and hypothesis testing strategies. *Journal of Social Psychology*, 139, 784-789.
- Berzonsky, M. D. (2003). Identity style and well-being: Does commitment matter?. *Identity*, 3(2), 131–142.
- Berzonsky, M. D. (2004). Identity processing style, self-construction, and personal epistemic assumptions: A social-cognitive perspective. *European Journal of Developmental Psychology*, 1, 303–315.
- Berzonsky, M.D. (2011). A Social-Cognitive Perspective on Identity Construction. S.J. Schwartz et al. (eds.), *Handbook of Identity Theory and Research*, DOI: 10.1007/978-1-4419-7988-9_3.
- Berzonsky, M. D., ve Ciecich, J. (2016). Mediatonal role of identity commitment in relationships between identity processing style and psychological well-being. *Happiness Study*, 17,145–162. DOI: 10.1007/s10902-014-9588-2.

- Berzonsky, M., ve Ferrari, J. (1996). Identity orientation and decisional strategies. *Pers Individ Dif*, 20, 597-606.
- Berzonsky, M. D., ve Kuk, L. S. (2005). Identity style, psychosocial maturity, and academic performance. *Personality and Individual Differences*, 39, 235-247.
- Berzonsky, M. D., Nurmi, J., Kinney, A., ve Tammı, K. (1999). Identity processing style and cognitive attributional strategies: Similarities and difference across different contexts. *European Journal of Personality*, 13, 105-120.
- Bilgin, N. (2001). *İnsan ilişkileri ve kimlik*. İstanbul: Sistem.
- Bilsker, D., Schiedel, D., ve Marcia, J. E. (1998). Sex differences in identity status. *Sex Roles*, 18, 231-236.
- Bowlby, J. (1969). *Attachment and loss, Vol 1*. New York: Basic Books.
- Bowlby, J. (1973). *Attachment and loss: Volume II: Separation, anxiety and anger*. London: The Hogarth Press and the Institute of Psycho-Analysis.
- Bowlby, J. (2014). *Güvenli bir dayanak: Ebeveyn-çocuk bağlanması ve sağlıklı insan gelişimi* (S. Güneri, Çev.). T. Özakkaş (Ed.). İstanbul: Psikoterapi Enstitüsü.
- Boyacıoğlu, G. (1994). *Üniversite öğrencilerinde kişilerarası şemalar ve depresif belirtiler arasındaki ilişkiler*. Doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi Nörolojik Bilimler ve Psikiyatri Enstitüsü, Ankara.
- Bretherton, I. (1992). The origins of attachment theory: John Bowlby and Mary Ainsworth. *Developmental Psychology*, 28(5), 759-775. <https://doi.org/10.1037/00121649.28.5.759>
- Brickman, P. (1987). *Commitment, conflict and caring*. Century Psychology Series Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall.
- Brito, J., Matos, A. P., Pinheiro, M. R. ve Monteiro, S. (2015). Quality of interpersonal relationships and depression in adolescence: Psychosocial functioning moderating effect. *The European Proceedings of Social and Behavioural Sciences*, 81-94.
- Burger, J.M. (2006). *Kişilik*. İstanbul: Kaknüs.
- Burns, D. (2017). *İyi hissetmek*. İstanbul: Psikonet.

- Büyükdağ, Y. (2018). *Kişilerarası ilişkilerde güven düzeyi ile travma sonrası hayata küsme düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Büyüköztürk, Ş. (2017). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., ve Demirel, F. (2018). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Cervone, D., ve Pervin, L.A. (2016). *Kişilik Psikolojisi Kuram ve Araştırma*. (Çev. Editörü Mustafa Baloğlu) Nobel Yayınları, Ankara.
- Clancy Dollinger, S. M. (1995). Identity, self, and personality: III. Identity style and the five-factor model of personality. *Journal of Research in Personality*, 29, 475-479.
- Chisholm, L., ve Hurrelmann, K. (1995). Adolescence in modern Europe: Pluralized transition patterns and their implications for personal and social risks. *Journal of Adolescence*, 18, 129-158.
- Ciarrochi, J. , Haynes, K. , ve Crittenden, N. (2005). Can men do better if they try harder? Sex and motivational effects on emotional awareness. *Cognition and Emotion*, 19, 133-141.
- Craig-Bray, L., Adams, G. R., ve Dobson, W. R. (1988). Identity formation and social relations during late adolescence. *Journal of Youth and Adolescence*, 17(2), 173-187.
- Crocetti, E. (2017). Identity formation in adolescence: The dynamic offforming and consolidating identity commitments. *Child Development Perspectives*, 11(2), 145-150.
- Crocetti, E., Benish-Weisman, M., ve McDonald, K. L.(2020). Validation of the Arabic and Hebrew versions of the utrecht-management of identity commitments scale (U- MICS). *Journal of Adolescence*, 79, 11-15.
- Crocetti, E., Meeus, W.H.J., ve Rubini, M. (2008). Capturing the dynamics of identity formation in various ethnic groups: Development and validation of a three dimensional model. *Journal of Adolescence*, 31(2), 207-222.

- Crocetti, E., Rubini, M., Luyckx, K., ve Meeus, W. (2008). Identity formation in early and middle adolescents from various ethnic groups: From three dimensions to five statuses. *Journal of Youth and Adolescence*, 37(8), 983–996. <https://doi.org/10.1007/s10964-007-9222-2>.
- Crocetti, E., Schwartz, S. J., Fermani, A., ve Meeus, W. (2010). The Utrecht-Management of Identity Commitments Scale (U-MICS): Italian validation and cross-national comparisons. *European Journal of Psychological Assessment*, 26(3), 172–186. <https://doi.org/10.1027/1015-5759/a000024>.
- Croyle, K.L., ve Waltz, J. (2002). Emotional awareness and couples' relationship satisfaction. *Journal of Marital and Family Therapy*, 28, 435-444.
- Çatalakaya, Ş. (2018). *Aile içi şiddet, benlik saygısı ve kişiler arası ilişki kurma arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Çelen, H .N., ve Kuşdil, M. E. (2009). Parental control mechanisms and their reflection on identity styles of Turkish adolescents. *Paideia jan.-abr*, 19(42), 7-16.
- Çelik-Karabacak, A., ve Topkaya, N. (2018). Üniversite öğrencilerinde kişilerarası ilişki tarzlarının yordayıcısı olarak beş faktörlü kişilik özellikleri. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 9(16), 140-159. DOI: 10.26466/opus.464200.
- Çıplak, E. (2016). Grupla psikolojik danışmada şiir kullanımının üniversite öğrencilerinin onay bağımlılık düzeylerine etkisi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(17), 230-242.
- Demir, İ. ve Derelioğlu, Y. (2010). Gençlerde otoriteriyenizmin yordayıcıları olarak kimlik statüleri ve kimlik stillerinin incelenmesi. *Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(1), 99-119.
- Derelioğlu, Y., ve Demir, İ. (2007). *Kimlik stili envanteri (Gözden geçirilmiş formu): Türkçe geçerlik ve güvenirlik çalışması*. VI. Türk-Alman Psikiyatri Kongresi, 12 Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul.
- Dinçyürek, S. (2004). Üniversite öğrencilerinin empatik becerilerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 10, 95-116.

- Doğan, T., ve Sapmaz, F. (2012). Kişilerarası ilişki tarzları ve öznel iyi oluş. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 10(3), 585-601.
- Doğru-Çabuker, N., ve Balcı-Çelik, S. (2019). Üniversite öğrencilerinin ayrışma bireyleşme ve kimlik algılarının demografik özelliklerine göre incelenmesi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 38(1), 53-72.
- Doumen, S., Smits, I., Luyckx, K., Duriez, B., Vanhalst, J., Verschueren, K. ve Goossens, L. (2012). Identity and perceived peer relationship quality in emerging adulthood: The mediating role of attachment-related emotions. *Journal of Adolescence*, 35, 1417-1425.
- Donovan, J. M. (1975). Identity status and interpersonal style. *Journal of Youth and Adolescence*, 4(1), 37-55.
- Dökmen, Ü. (2003). *Sanatta ve günlük yaşamda iletişim çatışmaları ve empati*. İstanbul: Sistem.
- Dökmen, Ü. (2006). *İletişim çatışmaları ve empati*. İstanbul: Sistem.
- Dwyer, D. (2000). *Interpersonal relations*. London, United Kingdom: Routledge.
- Ercan, H. (2011). İlişkisel-Bireyci-Toplulukçu Benlik Ölçeği'nin psikometrik özellikleri ve uyarlama çalışması. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, (2), 37-45.
- Ercan, G. (2018). *KKTC'de yaşayan beliren yetişkinlik dönemindeki bireylerde kişilerarası ilişki tarzlarının psikosomatik bozukluklarla ilişkisinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Erden-İmamoğlu, S. ve Aydın, B. (2009). Kişilerarası ilişki boyutları ölçeğinin geliştirilmesi. *Psikoloji Çalışmaları Dergisi*, 29(29), 39-64.
- Ergin, E. (2015). *Beliren Yetişkinlik Döneminde Kimlik Statüleri Ve Başa Çıkma Stratejileri İlişkisinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi.
- Erginsoy, D. (2002). *Duygusal zekâ ve kişilerarası ilişkiler tarzları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Erikson, E. H. (1963). *Childhood and society*. New York: Norton.

- Erikson, E.H. (1968). *Identity: Youth and crisis*. New York: W.W. Norton and Company.
- Erkan, S., Cihangir Çankaya, Z., Terzi, Ş., ve Özbay, Y. (2011). Üniversite psikolojik danışma ve rehberlik merkezlerinin incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(22), 174- 198.
- Erlanger, D. M. (1998). Identity status and empathic response patterns: A multidimensional investigation. *Journal of Adolescence*, 21, 323–335.
- Erol Öngen, D. (2011). The relationships among perfectionism, self criticism and identity styles in Turkish university students. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 30, 565-572.
- Erözkan, A. (2009). Üniversite öğrencilerinin kişiler arası ilişki tarzları ve mizah tarzları. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26, 56-66.
- Eryiğit, S., ve Kerpelman, J. (2009). Using the processing style q short to examine identity styles of Turkish young adults. *Journal of Adolescence*, 32(5), 1137-1158.
- Eryüksel, G. (1987). *Ergenlerin kimlik statülerinin incelenmesine yönelik kesitsel bir çalışma*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Etcheverry, P. E., Le, B., ve Haffman, N. G. (2013). Predictors of friend approval for romantic relationships. *Personal Relationships*, 20, 69–83. DOI: 10.1111/j.1475 6811.2012.01397.x.
- Farshad, M., Mehrnaz, S., ve Mahmoud, G. (2010). The relationship between differentiation of self and identity processing styles. *Counseling Research And Development*, 8(32), 73-89.
- Fearon, J. D. (1999). *What is identity (As we now use the word)?*. California: Stanford University.
- Feist, J., ve Feist, G. J. (2009). *Theories of personality*. Newyork: McGraw-Hill.
- Fraley, R. C., ve Shaver, P. R. (2000). Adult romantic attachment: Theoretical developments, emerging controversies, and unanswered questions. *Review of General Psychology*, 4(2), 132-154. <http://dx.doi.org/10.1037/1089-2680.4.2.132>.

- Frisén, A., ve Wängqvist, M. (2011). Emerging adults in Sweden: Identity formation in the light of love, work and family. *Journal of Adolescent Research*, 26, 200–221. doi:10.1177/0743558410376829.
- Froh, J. J., Fives, C. J., Ryan Fuller, J., Jacofsky, M. D. Terjesen, C., ve Yurkewicz, A. (2007). Interpersonal relationships and irrationality as predictors of life satisfaction. *The Journal of Positive Psychology*, 2(1), 29-39. DOI: 10.1080/17439760601069051.
- Furman, W., ve Buhrmester, D. (1992). Age and Sex Differences in Perceptions of Networks of Personal Relationships. *Child Development*, 63(1), 103-115.
- Furman, W., Low, S., ve Ho, M. J. (2009). Romantic experience and psychosocial adjustment in middle adolescence. *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology*, 38(1), 75-90. <https://doi.org/10.1080/15374410802575347>.
- Geçtan, E. (1990). *Psikanaliz ve sonrası*. İstanbul: Remzi.
- Gem, Z. (2018). *Duygu farkındalığı ve duygu mitlerine yönelik ölçüm araçlarının ve duygu düzenlemeye yönelik bütünsel bir müdahale programının geliştirilmesi: bir ön değerlendirme*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Gençtanırım Kurt, D., Kızıldağ, S., Demirtaş Zorbaz, S., ve Özer, A. (2015). Psikolojik danışman adaylarının duygusal farkındalık düzeylerinin belirleyicileri. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 5(44), 15-24.
- Gilson, A.M., ve Moyer, D.M. (2000). Predictors of empathy in dementia care staff. *American Journal of Alzheimer's Disease*, 15(4).
- Gürçan Aydın, M. (2017). *Beliren yetişkinlik döneminde algılanan ebeveynlik tutumları ile kimlik statüleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Hasta, D., ve Güler, M. E. (2013). Saldırganlık: kişilerarası ilişki tarzları ve empati açısından bir inceleme. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(1), 64-104. DOI:10.1501/sbeder_0000000051.

- Hoffman, M. L. (1984). Interaction of affect and cognition in empathy. In C. E. Izard, J. Kagan, ve R. B. Zajonc (Eds.), *Emotions, cognition, and behavior* (pp. 103–131). Cambridge: Cambridge University.
- İmamoğlu, S. (2008). *Genç yetişkinlikte kişilerarası ilişkilerin cinsiyet, cinsiyet rolleri ve yalnızlık algısı açısından incelenmesi*. Doktora tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Johnson, H. D., Kent, A., ve Yale, E. (2012). Examination of identity and romantic relationship intimacy Associations with well-being in emerging adulthood. *Journal Identity*, 12(4), 296-319. <https://doi.org/10.1080/15283488.2012.716381>.
- Jones, R. M., ve Streitmatter, J. L. (1987). Validity and reliability of the EOM-EIS for early adolescents. *Adolescence; Roslyn Heights*, 22(87), 647.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1998). *Kültürel psikoloji: Kültür bağlamında insan ve aile*. İstanbul: Yapı Kredi.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2012). *Benlik, aile ve insan gelişimi: Kültürel psikoloji*. İstanbul: Koç Üniversitesi.
- Karas, D. Cieciuch, J., Negru, O., ve Crocetti, E. (2015). Relationships between identity and well-being in Italian, Polish, and Romanian emerging adults. *Social Indicators Research*, 121, 727–743. doi:10.1007/s11205-014-0668-9.
- Karaşar, B., ve Öğülmüş, S. (2016). Sosyal onay ihtiyacı ölçeği: Geçerlik ve güvenirlik analizi. *Ege Eğitim Dergisi*, 17(1), 84-104.
- Karaşar, B., ve Öğülmüş, S. (2016). Üniversite öğrencilerinde sosyal onay ihtiyacının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(2), 469-495.
- Karaşen, S. (2017). *Üniversite öğrencilerinin erken dönem uyum bozucu şemalarının kişilerarası ilişki boyutları ile ilişkisinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Karaşar, B. (2014). *Sosyal onay ihtiyacının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Karen, R. (1998). *Becoming attached*. Newyork: Oxford University.

- Kenny, R., Dooley, B. A., ve Fitzgerald, A. (2013). Interpersonal relationships and emotional distress in adolescence. *Journal of Adolescence*, 36(2), 351-360. DOI: 10.1016/j.adolescence.2012.12.005.
- Kerpelman, J. L., Pittman, J. F., Codely, H. S., Tuggle, F. J., Harrell-Levy ve Adler Baeder, F. M. (2012). Identity and intimacy during adolescence: Connections among identity styles, romantic attachment and identity commitment. *Journal Of Adolescence*, 35, 1427-1439.
- Keskin, G., ve am, O. (2009). Ergenlik ve bağlanma süreci: Ruh sağlığı açısından literatrn gözden geirilmesi. *Yeni Symposium*, 47(2), 52-59.
- Khodabakhsh, M. (2012). Attachment styles as predictors of empathy in nursing students. *Journal of Medical Ethics History of Medicine*, 5(8).
- Khodabakhsh, M. R., ve Besaharat, M. A. (2011). Mediation effect of narcissism on the relationship between empathy and the quality of interpersonal relationships. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 30, 902-906. DOI:10.1016/j.sbspro.2011.10.175.
- King, L. A., ve Emmons, R. (1990). Conflict over emotional expression: Psychological and physical correlates. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58(5), 864-877. DOI: 10.1037//0022-3514.58.5.864.
- Klimstra, T., Luyckx, K., Branje, S., Teppers, E., Goossens, L., ve Meeus, W. (2013). Personality traits, interpersonal identity, and relationship stability: Longitudinal linkages in late adolescence and young adulthood. *Journal of Youth and Adolescence*, 42, 1661-1673. DOI 10.1007/s10964-012-9862-8.
- Ko, M. (2016). demografik özellikler ile empatik eğilim arasındaki iliğki: Yetiğkinler zerine ampirik bir arağtırma. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9, 25-47.
- Kunnen, E. S., Bosma, H. A., Van Halen, C. P. M., ve Van der Meulen, M. (2001). A self organizational approach to identity and emotions: An overview and implications. In H. A. Bosma, ve E. S. Kunnen (Eds.), *Identity and emotion*. Cambridge: Cambridge University.

- Kuyumcu, B. (2011). Üniversite öğrencilerinin duygusal farkındalık duyguları ifade etme benlik kurgusu ve öznel iyi oluş durumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Bilimler Eğitimi Dergisi*, 1(2), 104-113.
- Kuyumcu, B. (2012). Evli çiftlerin duygusal farkındalıkları ve gestalt temas biçimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Gaziosmanpaşa Bilimsel Araştırma Dergisi*, 1, 78-89.
- Kuyumcu, B., ve Güven, M. (2012). Türk ve İngiliz üniversite öğrencilerinin duygularını fark etmeleri ve ifade etmeleri ile psikolojik iyi oluşları arasındaki ilişki. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32(3), 589-607.
- LaFollette, H. (1997). *Kişisel ilişkiler: Sevgi, kimlik ve ahlak*. İstanbul: Ayrıntı.
- Lane, R. D., Lee, S. ve Riedel, R. (1998). Sociodemographic correlations of alexithymia. *Comprehensive Psychiatry*, 39(6), 377-385.
- Lane, R. D., ve Schwartz, G. E. (1987). Levels of emotional awareness: A cognitive developmental theory and its application to psychopathology. *The American Journal of Psychiatry*, 144(2), 133-143.
- Lane, R. D., Sechrest, L., Riedel, R., Shapiro, D. E., ve Kaszniak, A. W. (2000). Pervasive emotion recognition deficit common to alexithymia and the repressive coping style. *Psychosomatic Medicine*, 62, 492-501.
- Lapsley, D. K., Rice, K. G., ve Shadid, G. E. (1989). Psychological separation and adjustment to college. *Journal of Counseling Psychology*, 36(3), 286-294. <https://doi.org/10.1037/0022-0167.36.3.286>.
- Leary, T. (1957). *Interpersonal diagnosis of personality*. New York: The Ronald.
- Levins, D. Z., Cross, R., ve Abrams, L. C. (2002). Why should I trust you? Predictors of interpersonal trust in a knowledge transfer context. *Journal of Applied Psychology*.
- Loevinger, J. (1976). *Ego development: Conceptions and theories*. San Francisco: Jossey.
- Ma, H. K., Shek, D. T. L., Cheung, P. C., ve Oi Bun Lam, C. (2000). Parental, peer, and teacher influences on the social behavior of Hong Kong Chinese adolescents. *Journal of Genetic Psychology*, 161, 65-78.

- Mancini, G., Agnoli, S., Trombini, E., Baldaro, B., ve Surcinelli, P. (2013). Predictors of emotional awareness during childhood. *Health*, 5(3), 375-380. <http://dx.doi.org/10.4236/health.2013.53050>.
- Marcia, J. E. (1966). Development and validation of ego identity status. *Journal of Personality and Social Psychology*, 3(5), 551-558.
- Marcia, J. E. (1980). Identity in adolescence. In J. Adelson (Ed.), *Handbook of adolescent psychology* (pp. 159-187). New York: Wiley.
- Marcia, J. E. (2002). Identity and psychosocial development in adulthood. *Identity*, 2, 7-28.
- McFerran, K., Baker, F., Paton, G., ve Sawyer, S. M. (2006). A retrospective lyrical analysis of songs written by adolescents with anorexia nervosa. *European Eating Disorders Review*, 14, 397-403
- McKnight, D. H., ve Chervany, N. L. (1996). The meanings of trust. University of Minnesota Carlson School of Management.
- Miklikowska, M. (2012). Psychological underpinnings of democracy: Empathy authoritarianism, self-esteem, interpersonal trust, normative identity style, and openness to experience as predictors of support for democratic values. *Personality and Individual Differences*, 53(5), 603-608. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2012.04.032>.
- Moreno, A. J., Klute, M. M., ve Robinson, J. J. (2008). Relational and individual resources as predictors of empathy in early childhood. *Social Development*, 17(3). <https://doi.org/10.1111/j.1467-9507.2007.00441.x>.
- Morsünbül, Ü., ve Atak, H. (2013). Ego Kimlik Süreci Ölçeği Türkçe versiyonunun geçerlilik ve güvenirlik çalışması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 13(4), 2043-2058. <http://dx.doi.org/10.12738/estp.2013.4.1623>.
- Morsümbül, Ü., Crocetti, E., Çok, F., ve Meeus, W. (2016). Identity statuses and psychosocial functioning in Turkish youth: A person-centered approach. *Journal of Adolescence*, 47, 145-155.
- Morsümbül, Ü., ve Uçar, E. (2017). Kimlik stilleri, süreçleri ve statülerinin kimlik işlevleri ile ilişkileri. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(1), 25-35.

- Mussen, P. (1986). La formation de l'identite, Identite Individuelle et Personnalisation (Tap), Privat Toulouse, 13-21.
- Nadeem Kirmani, M. ve Ankitha, U. (2017). Interpersonal trust and happiness among young adults: A correlational study. *International Journal Of Public Mental Health And Neurosciences*, 4(1), 28-35.
- Nakash-Eisikovits, O., Dutra, L. ve Westen, D. (2000). Relationship between attachment patterns and personality pathology in adolescents. *J Am Academi Child Adolescens Psychiatry*, 41, 1111-1123.
- Nie, N.H. (2001). Sociability, interpersonal relations, and the internet: Reconciling conflicting findings. *American Behavioral Scientist*, 45(3), 420-435.
- Nurmi, J. E. (1991). How do adolescents see their future? A review of the development of future orientation and planning. *Developmental Review*, 11(1), 1-59. [https://doi.org/10.1016/0273-2297\(91\)90002-6](https://doi.org/10.1016/0273-2297(91)90002-6).
- Özcan, Z. (2015). *Lise öğrencilerinin kişilerarası şemaları ile psikolojik dayanıklılıkları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Özdemir, İ. (2013). *Aile yanında yaşayan ve ailesinden ayrı yaşayan üniversite öğrencilerinin algılanan sosyal destek, stresle başa çıkma tarzları, kaygı düzeyleri ve psikolojik belirtiler açısından karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Padilla-Walker, L. M., McNamara, B. C., Carroll, J. S., Madsen, S. D., ve Nelson, L. J. (2008). Looking on the bright side: The role of identity status and gender on positive orientations during emerging adulthood. *Journal of Adolescence*, 31, 451-467.
- Paul, E. L., ve White, K. M. (1990). The development of intimate relationships in late adolescence. *Adolescence*, 25(98), 375-400.
- Pecukonis, E. V. (1990). A cognitive/affective empathy training program as a function of ego development in aggressive adolescent females. *Adolescence*, 25, 59-76.

- Pehlivan, R. (2017). *Erken evlenen ve çocuk sahibi olan ergen ve beliren yetişkinlerin kimlik statülerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Perry, B.D. ve Szalavitz, M. (2019). *Köpek gibi büyütölmüş çocuk*. İstanbul: Koridor.
- Phillips, T. M., ve Pittman, J. (2007). Adolescent psychological well-being by identity style. *Journal of Adolescence*, 30, 1021–1034.
- Pittman, J. F., Kerpelman, J. L., Lamke, L. K., ve Sallie, D. L. (2009). Development and validation of a Q-sort measure of identity processing style: The identity processing style Q-sort. *Journal of Adolescence*, 32, 1239-1265.
- Polce-Lynch, M., Myers, B. J., Kliwer, W., ve Kilmartin, C. T. (2001). Adolescent self esteem and gender: Exploring relations to sexual harassment, body image, media influence, and expression. *Journal of Youth and Adolescence*, 30(2), 225-244.
- Poon, C. Y. M., ve Knight, B. G. (2013). Parental emotional support during emerging adulthood and Baby Boomers' well-being in midlife. *International Journal of Behavioral Development*, 37(6), 498–504.
- Rogers. C. R. (1959). A theory of therapy, personality and interpersonal relationships as developed in the clientcentered framework. In S. Koch (Ed.) *Psychology: a study of a science*. New York: McGraw Hill.
- Rotenberg, K. J., Shewchuk, V. A., ve Kimberley, T. Loneliness sex romantic jealousy and powerlessness. *J Soc Pers Relat*, 18, 7-19.
- Ruvalcaba-Romero, N. A., Fernandez-Berrocal, P., Slazar-Estrodo, J. G., ve Gellegas Guajardal, J. (2017). Positive emotions, self-esteem, interpersonal relationships and social support as mediators between emotional intelligence and life satisfaction. *Journal of Behavior, Health and Social Issues*, 9, 1-6. DOI: 10.1016/j.jbhsi.2017.08.001
- Sadovnikova, T. (2016). Self-esteem and interpersonal relations in adolescence. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 233, 440-444.
- Safran, J. D. (1990). Towards a refinement of cognitive therapy in interpersonal theory: I. Theory. *Clinical Psychology Review*, 10, 87–105.

- Safran, J. D. ve Segal, Z. V. (1990) *Therapy adherence rating scale: Interpersonal process in cognitive therapy*. New York: Basic Books.
- Santrock, John W. (2012). *Yaşam Boyu Gelişim* (G. Yüksel, Çev.). Ankara: Nobel Akademik.
- Santrock, J. W. (2017). *Ergenlik* (D. M. Siyez, Çev.). Ankara: Nobel Akademik.
- Saymaz, İ. (2003). *Üniversite öğrencilerinin kişilerarası ilişkileri ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Seaton, C .L. ve Beaumont, S. L. (2011) The link between identity style and intimacy: Does emotional intelligence provide the key?. *Identity*, 11(4), 311-332. DOI: 10.1080/15283488.2011.613586.
- Serdaroğlu, İ. C. ve Şengül, Ü. (2014). İlköğretim sekizinci sınıf öğrencilerinin kişilerarası ilişki boyutları ile fen dersi başarıları arasındaki ilişki. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34(2), 105-125.
- Shields, S. A. (1995). The role of emotions belief and values in gender development. *Review of Personality and Social Psychology*, 15, 212-232.
- Shulman, S., Kalnitzki, E., ve Shahar, G. (2009). Meeting developmental challenges during emerging adulthood: The role of personality and social resources. *Journal of Adolescent Research*, 24(2), 242-267.
- Skhirtladze, N., Javakhishvili, N., Schwartz, S.J., ve Luyckx, K. (2018). Links between life stories and identity profiles in emerging adults from Georgia. *Emerging Adulthood*, 1-12. DOI: 10.1177/2167696817746039.
- Smits, I., Doumen, S., Luyckx, K., Duriez B., ve Goossens, L. (2011). Identity styles and interpersonal behavior in emerging adulthood: the intervening role of empathy. doi: 10.1111/j.1467-9507.2010.00595.
- Stanley, S., Mettilda Buwaneswari, G., ve Meenakshi, A. (2020). Predictors of empathy in women social workers. *Journal of Social Work*, 20(1) 43–63. DOI: 10.1177/1468017318794280.

- Soykan, A. (2019). *Sınır kişilik özelliği deneyimleyen bireylerin bağlanma stilleri ile duygu farkındalığı ve duygu düzenleme güçlüğü düzeylerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Sungur, S. A. (2018). Üniversite öğrencilerinin iletişim becerileri algısı ile kişilerarası ilişki boyutları arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi. *Selçuk İletişim*, 11(2), 126-138. DOI: 10.18094/josc.289196.
- Şahin, M., ve Akbaba, S. (2017). *Okulda ve sanal ortamda zorbalık ve empati*. Ankara: Nobel.
- Tal Saban, M. ve Kirby, A. (2019). Empathy, social relationship and co-occurrence in young adults with DCD. *Human Movement Science*, 63, 62-72.
- Tanis, M., ve Postmes, T. (2005). Short communication a social identity approach to trust: Interpersonal perception, group membership and trusting behaviour. *European Journal of Social Psychology*, 35, 413-424. DOI: 10.1002/ejsp.256.
- Tashiro, T., ve Frazier, P. (2003). "I'll never be in a relationship like that again": Personal growth following romantic relationship breakups. *Personal Relationships*, 10(1), 113-128. <https://doi.org/10.1111/1475-6811.00039>
- Tehrani-Javan, M., Pashang, S., ve Mashayekh, M. (2016). Investigating the empathy relationship and interpersonal relationships quality among senior managers. *Journal Of Psychology and Behavioral Studies*, 4(1), 16-22.
- Telefoncu, Y. (2019). *Beliren yetişkinlerin algıladıkları ebeveynlik davranışları, kimlik statüleri ve iyi oluşları arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Terzi, Ş. (2019). *Sosyal medyada gelişmeleri kaçırma korkusunun yalnızlık ve kişilerarası ilişkiler açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Thomas, W. H. N. G. ve Feldman, D. C. (2009). How broadly does education contribute to job performance?. *Personal Psychology*, 62, 89-134.
- Thompson, R. A. (2002). Attachment theory and research. *In Child and Adolescent Psychiatry*, 164-172.

- Toussaint, L., ve Webb, J. R. (2005). Gender differences in the relationship between empathy and forgiveness. *Journal Social Psychology*, 145(6), 673–685. DOI: 10.3200/SOCP.145.6.673-686.
- Topal, F. (2019). *Beliren yetişkinlikte bağlanma ve kimlik stilleri arasındaki ilişki*. Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Antalya.
- Toptaş, M. (2018). *Öfke duygusunun saldırgan davranışa dönüşmesinde kişilerarası ilişki boyutlarının rolünün incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Tunç, E., ve Kaygas, Y. (2016). Eğitim fakültesi öğrencilerinin kişilerarası ilişki tarzları ve psikolojik eğilimlerinin incelenmesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(1), 53-78.
- Uçar, M.E. (2015). *Kimlik stilleri beliren yetişkinlikte sosyal sermayeyi yordamakta mıdır?*. 1. International Congress on Applied Sciences,1.
- Uçar, M. E. (2017). Biliş ihtiyacı benlik saygısı tamamlanma ihtiyacı ve kimlik stilleri arasındaki ilişkiler. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(2), 640-656.
- Uzman, E. (2002). *Sosyal destek düzeyleri farklı üniversite öğrencilerinin bazı değişkenlere göre kimlik statüleri*. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Uzun, C. (2008). *Kişilerarası ilişkiler, öfke, benlik algısı ve anksiyete*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Vanheule, S., Desmet, M., Meganck, R. ve Bogaerts, S. (2007). Alexithymia and interpersonal problems. *Journal of Clinical Psychology*, 63(1), 109–117.
- Vleioras, G. ve Bosma, H. A. (2005). Are identity styles important for psychological well being?. *Journal of Adolescence*, 28, 397–409. doi:10.1016/j.adolescence.2004.09.001.
- Waterman, A. S. (1992). Identity as an aspect of optimal psychological functioning. In G. R. Adams, T. P. Gullotta, ve R. Montemayor (Eds.), *Advances in adolescent development*, 4. Adolescent identity formation (p. 50–72). Sage Publications, Inc.

- Wängqvist, M., Carlsson, J., Lee M., ve Frisén, A. (2016). Identity development and romantic relationships in the late twenties. *Identity*, 16(1), 24-44. DOI: 10.1080/15283488.2015.1121819.
- Williams, T. (2014). The psychology of interpersonal trust. How people feel when it comes to trusting someone. McKendree University, 22, 1–17. DOI: 10.1177/1059601106294215.
- Wismeijer, A., Van Assen, M., Sijtsma, K., ve Vingerhoets, A. (2009). Is the negative association between self-concealment and subjective well-being mediated by mood awareness?. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 28(6), 728-748.
- Yalçinkaya, M., Taner, M., ve Demirci, E. (2019). Ergenlerde sosyal onay ve iyilik hallerinin incelenmesi. *Folklor/edebiyat*, 25, 97-1. DOI: 10.22559/folklor.976.
- Yavuzer, H. (1998). *Çocuk ve suç*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yeo, H. (2017). Predictors of empathy for nursing students. *Journal of the Korea Academia-Industrial cooperation Society*, 18(1), 177-184.
- Yoo, H., Feng, X., ve Day, R. D. (2013). Adolescents' empathy and prosocial behavior in the family context: A longitudinal study. *Journal of Youth and Adolescence*, DOI: 10.1007/s10964-012-9900-6.

EKLER

EK 1. Kimlik Stilleri Envanteri (KSE)

KİMLİK STİLLERİ ENVANTERİ (KSE)

Aşağıda, inanç, tutum ve sorunlarla baş etme biçimleriyle ilgili bazı ifadeler bulunmaktadır. Her birini dikkatle okuyun sonra da kendinizi tanımlamak için kullanın. Her ifadenin yanındaki kutucuklarda ifadenin sizi ne ölçüde tanımladığını gösteren sayıyı işaretleyin. Doğru ya da yanlış yanıt yoktur. Örneğin, ifade size tamamen uyuyorsa "5" i işaretleyiniz, size kesinlikle uymuyorsa "1" i işaretleyiniz.

		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katlıyorum	Tamamen Katlıyorum
1	Dini inançlar hakkında temelde neye inanıp neye inanmadığımı biliyorum.	1	2	3	4	5
2	Zamanımın büyük bir bölümünü hayatta ne yapmam gerektiğini ciddi biçimde düşünmeye ayırdım.	1	2	3	4	5
3	Okulda ne yaptığımdan pek emin değilim, olayların kendi kendine hallolacağını düşünüyorum.	1	2	3	4	5
4	Aşağı yukarı her zaman yetiştirildiğim değerlere göre hareket ettim.	1	2	3	4	5
5	Dini düşünceler hakkında okuyarak ya da başkalarıyla konuşarak çok zaman geçirdim.	1	2	3	4	5
6	Başkalarıyla bir konuyu tartışırken onların bakış açısını anlamaya ve problemi onların açısından görmeye çalışırım.	1	2	3	4	5
7	Geleceğimle ilgili ne yapmak istediğimi biliyorum.	1	2	3	4	5
8	Değerler hakkında şimdiden düşünmeye değmez, olaylar gerçekleştiğinde karar veririm.	1	2	3	4	5
9	Din konusunda neye inandığımdan tam olarak emin değilim.	1	2	3	4	5
10	Hayatta her zaman bir amacım oldu, ne için çabaladığımı bilecek şekilde yetiştirildim.	1	2	3	4	5
11	Hangi değerlere sahip olduğumdan emin değilim.	1	2	3	4	5
12	Bir takım tutarlı siyasi görüşlerim var, hükümetin ve ülkenin ne yönde ilerlemesi gerektiği konusunda kesin bir duruşum var.	1	2	3	4	5
13	Genellikle bireysel sorunlar hakkında endişelenmem, kendi kendilerine çözülürler.	1	2	3	4	5
14	Gelecekte ne yapmak istediğimden emin değilim.	1	2	3	4	5
15	Eğitim gördüğüm alanı gerçekten seviyorum, benim için doğru akademik alan budur.	1	2	3	4	5
16	Siyasi konular hakkında fikir sahibi olabilmek için okuyarak çok zaman geçirdim.	1	2	3	4	5
17	Geleceğim hakkında şu anda pek düşünmüyorum, önümde daha çok zaman var.	1	2	3	4	5
18	Benim için anlamlı olan bazı değerler geliştirmek için oldukça zaman harcadım ve çok sayıda insanla konuştum.	1	2	3	4	5
19	Din söz konusu olduğunda her zaman neye inanıp neye inanmadığımı biliyordum, bu konuda hiçbir zaman ciddi şüphelerim olmadı.	1	2	3	4	5
20	Hangi alanda eğitim almam gerektiğinden emin değilim.	1	2	3	4	5
21	Liseden beri üniversiteye gideceğimi ve eğitim göreceğim alanın hangisi olduğunu biliyordum.	1	2	3	4	5

		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
22	Kişisel kararlar vermek için kullandığım bir takım kesin değerlerim vardır.	1	2	3	4	5
23	Bence bir takım değişmez inançlara sahip olmak, açık fikirli olmaktan iyidir.	1	2	3	4	5
24	Bir karar vermek zorunda olduğumda ne olacağını anlamak için mümkün olduğunca çok beklemeye çalışırım.	1	2	3	4	5
25	Kişisel bir sorunun olduğunda durumu anlamak için analiz etmeye çalışırım.	1	2	3	4	5
26	Problemlerim olduğunda uzmanlardan yardım almanın en iyisi olduğunu düşünüyorum.	1	2	3	4	5
27	Hayatı çok fazla ciddiye almamak benim için en iyisi, hayattan sadece keyif almaya çalışıyorum.	1	2	3	4	5
28	Alternatif değer sistemleri üzerine düşünmektense, değişmez değerlere sahip olmanın daha iyi olduğunu düşünüyorum.	1	2	3	4	5
29	Mümkün olduğunca sorunları düşünmemeye ve sorunlarla uğraşmamaya çalışırım.	1	2	3	4	5
30	Kişisel problemlerin çoğu zaman ilginç meydan okumalara dönüştüğünü düşünüyorum.	1	2	3	4	5
31	Çok fazla düşünmemi ve kendi kendime uğraşmamı gerektirecek kişisel durumlardan uzak durmaya çalışırım.	1	2	3	4	5
32	Bir sorunla baş etmek için doğru yolu bulduğumda, ona bağlı kalmayı tercih ederim.	1	2	3	4	5
33	Bir karar vermek zorunda olduğumda seçeneklerim hakkında uzun uzun düşünerek zaman geçirmeyi severim.	1	2	3	4	5
34	Toplumsal normlara ve standartlara güvenilebileceğim durumlarla uğraşmayı tercih ederim.	1	2	3	4	5
35	Kendi kendime düşünerek çözmem gereken problemlerin sorumluluğunu üstlenmeyi severim.	1	2	3	4	5
36	Bazen bir problemin çıkabileceği fikrini reddederim ve olaylar kendiliğinden çözülür.	1	2	3	4	5
37	Önemli kararlar verirken mümkün olduğunca çok bilgiye sahip olmak isterim.	1	2	3	4	5
38	Bir durumun bende strese yol açacağını biliyorsam bundan kaçınmaya çalışırım.	1	2	3	4	5
39	Eksiksiz bir hayat yaşamak için insanların belirli değer ve ideallere bağlanmaya ve adanmaya ihtiyaçları vardır.	1	2	3	4	5
40	Bir sorunun olduğunda yakın arkadaşlarımla ya da akrabalarımla tavsiyelerine güvenmenin benim için en iyisi olduğunu düşünüyorum.	1	2	3	4	5

EK 2. Kişilerarası İlişki Boyutları Ölçeği (KİBÖ)

KİŞİLERARASI İLİŞKİ BOYUTLARI ÖLÇEĞİ (KİBÖ)

Aşağıda kendimize ve diğer insanlara yönelik algımız, bakış açımızla ilgili ifadeler bulunmaktadır. Bu ifadeleri dikkatlice okuyup, ifadenin sizi ne kadar tanımladığını düşünerek, size en uygun olanına çarpı (X) işareti koyunuz. Katkılarınız için teşekkür ederim.

Aşağıdaki ifadeler “SİZİ NE KADAR TANIMLIYOR?”	Tamamen Tanımlıyor	Oldukça Tanımlıyor	Kısmen Tanımlıyor	Çok Az Tanımlıyor	Hiç Tanımlamıyor
1. İnsanların sözünde duracağına güvenirim.					
2. Kendimi iyi hissetmediğim zaman, bana ilgi ve şefkat gösterilmesinden					
3. Kendimi kolayca kaybedin öfkelenebilirim.					
4. İnsanların benim hakkımdaki düşünceleri, benim duygularımı etkiler.					
5. Kimseye kolay kolay güvenmem.					
6. Karşımdaki insana duygularımı belli etmekte zorlanmam.					
7. Fikirlerimi söylemeden önce, başkalarının ne düşündüğünü bilmek isterim.					
8. Tartışma durumlarında konuyu kişiselleştirmem.					
9. Benimle ters düşen insanlardan öç almak isterim.					
10. Öfkelendiğimde ağzıma geleni söylerim.					
11. İnsanların hareketlerimi yanlış yorumlamalarından endişelenirim.					
12. Eleştirildiğim zaman otomatikman savunmaya geçerim.					
13. Bir kişi ile bir sorun yaşadığımda, sakın kafa ile düşünmeye, öfkelenmemeye çalışırım.					
14. Başkalarına güvenmenin beni sıkıntıya sokacağını düşünürüm.					
15. Öfkemi kolaylıkla kontrol edebilirim.					
16. Başkasının, haklı da olsa, beni eleştirmesine dayanamam.					
17. Bir başka insanın düşünce ve duygularından kolaylıkla etkilenirim.					
18. Bana dostça yaklaşılması, o kişi ile yakın ilişki kurmamı kolaylaştırır.					
19. Eğer bir insan ile geçmişte olumsuz bir yaşantım olmuş ise, o insan benim gözümde ben haksızdır.					
20. Karşımdaki insanların beni inciteceklerinden korkarım.					
21. Diğer insanların hedeflerini kabul etmektense, kendi hedeflerimi kendim belirlemeyi tercih ederim.					
22. Sırlarımı paylaştığım insanların, sırlarımı tutacaklarına güvenirim.					
23. İnsanların beni kullandıklarını düşünürüm.					
24. Ailemden başka hiç kimseye güvenmem.					

Aşağıdaki ifadeler “SİZİ NE KADAR TANIMLIYOR?”	Tamamen Tanımlıyor	Oldukça Tanımlıyor	Kısmen Tanımlıyor	Çok Az Tanımlıyor	Hiç Tanımlamıyorum
25. Kızdığım kişiyi kolaylıkla affedemem.					
26. Hoşuma gitmese de diğerlerini memnun edecek şekilde davranırım.					
27. Karşımdaki insanın bakış açısını anlamada zorluk çekmem.					
28. Herkesin karşı çıkacağını bilsem de, fikirlerimi ortaya koymaktan çekinmem.					
29. İnsanların beni önemsediklerini sanmam.					
30. Diğer insanlardan beklediğim tepkileri alamazsam, cesaretim kırılır.					
31. İnsanların iyi niyetli olmadıklarını düşünürüm.					
32. Başkalarının benim hakkımdaki düşünceleri, kendimi değerlendirmemde son derece önemlidir.					
33. Karşı taraftan sevgi alamazsam kendimi çaresiz hissedirim.					
34. Bir insanı önemsediyimi, ona ifade edebilirim.					
35. İhtiyacım olduğunda insanları yanımda bulacağımı biliyorum.					
36. Başkalarının önerileri, nasihatleri olmadan kendi kendime hedefler koymada zorlanırım.					
37. Konuşmalarım yapıcı ve olumludur.					
38. İnsanların yalan söylediklerine inanırım.					
39. Başkaları ile yakınlık kurmakta zorluk çekmem.					
40. Önemsemediğim kişilerin beni onaylamaması, canımı acıtır.					
41. Önemsemediğim kişilerin bana ne yapacağımı söylemesi, işimi kolaylaştırır.					
42. Olumlu duygularımı, karşımdaki kişiyle paylaşabilirim.					
43. Başkalarının benim gerçek düşüncelerimi bilmelerini istemem.					
44. Diğer insanlarla yakın ilişki kurduğumda kendimi iyi hissedirim.					
45. Etrafımda benden daha güçlü ya da zeki insanlar olduğunda, kolaylıkla kendime güvenimi kaybederim.					
46. Duygularımı kontrol altında tutmak benim için oldukça zordur.					
47. Tanımadığım insanlar arasında kendimi gergin hissedirim.					
48. Karşımdaki kişinin ihtiyaçlarını, göz önüne alırım.					
49. Karşımdakini olduğu gibi kabul etmekte güçlük yaşarım.					
50. Yeni bir ortamda bile, insanlara güvenmek gerektiğini düşünürüm.					
51. Bir iş yaparken, karşımdaki kişinin de duygularını hesaba katarım.					
52. Problemlı durumlarda, başkalarını suçlama eğilimindeyim.					
53. İnsanların sadece kendi çıkarları ile ilgilendiklerini düşünürüm.					

EK 3. Kişisel Bilgi Formu

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Değerli katılımcı,

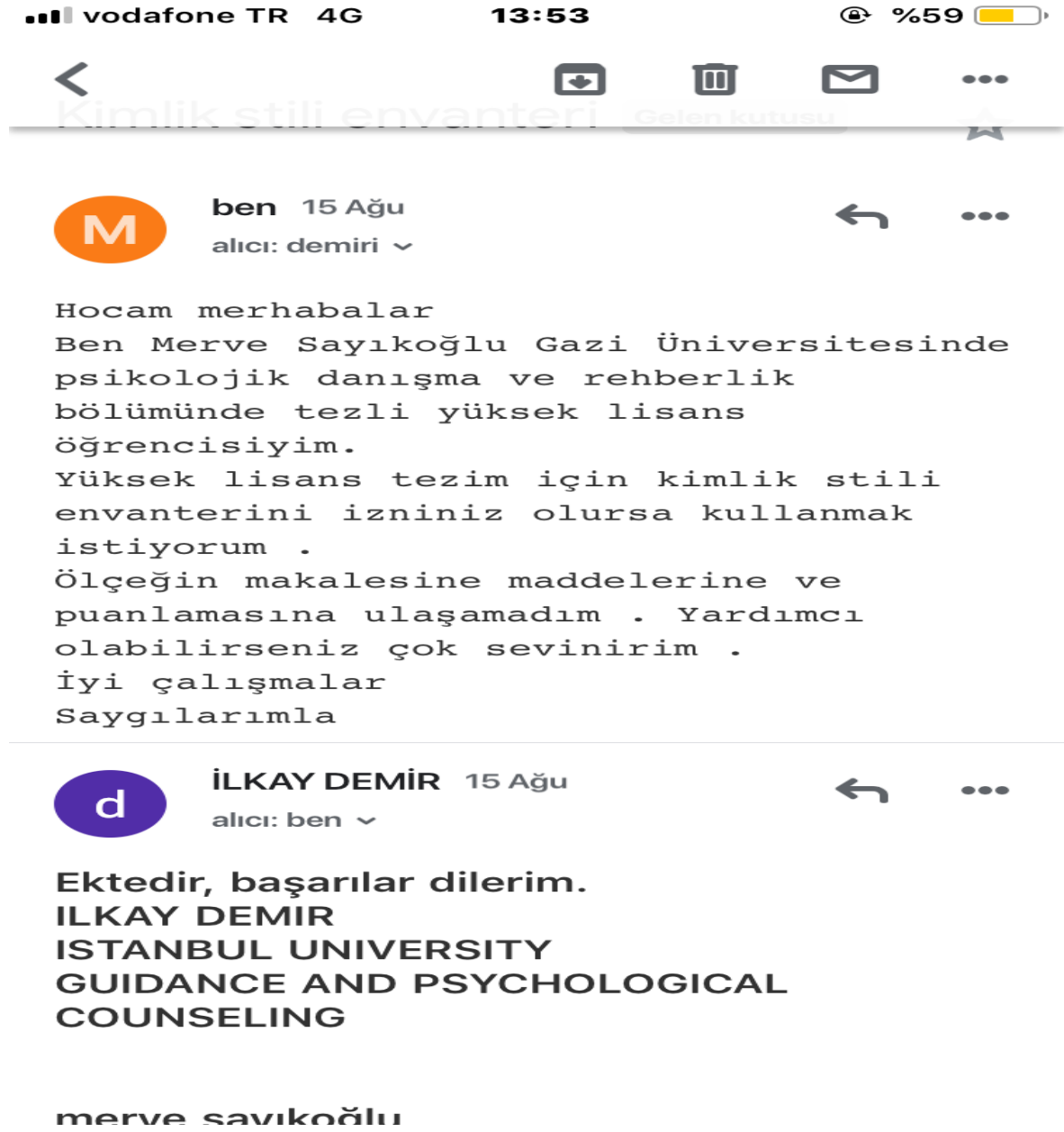
Bu araştırma, “Üniversite Öğrencilerinin Kimlik Stilleri ve Kişilerarası İlişkilerinin İncelenmesi” konusu üzerinde yüksek lisans tezi çalışmasıdır.

Cevaplarınız sadece araştırma için kullanılacak olup hiçbir kurum veya kuruluşla paylaşılmayacaktır. Katılımınız bilimsel bir çalışmaya katkı sağlayacaktır. Araştırmamıza katıldığınız için şimdiden teşekkür ederiz. Sorularınız ve araştırma sonuçlarını öğrenmek için merveysayikoglu@duzce.edu.tr adresi ile iletişime geçebilirsiniz.

Öğr. Gör. Merve Sayıkoğlu
Düzce Üniversitesi Psikolojik Danışma ve Rehberlik Birimi
Tez Danışmanı: Prof. Dr. Mehmet Güven
Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi PDR Anabilim Dalı

1. Cinsiyetiniz : Kadın() Erkek()
2. Yaşınız :
3. Okuduğunuz Fakülte ve Bölüm :
4. Sınıf Düzeyiniz : Hazırlık() 1() 2() 3() 4() 5() 6()
5. Genel akademik ortalamanız :
6. Akademik başarı düzeyinizi genel olarak ne düzeyde algılıyorsunuz? : Düşük() Orta() Yüksek()
7. Üniversiteyi : Ailemden ayrı şehirde (veya ayrı ilçede) okuyorum ()
Ailemin yanında okuyorum ()
8. Sosyoekonomik düzeyinizi nasıl değerlendiriyorsunuz? : Düşük() Orta() Yüksek()
9. Medeni durumunuz : Bekâr() Evli() Boşanmış()
10. Şu an devam eden romantik ilişkiniz var mı? : Evet() Hayır()
11. Daha önce biten romantik ilişki deneyiminiz oldu mu? : Evet() Hayır()
12. Anneniz : Sağ() Yaşamıyor()
13. Annenizin eğitim düzeyi : Okuma yazma bilmiyor() Okuma yazma biliyor() İlkokul()
Ortaokul() Lise() Üniversite ve üstü()
14. Babanız : Sağ() Yaşamıyor()
15. Babanızın eğitim düzeyi : Okuma yazma bilmiyor() Okuma yazma biliyor() İlkokul()
Ortaokul() Lise() Üniversite ve üstü()
16. Anne babanız beraber mi yaşıyor? : Evet() Hayır (Boşanmış veya ayrı yaşıyor)()
17. Kardeş sayınız (siz dâhil) :
18. Doğum sıranız (kaçıncı çocuksunuz):

EK 4. Kimlik Stileri Envanteri İzni

EK 5. Kişilerarası İlişki Boyutları İzni

EK 6. Etik Kurul İzin Formu

Evrak Tarih ve Sayısı: 20.12.2019-E.162108

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
Ölçme Değerlendirme Etik Alt Çalışma Grubu

Sayı : 91610558-302.08.01-
Konu : Bilimsel ve Eğitim Amaçlı

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : 04.10.2019 tarihli ve E.123492 sayılı yazı.

İlgi yazınız ile göndermiş olduğunuz, Enstitünüz Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı **Yüksek Lisans Öğrencisi Merve SAYIKOĞLU'nun, Prof.Dr.Mehmet GÜVEN'in** danışmanlığında yürüttüğü **"Üniversite Öğrencilerinin Kimlik Stilleri ve Kişilerarası İlişkilerinin İncelenmesi"** adlı tez çalışması ile ilgili konu Kurulumuzun **04.11.2019** tarih ve **11** sayılı toplantısında görüşülmüş olup,

İlgilinin çalışmasının, yapılması planlanan yerlerden izin alınması koşuluyla yapılmasında etik açıdan bir sakınca bulunmadığına oybirliği ile karar verilmiş ve karara ilişkin imza listesi ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

e-imzalıdır
Prof. Dr. Mehtap ÇAKAN
Kurul Başkanı

Araştırma Kod No: 2019-386

Ek: 1 Liste

Ankara
Tel:0 (312) 202 20 57 - 0 (312) 2... Faks:0 (312) 202 38 76
İnternet Adresi :<http://etikkomisyon.gazi.edu.tr/>

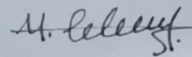
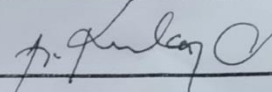
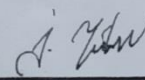
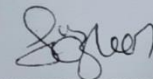
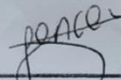
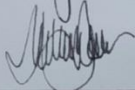
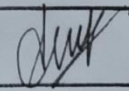
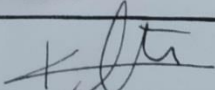
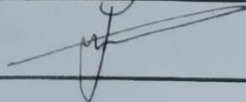
Bilgi için :Esengül BOŞNAK
Birim Evrak Sorumlusu
Telefon No:03122022666

Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5. Maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
ÖLÇME DEĞERLENDİRME ETİK ALT ÇALIŞMA GRUBU
KATILIM LİSTESİ

TOPLANTI TARİHİ : 04/11/2019

TOPLANTI SAYISI : 11

ADI-SOYADI	İMZA
Prof. Dr. Mehtap ÇAKAN Başkan	
Doç.Dr.İsmail KARAKAYA Başkan Yrd.	
Prof.Dr.Galip YÜKSEL	KATILAMADI
Prof.Dr.İsmet YÜKSEL	
Prof.Dr.Seçil ÖZKAN	
Prof.Dr.Cevriye TEMEL GENCER	
Prof.Dr. C. Haluk BODUR	
Prof.Dr.İbrahim DOĞAN	KATILAMADI
Prof.Dr.Aymelek GÖNENÇ	
Doç.Dr.Zehra GÖÇMEN BAYKARA	KATILAMADI
Doç.Dr.Nihan KAFA	
Doç.Dr.İlyas OKUR	
Doç.Dr.Necdet KARASU	KATILAMADI

GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR..